

IOANN. AMOS COMENII
ORBIS PICTUS

A'
VILÁG LE-FESTVE

Die Welt in Bildern

83374

BIBLIOTHECA COMENIANA

I.

COMENIUS KVT

kvt 93119

1772.
C. v. d. H. v. d. H.

IOANN. AMOS COMENII
ORBIS PICTUS,

IN
HUNGARICUM ET GERMANICUM
TRANSLATUS,
ET HIC IBIVE
EMENDATUS.

A'
VILÁG LE-FESTVE.

Magyarra fordítatott,
és
helyel-helyel meg - jobbítatott
Sz. J. által

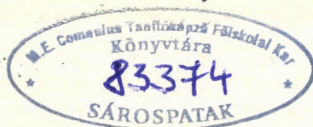
S. Patakon 1796-dik eszt.

Die Welt in Bildern.

In die
Ungarische und Deutsche Sprache übersetzt
und
hin und wieder verbessert.

Nyomtattatott Pozsonban,
Wéber Simon Péter költőjével és betűvel. 1793.

09

Ms. 600.

ORBIS PICTUS.

A' VILAG LE-FESTVE.

Die Welt in Bildern.

I.

Mundus.

A Világ.

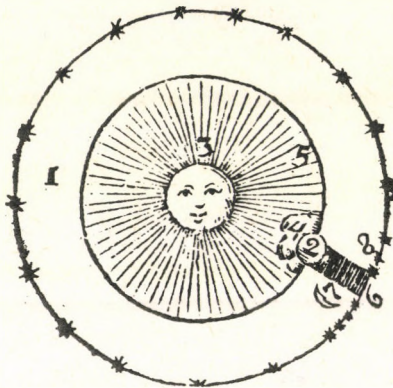
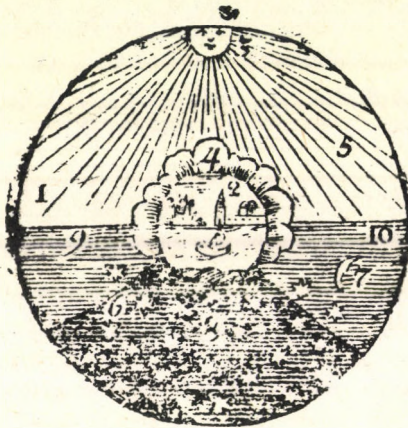
Die Welt.

Colum,

C ælum 1. habet stellas,	<i>Az Égen 1. tsil- lagok vagynak.</i>	Am Himmel 1. sind die Sterne.
Nubes 2. pen- dent in aëre.	<i>A' Felhők 2. a' levegő égben füg- genek.</i>	Die Wolken 2. hängen in der Luft.
Aves 3. volant sub nubihs.	<i>A' madarak 3. a' felhők alatt rep- desnek.</i>	Die Vögel 3. fliegen unter den Wolken.
Pisces 4. natant in aqua.	<i>A' halak 4. a' víz ben úszkálnak.</i>	Die Fische 4. schwimmen im Wasser.
Terra habet montes, 5. sylvas, 6. campos, 7. ani- malia bruta, 8. & homines. 9.	<i>A' földön vagy nak hegyek, 5. er- dők, 6. mezők, 7 oktalan dilatok, 8. és emberok. 9.</i>	Auf der Erde sind Berge, 5. Wälder, 6. Felder, 7. un- nützige Thiere, 8. und Menschen 9.
Mundus univer- sus equatur con- stat elementis ,	<i>Az egész Világ négy életrő - álla- tából áll,</i>	Die ganze Welt besteht aus vier E- lementen ,
quæ sunt: aër, ignis, aqua, & terra.	<i>a' mellyek: a' levegő - ég; tűz, víz, és föld.</i>	welche sind: die Luft, das Feuer, das Wasser, und die Erde.

II.

Coelum. Az Eg Der Himmel.

Coelum.

Cælum 1. rotari, & ambire terram 2. in medio stantem videtur:	Az ég, 1. úgy látzik, hogy forog, és környúl veszi a' középbendülő földet: 2.	Der Himmel 1. wie es scheint, drehet sich, und umgiebt die in der Mitte stehende Erde: 2.
at revera terra movetur circa solem,	de valósággal a' föld forog a' nap körül.	aber eigentlich bewegt sich die Erde um die Sonne.
Sol 3. ubi ubi sit, fulget perpetuo,	A' nap 3. akár hol vagyon. fénylik szüntelenül,	Die Sonne, 3. wo sie auch immer ist, scheint unaufhörlich;
ut ut nubila 4. eum nobis eripiant;	ámbar a' felhők 4. mi elölünk elfogják;	obchon die Wolken 4. sie uns rauben,
facitque suis radiis 5. lucem, lux diem.	és az ő sugárinak 5. világosságot szerez; a' világosság pedig nappalt.	und macht mit ihren Strahlen 5. das Licht, das Licht den Tag.
Ex opposito sunt tenebræ; 6. inde nox.	Ellenében vagyon a' sötétség; 6. ebből van az éjszaka.	Gegenüber ist die Finsterniß, 6. daher die Nacht.
Nocte splendet luna, 7. & stellæ 8. micant.	Ejjel fénylik a' Hold, 7. és a' csillagok 8. ragyognak,	Ben der Nacht scheint der Mond, 7. und die Sterne 8. schimmern.
Vesperis 9. est crepusculum Vespertinum;	Estve 9. vagyon az alkoryodási idő:	Des Abends 9. ist die Dämmerung, (Abenddämmerung.)
Mane aurora, 10. & diluculum.	Reggel vagyon az hajnal, 10. és a' viradta.	Des Morgens die Morgenröthe, 10. und das Tages. (Morgendämmerung.)

III.

Aër.

A' Levegő-Ég.

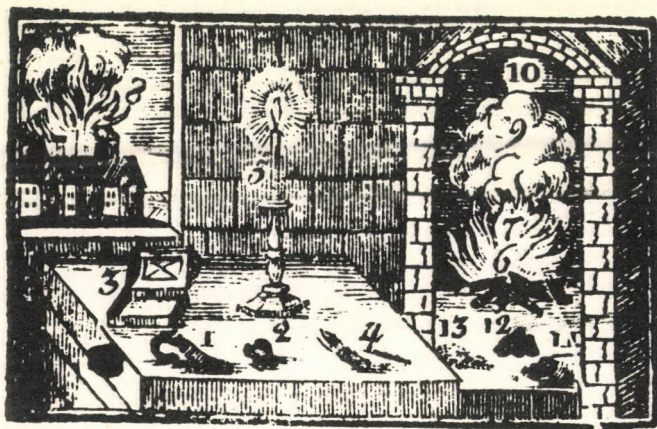
Die Luft.

Aura 1. spirat leniter.	A' szellő 1. gyengén fújdogál.	Die Luft 1. wehet sanft.
Ventus 2. flat valide.	A' szél 2. könnyen fúj.	Der Wind 2. bläst stark.
Procella 3. sternit arbores.	A' szél - vész 3. le-dőjtí az élő-fákat.	Der Sturmwind 3. stürzt die Bäume nieder.
Turbo 4. agit in gyrum.	A' forgó szél 4. kering.	Der Wirbelwind 4. drehet sich in einem Kreise.
Ventus subterraneus 5. (vel quidquid id sit,) excitat terræ motum.	A' föld alatt lévő szél 5. (vagy más akármi föld - innen az) föld - indulást szerez.	Der unterirdische Wind 5. (oder was es immer seyn mag,) erregt ein Erdbeben.
Terræ motus ruidus 6. infert,	A' föld - indulás pedig omlásokat 6. tsindí.	Das Erdbeben macht Erbsälle 6.

IV.

Ignis.

A. Tüz.

Das Feuer.

Ignis

Ignis lucet, ardet, & urit.	<i>A tűz fénylik, ég és éget.</i>	Das Feuer leuchtet, brennet, und verbrennet.
Ejus scintilla ope chalybis 1. effulce (pyrite) 2. elisa, & a fomite 3. excepta,	<i>Annak szikrája, az atzól 1. o-reje által a' tűz köből 2. ki-utetvén, és a' taplóba 3. akadván,</i>	Wessen Funke mit Hilfe des Stahls 1. aus dem Feuersteine 2. geschlagen, und vom Zunder 3. aufgefangen,
accendit sulphuratum, 4. & inde candelam, 5. vel lignum; 6.	<i>meg-gyútya a' kén-gyertyát, 4. és arról a' gyertyát, 5. vagy pedig a' fát; 6.</i>	zündet den Schwefelstaden 4. an, und damit die Lichtkerze. 5. oder das Holz; 6.
et flammam 7. excitat, vel plane incendium, 8.	<i>és lángot 7. gerjeszt, vagy éppen gyúladást, 8.</i>	und erregt eine Flamme, 7. oder gar eine Feuerbrunst, 8.
quod ædificia corripit.	<i>a' melly az épületekben bele-kap.</i>	welche die Gebäude ergreift.
Inde fumus o. ascendit, qui adhærens camino, 10. abit in fuliginem.	<i>Abból füst 9. megyen-fel, a' melly a' kéményre 10. ragadván, koromná válik.</i>	Davon steigt der Rauch 9. auf, welcher am Kamine, (Schornstein) 10. hangend, zu Asch wird.
Ex torre fit titio 11. (lignum extinctum); ex pruna carbo. 12.	<i>Az égő-üszögből el-alutt üszög 11. leszén, az elvon szénből holtfaén, 10.</i>	Aus dem Brande wird ein Löschbrand 11. (ein ausgeloschnes Holz, aus der glühenden Kohle wird eine todte Kohle. 12.
Tandem, quod remanet, est favilla & cinis. 15.	<i>Azután, a' mi meg-marad, az tüzes hamu, és hamu-por. 13.</i>	Endlich, was übrigbleibt, ist Kohle, und Asche.

V.

Aqua.

A Vlt.

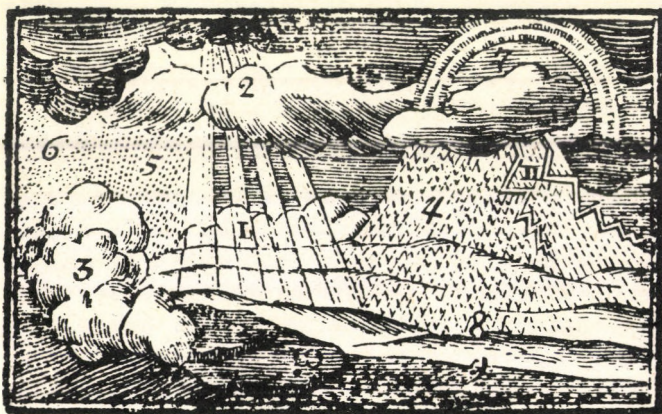
Das Wasser.

Aqua

Aqua icatet e fonte; 1.	A' víz buzog a' kút-föböl; 1.	Das Wasser entspringt aus der Quelle; 1.
Defluit in torrente; 2.	Ald-foly a' zúgó patakban (sebes esső víz folyamatban); 2.	Schießt herab im Stiebbache; 2.
Manet in rivo; 3.	Folydogál a' patakban; 3.	Rinnet im Bache; 3.
Stat in stagno; 4.	All a' tóban; 4.	Steht im Teiche, (See) 4.
Fluit in flumine; 5.	Poly a' nagy folyó-vízben; 5.	Fließt im Flusse, (Strome) 5.
Gyratur in vortice; 6.	Tekereg az örvényben; 6.	Drehet sich im Wirbel; 6.
Facit passim paludes. 7.	Imitt amott mocsárokat 7. tsindl.	Macht hin und wieder Sümpfe; (Moräste) 7.
Flumen habet ripas. 8.	A' folyó-víznek partjai 8. vagynak.	Der Fluß hat Ufer. 8.
Mare facit littora, 9. sinus, 10. promontoria; 11.	A' tenger nagy partokat 9. tsindl; és tenger száladékokat (öblöket) 10. 's a' tengerre dülő nagy hegyeket; 11.	Das Meer macht Gestade, 9. Meeresbussen, 10. Vorgebirge; 11.
Insulas, 12. peninsulae, 13. isthmus, 14. & freta 15.	Szigeteket, 12. földszigeteket, 13. két tenger közt elnyúló szoros földesket, 14. és két föld közé; zorúlt zúgó tengereket.	Inseln (Eylände), 12. Halbinseln, 13. Erdengen, 14. und Meerengen (Sunde.) 15.
Habet etiam scopulos. 16.	Vagynak benne kösfalak-is, 16.	Hat auch Steinslippen. 16.

VI.

Nubes. A' Felhök. Die Wolken.

Ex aqua ascen-
dit vapor ; 1.

A' vízből fel-
megyen a' gőzöl-
gés, (pára) 1.

Aus dem Wasser
steigt der Dampf
1. auf ;

Inde fit nubes,
2. & prope terram
nebula. 3.

Abból lesznek
felhő, 2. és kö-
zel a' földhöz köd,
3.

Daraus wird ei-
ne Wolke, 2. und
nahe an der Erde,
ein Nebel. 3.

Enube stillat &
desluit pluvia, 4.
& imber :

A' felhőből tso-
peg és esik az es-
ő, 4. és a' zápor-
eső :

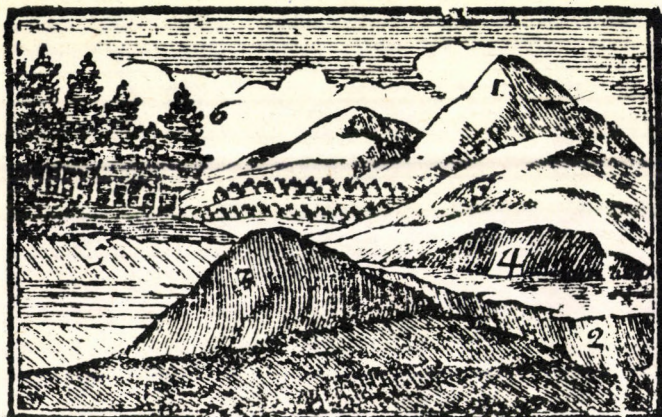
Aus den Wolken
tröpfelt und fällt
herab der Regen, 4.
und der Plagregen :

Plu-

Pluvia congelata-grando : 5. le- migelata, nix: 6. calefacta, rubigo est.	<i>Az eső meg- fagyván, hó eső: 5. felig fagyva le- vén, hó: 6. meg- molegdedvén pedig ragya.</i>	Der gefrorne Re- gen ist Hagel; 5. halbgefroren Schnee; 6. erhitet Reelthau.
In pluviosa nu- be, quæ soli op- posita est, appa- ret iris, 7.	<i>Az esős felhő- ben, melly a' nap- nak ellenében va- gyon, meg-látszik a' szivárvány, 7.</i>	In der Regens- wolke, welche der Sonne gegenüber steht, erscheint der Regenbogen, 7.
quam formam radii solares, in guttulas aqueas incidentes.	<i>a' mollyet for- málnak a' napnak fúgarai, mellyek a' víz tsoppekben meg üödnök.</i>	welchen die Son- nenstrahlen bilden, die auf die Wasser- tropfen scheinen.
Gutta in aquam incidens facit bul- lam. 8.	<i>A vízbe le-eső tsepp, buborékot 8. tsindl.</i>	Der ins Wasser fallende Tropfen, macht die Wasser- blase; 8.
Multæ bullæ fa- ciunt. spumam. 9.	<i>A sok buborék- ból tájék 9. leszsz.</i>	Viele Blasen machen einen Schaum 9.
Aqua congelata fit glacies. 10.	<i>A' meg-fagyott vízjéggé válik: 10.</i>	Gefrorenes Wasser wird zu Eis: 10.
Ros congelatus dicitur pruina.	<i>A' meg-fagyott harmat zúz-ma- ráznak mondatik.</i>	Gefrorener Thau, wird Reif genannt.
Ex sulphureo vapore fit tonitru.	<i>A' kén-kőves gő- zöléskből meny- dörgés leszsz,</i>	Aus dem schwe- felichten Dampfe entsteht ein Donner,
quod e nube e- rumpens cum sul- gure 11. tonat, & fulminat.	<i>a' melly a' fel- hőből ki-rohanván villámással 11. együtt, dörög, és meny követ hullat,</i>	welcher aus der Wolke mit einem Blitze 11. hervor- brechend donnert, und einschlägt.

VII.

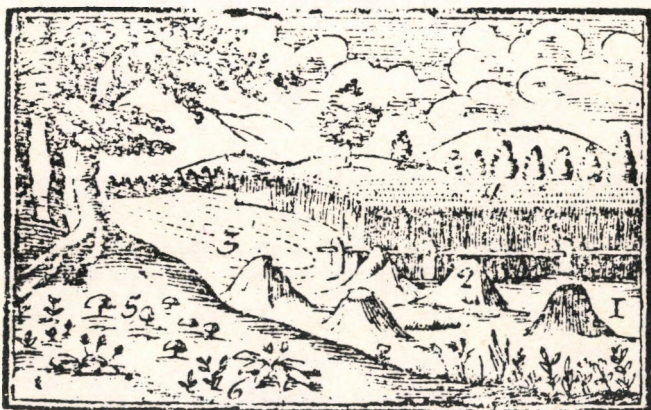
Terra. A' Föld. Die Erde.

Super terra sunt:	A' földön vagy-	Auf der Erde
alti montes, 1.	nak : magas ho-	sind: hohe Berge,
profundæ valles;	gyek, 1. mély völ-	1. tiefe Thäler; 2.
2.	gyek. 2.	
elevati colles,	fel - emelkedett	erhabene Hügel;
3. plani campi, 5.	halmok, 3. sík me-	3. ebene Felder, 5.
opacæ sylvæ: 6.	rök, 5. homályos	schattigte Wälder:
	erdők: 6.	6.
intra terram	A' földben bo-	in der Erde aber
autem cavæ spe-	löl pedig üreges	höhle Klüfte, (Höhe-
luncæ. 4.	barlangok. 4.	len) 4:

VIII.

Terræ foetus. *A' Földnek termései.* Die Erdgewächse.

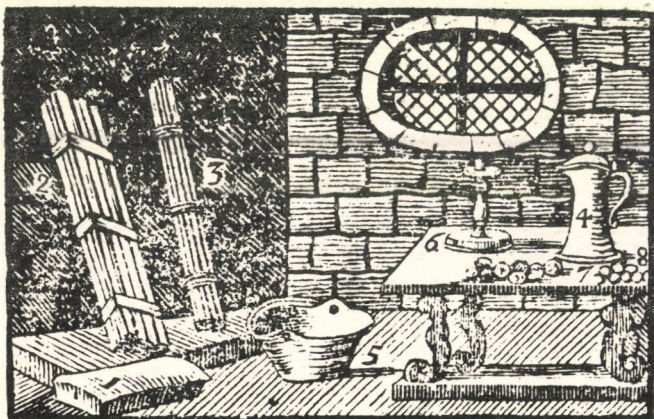

Pratum 1. fers gramina cum flo- ribus & herbis,	<i>A' rét, 1. terem pósitot, virágok kal, és füvekkel egybe,</i>	Die Wiese 1. trög Gras, mit Blumen und Kräutern,
quæ defecta fœ- num fiunt. 2.	<i>a' mollyek le- vágattatván szé- nává 2. léznek,</i>	welche abgehau- en zu Heu werden.
Arvum 3. feri fruges, & olera. 4.	<i>A' szántó - föld 3. terem minden- féle gabonát, és veteményt. 4.</i>	Das Ackerfeld 3. bringt Getreide und Gewächse. 4.
In sylvis pro- veniunt: fungi, 5. fraga, 6. myrtilli &c.	<i>Az erdőkön ne- vekednek a' gom- bák 5. 'oprek, 6. varjú meggyek, 's a' t.</i>	In den Wäldern kommen hervor: die Erdschwämme, Erdbeere, Heubels- beere u. d. gl.
Sub terra na- scuntur: metalla, lapides, & alia mineralia.	<i>A' föld alatt te- remnek az értzek, a' kövek, és egyéb bányászniák.</i>	Unter der Erde wachsen die Metalle, (Erze) die Steine, und andere Mi- neralien.

IX.

Metalla.

Az Értz-nemek.

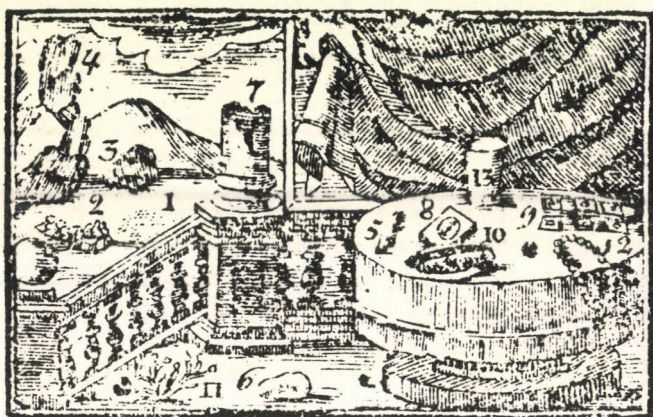
Die Metalle.

Plum-

Plumbum 1. est molle & grave	Az ón 1. lágy és nehéz.	Das Blei 1. ist weich und schwer.
Ferrum 2. est durum, et durior cha'lybs 3.	A' vas 2. kemény; az atzél 3. pedig még keményebb.	Das Eisen 2. ist hart, und noch härter der Stahl. 3.
Artifices faciunt e stanno cantharos, 4.	A' mester emberek a' tziából kanndkat 4. készítenek;	Die Künstler machen aus Zinn die Kannen; 4.
ex cupro ahenæ; 5.	a' veres rézből üstöket; (rézfaze kakat,) 5.	aus Kupfer die Kessel; 5.
ex orichalco candelabra, 6.	A' sárga rézből gyertya tartókat; 6.	aus Messing die Leuchter;
ex argento Thaleros (Vallenses.) 7.	az ezüstből Talérokat. 7.	aus Silber die Thaler. 7.
Aurum est pretiosissimum;	Az arany legbetsesebb;	Das Gold ist das theuerste;
ex hoc cuduntur numi aurei, (ducati.) 8.	ebből veretnek az arany-pénzek. 8.	aus diesem werden die Goldmünzen (Dukaten) 8. geprägt.
Argentum vivum liquet semper, & corrodit metalla.	A' kéneső mindenkor híg, és ösvet-rágja az értéket,	Das Quecksilber ist immer flüßig, und zersetzt die Metalle.

X.

Lapides. A Kövek. Die Steine.

Arena 1. & sabulum 2. sunt lapides minuti.	A' fövény 1. és a' homok 2. apró követskék.	Der Sand 1. und Kies 2. sind kleine Steinchen.
Saxum 3. est pars petræ. 4.	A' kő darab 3. a' kősziklának része. 4.	Der Stein 3. ist ein Stück eines Felsen. 4.
Cos, 5. silex, 6. & marmor, 7. sunt obscuri lapides.	A' fén-kő, 5. tűz-kő, (kova) 6. és márvány-kő, 7. homályos kövek.	Der Wehstein, 5. Feuerstein, 6. und Marmorstein, 7. sind undurchsichtige Steine.
Magnet 8. attrahit ferum.	A' magnet 8. magához vonzza a' vasat.	Der Magnet 8. zieht das Eisen an sich.

Gem-

Gemmæ 9. sunt lapilli pellucidi:	A' drága kövek 9. által - világzó (a' világosfágot által botsátó kö- vetskék:	Die Edelsteine 9. sind durchsichtige Steinchen;
et: candidus a- damas, rubeus ru- binus, cœrulea sapphirus, viridis smaragdus, lutea hyacinthus &c.	üzymint: a' tün- döklő fehér gyé- mánt, a' piros ru- bint, a' kék 'sa- fir, a' zöld sma- ragd, a' sárgáltó hiatrint 's a' t.	als: der weiße Diamant, der ro- the Rubin, der blaue Saphir, der grüne Smaragd, der gelbe Hyacinth u. d. gl.
et micant, si an- gulati sunt.	és tündökölnék- is, ha szögletesek.	und glänzen, wenn sie eckigt sind.
Margaritæ, & umones 10. cre- scunt in conchis;	Az apró gyön- gyök, és jó - féle nagy gyöngyök 10. a' tzigákban tör- monok;	Die kleinen Per- len, und die großen Perlen 10. wachsen in Muscheln,
Corallia 11. in mari, ad instar ar- busculorum.	A' Kalárisok 11 a' tengerben, apró tsemetetskék for- májára.	Die Korallen 1. im Meere, in Ge- stalt kleiner Bäum- chen.
Succinum 12. colligitur ad ma- re, precipue in Borussia.	A' gyanta 12 a' tenger szélén szedetik, kivált- képen Prusfzus országban.	Der Agtstein 12. wird am Rande des Meeres gesam- melt, hauptsächlich in Preussen.
Vitrum 13. est simile crystallo.	Az üveg 13. ha- sonlatos a' Kris- tályhoz.	Das Glas 13. ist dem Kristalle ähnlich.

XI.

Arbor. *Az Élő-fa.* Der Baum.

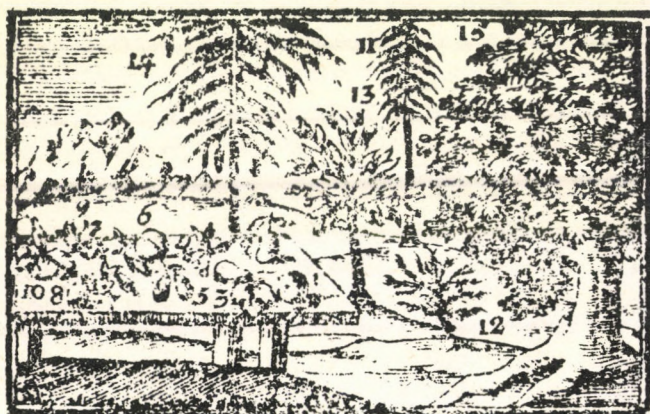

E semine pro- erescit planta. 1.	<i>A' magból plân- ta 1. nevokedik.</i>	Aus dem Saa- men wächst die Pflanze 1. hervor.
Planta abit in fruticem. 2.	<i>A' plânta tse- metévé 2. válik.</i>	Die Pflanze wird zu einem Strauche 2
Frutex abit in arborem. 3.	<i>A' tsemete élő- fává 3. léjzen.</i>	Der Strauch er- wächst zu einem Baume. 3.
Arbor sustenta- tur a radice. 4.	<i>Az élő - fát a' gyökér 4. tartja.</i>	Den Baum er- nährt die Wurzel 4.

E radice surgit stirps. 5.	A gyökérből emelkedik - fel a tör'sök. 5.	Aus der Wurze erhebt sich der Stamm. 5.
Stirps dividit se in ramos, 6. & frondes, 7. quæ habent folia. 8.	A tör'sök el. ofz. lik ágakra, 6. és gal'yakra, 7. a melysken levelek 8. v. gynak.	Der Stamm theilt sich in die Aeste, 6. und Zweige, 7. an welchen die Blätter (das Laub) 8. sind.
Cacumen 9. est in summo.	A teteje 9. leg. felljül vagyon.	Der Spizel 9, ist zu höchst.
Truncus 10. adhæret radicibus.	A töve 10. a gyökérhez vagyon ragadva.	Der Stocß 10. hängt an den Wurzeln.
Caudex 11. dissectus in trabes aptatur.	A deréka 11. le vágattatván gerendának készítettik.	Der abgehaunene Klotz 11. wird zu Balken zugerichtet.
Habet autem corticem; librum, 12. pulpam, & medullam. 13.	Vagyon pedig neki héjja, hártyója, 12. belső vastag része, és belse. 13.	Er hat aber eine Rinde, den Bast, 12. das Holz und den Kern. 13.
Viscus 14. adnascitur ramis, qui etiam gummi, resinam, & picem exsudent.	Az onyves-lép 14. az ágakon terem, a melyyek magokból matska-mézet-is (mézgát) gyantát és szürköt, mint valamely verejtéket, botsátanak.	Der Mistel (Vogelkleeim) 14. wächst an den Aesten, welche auch das Gummi, Harz und Deth ausschwitzen.

XII.

Fructus arborum. *A' Földnek gyümöltsei.* Baumfrüchte.

Poma decerpuntur a fructiferis arboribus.

A' gyümöltsök a' gyümölts-ter-mő-fákról le-fzedtetnek.

Das Obst wird von den Obstbäumen abgepflückt, (abgelesen.)

Malum 1. est rotundum,

Az alma 1. gömbölyű.

Der Apfel 1. ist rund.

Pirum 2. & ficus 3. sunt oblonga.

A' körtvely, 2. és fige 3. hosszúkák.

Die Birne 4. und die Feige 3. sind länglicht.

Cerasum 4. pendet longo petiolo;

A' tsorosnye 4. hosszúszáron függ;

Die Kirsche 4. hängt an einem langen Stiele, (Stengel.)

Pru-

Prunum 5. & perficum, 6. breviori;	A' szilva 5. és a' baratzk 6. rövidebben;	Die Pflaume, (Zwetschke) 5. und die Pflirsche 6. an einem kürzeren;
morum 7. brevissimo.	a' fa - operi 7. leg - rövidebben.	die Maulbeere 7. am kürzesten.
Nux juglans, 8. avellana, 9. & castanea, 10. cortice & putamine teguntur.	A' nagy-dió, 8. a' mogyoró, 9. és a' gesztenye, 10. külső héjjal, és belső kemény héjjal vagynak beborítva.	Die wälsche Nuss, 8. die Haselnuss, 9. und die Käfte 10. sind in die Rinde, und Schale eingewickelt.
Steriles arbores sunt: 11. abies, ornus, alnus, betula, cupressus, fraxinus, salix, tilia, &c.	Gyümölstelen fák: 11. a' jegenye-fa, gyertyán-fa; ogerfa, nyírfa, tüiprusfa, kőrisfa, fűzfá, hársfa, ésogyebek,	Unfruchtbare Bäume sind: 11. die Tanne, die wilde Esche, die Erle, die Birke, die Cypressse, die Aesche, die Weide, (Felsber) die Linde u. d. gl.
sed pleræque sunt umbriferæ.	hásem többnyire árnyékot tartanak.	doch die meisten sind schattigt.
At juniperus 12. & laurus 13. ferunt baccas;	De a' gyalog-fenyő, 12. és a' borostyán-fa 13. termenek apró magokat;	Aber der Wacholderbaum (Holzerbaum) 12. und der Lorbeerbaum 13. tragen Beere;
pinus 14. fibrosus; fagus glandes, quercus 15. autem glandes & gallas.	a' fenyő-fa 14. hosszú fenyő-diót; a' bikk-fa, makkot; a' tserfa 15. pedig makkot és gubitsot.	die Nichte 14. Tannzapfen; die Buche Eickeln; die Eiche aber 15. Eickeln und Galläpfel.

XIII.

Flores. A' Virágok. Die Blumen.

Inter flores notissimi sunt:

Primo vere: viola, 1. hyacinthus, 2. narcissus; 3.

Tum lilia, 5. alba, ac lutea, & cœrulea;

Tandem rosa, 6. caryophillum, 7. amarantus &c.

A' virágok közt leg-esmeretesebbek:

Tavaszkorzdotin: a' viola, 1. hia tzint, 2' nártzis; 3.

Tovább a' fűjér, sárga, és kék lili-omok, 5.

azután a' rózsá, 6. székfü, 7. bársony virág, és a-gyebek.

Unter den Blumen sind die bekanntesten:

Im angehenden Frühlunge: das Veilchen, 1. die Hyacinthe, 2. die Narzisse; 3.

Ferner die Lilie, 5. die weiße, gelbe, und blaue;

endlich die Rose, 6. die Nelke (Nagerl) 7. das Tausendschön (Sammetblume), u. d. gl.

Ex

Ex his nectun-
tur farta, 8. &
serviæ. 9.

Ezekből kötnek
kőszorúkat, 8. és
bokrétákat. 9.

Aus diesen wer-
den Kränze. 8. und
Sträuschen 9. ge-
bunden.

Etiam addun-
tur herbæ odora-
tæ; 10.

Jó szagú füvek-
is 10. tetetnek hoz-
zájuk :

Auch werden da-
zu wohlriechende
Kräuter 10. genom-
men :

ut: amaracus,
abrotonum, ruta,
lavendula, rosma-
rinus, hyssopus,
nardus, ocimum,
salvia, menta, &c.

úgy mint: majo-
ránus, Isten-fa,
rúta, levendula,
rozmaring, i'sóp,
spiknád, bazsili-
kum, fállya, mén-
ta, és egyebek.

als; Majoran,
Stabwurz, Rante,
Lavendel, Rosma-
rin, Isop, Marbe,
(Epst) Basilie,
Salbey, Münze,
u. d. gl.

Inter campestris
flores 11. notissi-
mi sunt:

A' mezsei virá-
gok 11. között leg-
ismertesebbek :

Unter den Felb-
blumen sind die be-
kanntesten :

Primula veris,
lilium conval-
lium, cyanus, cha-
mæmelum, ser-
pillum, intuhus,
(cichorium) &c.

a' kiki r t s,
gyöngy virág, bú-
za-virág, szék fü,
kakuk fü, katang-
kóró 's a' t.

Die Aurikel, das
Mayblümlein, die
Kornblume, die
Chamille, die
Quendel, Endivie
(Zichorie) u. d. gl.

Inter herbas:
trifolium, absyn-
thium, acetosa,
urtica, plantago,
millefolium, lap-
pa, &c.

A' füvek között:
a' ló-heró, az ü-
röm, sóska, tsá-
lán, úti fü, eger-
fark, lapu 's a' t.

Unter den Kräu-
tern: der Klee, der
Wermuth, der
Sauerampfer, die
Wessell (Brennnessel)
der Wegerich, die
Schafgarbe, die
Klette u. d. gl.

Tulpa 12. est
decus florum, sed
odoris expers.

A' tulipán 12. a'
virágoknak ékes-
séje, de nintsen
semmi szaga.

Die Tulpe ist die
Zierde der Blumen,
hat aber keinen Ge-
ruch.

XIV.

Olera. *A' Kerti-vetemények*

Die Gartengewächse.

In hortis nascuntur olera:

ut: petroselinum, 10. lactuca, 1. brassica, 2. cepa, 3. allium; 4. lissér, 6. rapa, 7. raphanus, 8. nasturtium, 9. cucurbita, 5. cucumeres, 11. atque pepones. 12.

Accedunt etiam: asparagus, sinapi, pyrethrum, anethum, cuminum, anisum, cyclaminus &c.

A kertekben teremnek a' kerti vetemények:

úgy: mint: a' petreselyem, 10. saláta: 1. káposzta, 2. veres hagyma, 3. fokhagyma, 4. sárgarépa, 6. murok,) feje-repa, 7. retek; 8. toremma, 9. tök, 5. ugorkák, 11. dinnyék, 12.

Időjárul a' spargais, a' mustár, tárkony, kapor, kömény, anis, és a' földi - alma. (krompér) 's egyebek.

In den Gärten wachsen die Gartengewächse:

als: die Petersilge, 10. der Salat, 1. der Kohl, 2. der Zwiebel, 3. der Knoblauch 4. die Erbsen, 6. die Rüben, 7. der Rettig, 8. der Meerrettig, (Kran) 9. der Kürbis, 5. die Gurken (Umurken) 11. und die Melonen 12.

Hiezu kommen noch: der Spargel, der Senf, der Estragon, der Dill, der Kümmel, der Anis, und die Erdäpfel (Kartoffeln) u. d. gl.

XV.

Fruges. *A' mezői-vetemények.*
Das Getreide, oder Feldfrüchte.

Quoddam frumentum crescit super culmum geniculis distinctum.

Némellyik székron terem, a' mállynek külömbkülömb izetskéi vagynak.

Einiges Getreide wächst auf einem Halme, welcher in Knötchen getheilet ist.

Talia sunt: triticum, 1. siligo, 2. spelta (zea), hordeum. 3.

Illyenek a' búza, 1. rozs, 2. tonkely, árpa, 3.

Dergleichen ist der Weizen, 1. der Roggen, 2. der Spelt (Dinkel), die Gerste. 3.

Horum spica aut habet cristas, aut est mutila.

Ezeknek kalász vagy szálkás, vagy pedig tar.

Dieser ihre Aehren hat entweder Spitzen, oder ist sie abgestumpft.

Ipsa tamen grana fovet semper in gluma.

Quoddam prospica habet panibulam, grana fasciatim continentem;

ut: avena, & milium; 5. panicum. 6,

Differt ab his omnibus frumentum Turcicum (sagopyrum.

Legumina habent siliquas, quae grana valvulis includunt.

Ut: pisum, 7. faba, 8, cicer;

& his minora: lens, & vicia, 9,

Sed papaver caput habet, idque rotundum.

A' magot; mind azdaltal mindenkor tokotskában neve-li.

Ndmellyiknek kálász helyeti für-
tös feje vagy on,
mellyben bakrosan
vagynak a' mag-
szemek;

illyenek: a' 2. r. b
4. a' köles, 5. és
a' tatárka. 6.

Mind ezaktol külömbözik a' 10
rök-háza (kukuri-
tza, tengeri.)

A' hüvelykas-ve-
teményeknek hü-
velyek vagy on,
mellyek a' szoms-
kot nyíló tokots-
kákban tartják.

Illyenek: a' bor-
só, 7. bab, 8
tízitör-borsó;

és a' mellyek
ezeknél kissé-
bek, úgy mint: a'
lentso, és a' led-
nek. 9.

De a' máknak
fr-je vagy on; meg-
pedig gömbölyű,

Die Körner trägt sie immer in Hülsgelü.

Einiges hat an-
statt der Aehre ein
Kölslein, welches
die Körner hüschel-
weis in sich enthält;

als: der Haber,
4. der Hirsen, 5.
das Heyden Korn
(der Heyden.) 6.

Von allen diesen
unterscheidet sich
das türkische Korn
(Kukuruz.)

Die Hülsenfrüch-
te haben Schalen,
welche die Körner
in Fächlein ein-
schließen.

Als: die Erbsen,
7. die Bohne (Hl-
sole) 8. die Kichern;

und welche klei-
ner als diese sind,
nehmlich die Linse,
und die Wicke. 9.

Der der Mohn
hat einen Kopf,
und zwar einen runde-
nen.

XVI.

Frutices.

A' Tsemeték.

Die Sträucher, oder Stauden.

Planta, quæ
major & durior
est, quam herba,
dicitur frutex.

Az olyan plân-
ta, a melly na-
gyobb, és kemé-
nyebb, mint a' fü,
tssemetének mon-
datik;

Die Pflanze, wel-
che größer und här-
ter ist, als ein Kraut,
wird Strauch ge-
nannt;

ut sunt, in ri-
pis & stagnis:
juncus, 1. enodis
scirpus, 2. typhas
ferens,

A' mitsodának,
a' viz partokon és
a' tókban: a' ká-
ka, 1. a' tsomó
nélkül va'ó gyé-
kény-káka, 2. a'
melly káka-boto-
(pákái) terem,

als da sind: an
den Ufern und in
stehenden Wässern:
die Rinde, 1. die
Stängel ohne Kno-
ten, 2. welche Ma-
renkollen trägt,

et no-

et nodosa, in-
tusque cava arun-
do. 3.

Alibi crescunt;
4. rosa, ribes,
grossularia, aca-
cia, rubus, sam-
bucus; & junipe-
rus.

Item vitis, 5.
quæ emittit pul-
mites; 6.

et hicapreolos,
7. pampinos, 8.
ac racemos, 9.

quorum scapo-
næ pendent con-
tinentes acinos.

és a' tsomós; be-
löl pedig üroges
nád 3.

Más helyeken
terem 4. a' róza,
tölgéri szőlő, kösz-
méte, kőkeny, tsip-
ke, a bodza, és
a' gyalog - fenyő.

Ismét a' szőlő-
tő, 5. a' molly
szőlő - vészszöket
6. bortsát,

ezek pedig to-
kergős kattsokat,
(bajúszokat,) 7.
leveleket, 8. és ge-
rezdeket, 9.

a' mollyeknek
tsutkán (izárain)
függnek a' szőlő-
szemek, a' mel-
lyekben szőlő-ma-
gok vagynak.

und das knottig-
te auch inwendig
hohle Schilfrohr 3.

An anderen Or-
ten wachsen: 4. der
Rosenstock der Jo-
hannisbeerbush,
(Nißelstaude,) (Nißel-
beerrstrauch
(Agrischstaude),
die Schlehe, die
Hollerstaude, und
das Wacholder-
bäumchen.

wie auch der
Weinstock, 6. wel-
cher die Reben 6.
hervortreibt;

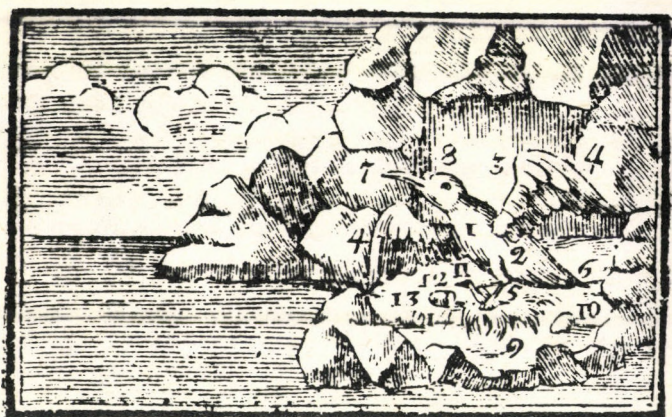
und diese die
Gäbelein, 7. die
Weinblätter, 8.
und die Trauben,

an deren Stam-
me die Weinbeere
hängen, welche in-
wendig Kerne ha-
ben.

XVII.

Animalia, et primum Aves.

Az Élő-állatok, és először-is a' Madarak.

Die Thiere, und erstlich die Vögel.

Animal vivit, sentit, movet se;	<i>Az élő-állat él, érez, magát mozgatja:</i>	Das Thier lebet, empfindet, beweget, sich;
nascitur, & moritur;	<i>születik és meghal;</i>	wird geboren, und stirbt;
aut fiat. aut sedet, aut cubat, aut graditur.	<i>vagy ül, vagy fekszik, vagy jár 's kél.</i>	steht oder sitzt, oder liegt, oder geht.
Avis 1 tegitur plumis, 2. volat pennis; 3.	<i>A' madár 1. bő. van fedve penckel; 2. repül tollal; 3.</i>	Der Vogel 1. ist mit Federn 2. bedekt. fliegt mit den Fingern, 3.
habet duas alas, 4. & totidem pedes, 5. habet quoque caudam, 6. & rostrum. 7.	<i>vagy két szárnya, 4. és ugyanannyi láb, 5. vagy farka is, 6. és orra. 7.</i>	hat zween Flügel. 4 und eben so viele Füße, 5 hat auch einen Schwanz, 6 und einen Schnabel. 7.
Femella 8. in nido 9 ponit ova, 10. iisque incubans excludit pullos 11.	<i>A' nőstény 8. a' fészeken 9. tojásokat 10. tojik, és azokon ülve kiköti a' madár-fiakat, 11.</i>	Das Weibchen 8. legt im Neste 9. Eier, 12. und darüber sitzend brütet (hektet) es Junge aus. 11.
Ovum tegitur testa, 12 sub qua est albumen, 13 in hoc vitellus 24.	<i>A' tojás bő. vagy fedve héjjal, 12. a' molly alatt, 13. ebben pedig a' szék. 14.</i>	Das Ei ist mit der Schale 12. umgeben, unter welcher das Eyerweiss, 13. und in diesem der Dotter 14. ist

XVIII.

Aves domesticæ *A' házi-madarak*

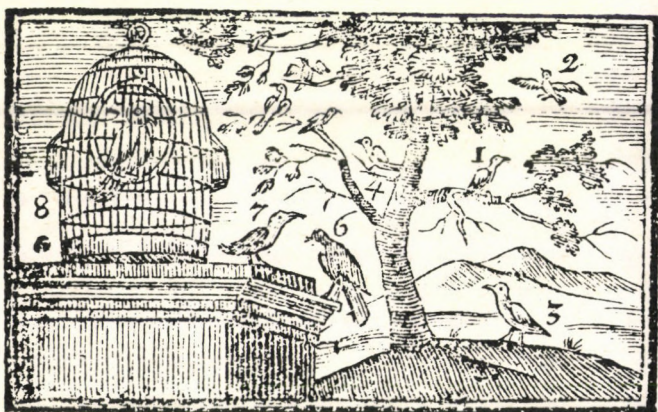
Das Hausgeflügel.

Gallus

Gallus, 1. qui cantare solet, habet cristam, 2. & calcaria. 3.	A' kukasnak 1. a' melly kukorikolni szokott, ta. reja 2. vagyon, és farkantyúja. 3.	Der Hahn, 1. welcher zu krähen pflegt, hat einen Kamm, 2. und Sporne. 3.
Castratus dicitur capō, & saginatur in ornithothropheo. 4.	Ha ki - herdik, kapannak hívják, és a' ketretzben 4. hízlalják.	Wenn er verschnitten wird, heißt er ein Kapaun, und wird in die Hühnerstetge 4. gemästet.
Gallina 5. ruspatur fimetum; & colligit grana:	A' tyúk 5. keresdegél a' szemetben, és fel szedgeti a' szemekeket;	Die Henne 5. scharret den Mist, und suchet die Körner auf:
sicut & columbae, 6 quae educantur in columbario; 7.	valamint a' galambok-is, 6. a' mellyek a' galambházban 7. tartatnak;	gleichwie auch die Tauben, 6. welche in den Taubenschläge 7. erzogen werden;
et gallopavus 8. cum sua meleagridae. 9.	és a' kakaspulyka 8. a' mag-nösténnyével 9. együtt.	und der Kalkuttische (indianische) Hahn (Fackelhuhn) 8- mit seiner Henne- 9.
Formosus pavo 10. superbit peninis suis.	A' szép páva 10. kevélykedik a' magatollaiban.	Der schöne Pfau 10. stolzteret mit seinen Federn.
Ciconia 11. nidificat in tecto.	A' gólya 11. a' ház - tetején rak fészket.	Der Storch 11. nistet auf dem Dache.
Hirundo, 12. passer, 13. pica, 14. monedula, 10. & vespertilio, 15. volitant circa domos.	A' fetske, 12. veréb, 13. szarka. 14. tsóka, 15. és denevér, 16. repdesnek a' házak körül.	Die Schwalbe, 12. der Sperling, 13. die Meise, 14. die Dohle, 15 und die Fledermaus, 16. flattern um die Häuser.

XXI.

Cscines. *Az éneklő madarak.*

Die Gesangvögel.

Luscinia

Luscinia (philonela) 1. omnium suavissime cantat,

Alauda 2. cantillat volitans in aëre.

Coturnix 3. humi sedens:

cæteræ in ramis 4. arborum:

ut: passer canarius, fringilla, carduelis, acanthis, linaria, parvus parus, galgulus, rubecula, curruca. &c.

Discolor psittacus, 5. merula, 6. sturnus, 7. cum graculo, pica, & monedula, discunt humanas voces formare.

Pleræque solent includi caveis, 8.

A fülömlé 1. mindenekeñd leggyönyörűségesobben énekel.

A patsirta 2. lalvega - egben ropdávén énekelget.

A fürj 3. a földön ülven:

a többiek pedig a faknak galgala: 4.

úgy mint: a kánderimadár, a pin-cyöke, tiglintz, tsiz, kenderike, a kis tzingeg, gábor ka, (16-pintyö) veres beggy, poszta, és egyebek.

A tarka publicán, 5. a rigó, 6. és feregoly, 7. a száikóval, szarkával, és tsókdával egyotemben megtanúlnak emberiszózatokat formálni.

Többnyire kalitkákban 8. szoktak rekesztetni,

Die Nachtigal 1. singt am lieblichsten unter allen Vögeln.

Die Lerche 2. singt flatternd in der Luft:

Die Wachtel 3. an der Erde sitzend:

die andern auf den Nisten 4. der Bäume:

als: der Canarienvogel, der Fink, der Singsitz, das Zeitschen, der Häusling, die kleine Meise, der Zimmerling, das Rothkehlchen, die Grasmücke, u. a. m.

Der bunte Vögel, 5. die Amstel, 6. der Staar: 7. mit dem Haher, die Kestler, und die Dohle lernen menschliche Stimmen nachsprechen.

Meistens pflegen sie in Käthe 8. eingeschlossen zu werden.

XX.

Aves Campestris & Sylvestres.

A' mezzei és erdei Madarak.

Das Feld- und Waldgeflügel.

Struthio 1. est maximus ales;	A' strutz 1. leg. nagyabb maddr;	Der Strauß 1. ist der größte Vogel;
Regulus (tro- chilus) 2. mini- mu;	az ökör-fiem 2. leg-kissebb;	der Zaunkönig (Zaunschlüpfer!) 2. der kleinste;
Noctua (bubo) 3. despicatissimus	a' bagoly 3. leg- utállatosabb;	die Nachteule 3. der verächtlichste;
Upupa 4. sor- didi-simus: nam vescitur hercori- bus;	a' büdös-banka 4. leg-tisztátala- nabb: mert ganéj- jel él;	der Widdhopf 4. der unflätigste: denn er nährt sich vom Koth;

manucodiata 5. rarissimus;	a' paraditsom- madár 5. leg rit. kább.	der Paradiesvogel 5. der seltenste.
-------------------------------	--	-------------------------------------

Phasianus, 6. tarda (ois), 7. surdus tetraon, 8. attagen, 9. per- dix, 10. rustica- la, 11. turdus & ficedula, 12. in deliciis mensarum habentur.	A' fátzán. 6. túzok, 7. a' sike- fajd tyúk, 8. tsá- szár madár, 9. fo- goly, 10. sáess (ví- zi tyúk), 11. hú- ros, és a' fenyő madár, 12. igen kedves eledelök.	Der Fasan, 6. der Trappe 7. der taube Auerhahn, 8. das Haselhuhn, (Biezhuhn) 9. das Rebhuhn, 10. der Schnepp, 11. und der Krametsvogel 10. werden für Lederbüschen ge- halten.
---	---	--

Inter aves reli- quas, quæ huc pertinent, potissi- mæ sunt: pervi- gil grus, 13. ge- mens turtur, 14. cuculus, 15. pa- lumbes, picus, cornix 16. &c.	A' több ide tar- tozó madarak közt leg - nevezeteseb- bek: a' vigyázó darú, 13. a' nyög- gő gerlitzo, 14. a' kukuk, 15. a' vad - galamb, a' horkály, a' varjú 16. 's a' t.	Unter den übrige- gen Vögeln, die hierher gehören, sind die vornehmsten: der sehr wachsame Kranich, 13. die gitternde Turtestau- be, 14. der Kuckuk, 15. die Holztaube, der Erech, die Krähe 16. u. a. m.
--	---	---

Phœnix, & pel- licanus campe- stris, quem filios a serpente occi- sos, sanguine suo vivificare dixe- runt veteres, sunt aves licitæ.	A' foniks, és a' merzi pollikán, mallyröl a' régiek azt mondották, hogy a' kigyótól meg - öltetett fiat a' maga vére vel eleveníti meg, isak költött ma- darak.	Der Phönix, und der Pelikan, von welchem die Alten erzählten, daß er sel- ne, von der Schlän- ge getödteten Jun- gen, mit seinem ei- genen Blute wieder belebte, sind bloß er- dichtete Vögel.
---	--	---

XXI.

Aves rapaces.

A' ragadozó madarak.

Die Raubvögel.

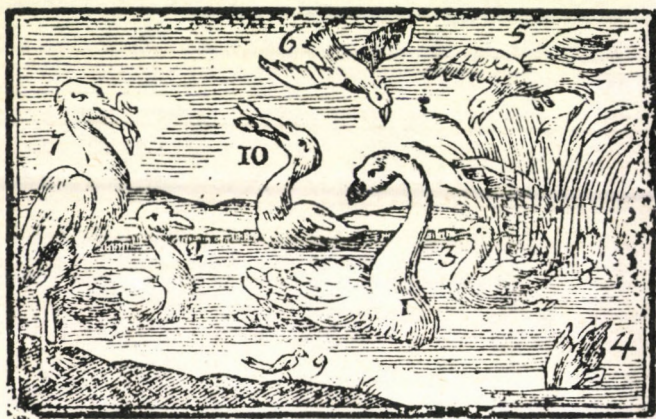
Aquila

Aquila, 1. rex avium, solem in- tuetur.	A' fas, 1. a' madaraknak Ki- rályá, a' napba belé néz.	Der Adler, 1. der König unter den Vögeln, sieht in die Sonne.
Cultur 2. & cor- vus 3. nutriunt se cadaveribus (morticiniis.)	A' fus - keselyű 2. és a' holló 3. dög-hússal élnek.	Der Geyer 2. und der Habe, 3. nähren sich vom dem Aase.
Milvus 4. infec- tatur pullos gal- linaceos.	A' héja 4. a' tsirkéket üldözi.	Der Hühnergeyer 4. verfolgt die jungen Hühner.
Falco, 5. nifus, 6. & accipiter, 7. captaut aviculas.	A' sólyom, 5. a' károly, 6. és az ölyv, 7. az apró madarakat fogdos- ják.	Der Falk, 7. der Sperber, 6. und der Habicht 7. fan- gen die kleinen Vö- gel.
Astur 8. captat columbas, & aves maiores.	A' sebes - szár- nyú ölyv 8. a' ga- lambokat, és a nagyobb madara- kat fogdossa.	Der Beith 8, fängt die Tauben, und größeren Vögel.

XXI.

Aves aquaticæ.

A' vlzi-madarak.

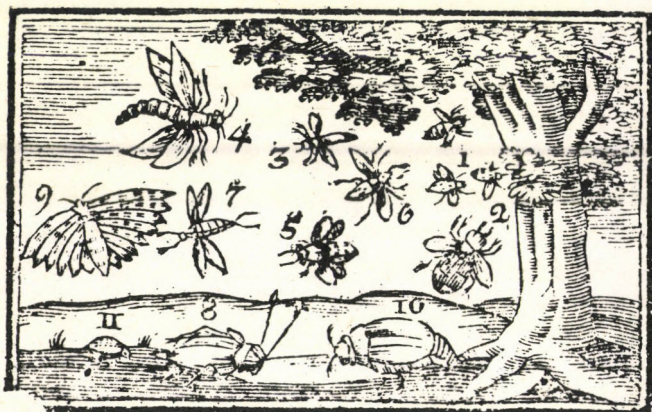

Die Wasservögel.

Candidus olor, 1. anser, 2. et anas 3. natant.	<i>A' fejer hattyú, 1. a' lúd, és a' kátsa 3. úszkál- nak.</i>	Der weiße Schwan, 1. die Gans, 2. und die Ente 3. schwimmen.
Mergus 4. se mergit in aquas.	<i>A' búvár 4. a' víz alá búvik.</i>	Der Taucher 4. touchet sich unter das Wasser.
His annumenta fulicam, & peli- canum 10. aqua- ticum.	<i>Ezekhez szám 'Alá a' szártadt, és vízi-pellikánt (ka- náros gémet.) 10.</i>	Zu diesen zähle das Wasserhuhn, und des Biffelgans. 10.
Haliaetus 5. & gavia 6. rapide devolantes,	<i>A' holdjz ma- dár 5. és a' gö- dény 6. sebesen le- repülven,</i>	Der Fischeaue 5. und der Rhytze 6. fangen schnell her- ab fliegend,
sed ardea 7. stans in ripis, cap- tant pisces.	<i>de a' gem 7. a' víz partokon áll vén, kapkodják a' halakat.</i>	aber der Regen 7. stehend an dem Ufer, die Fische.
Butio 8. inserit rostrum aquæ, & mugit ut bos.	<i>A' vízi bika 8. orrát a' vízbe dug- ja, és bög mint az ökör.</i>	Die Rohrdom- mel 8. steckt den Echnabel ins Was- ser, und brüllet wie ein Ochse.
Motacilla 9. mo- tat caudam.	<i>A' bardáza-bil- legtető 9. mozgat- ja a' farkát,</i>	Die Bachstelze 9. beweget den Schwanz.

XXIII.

Insecta volantia. *A' repulō bogarak.*

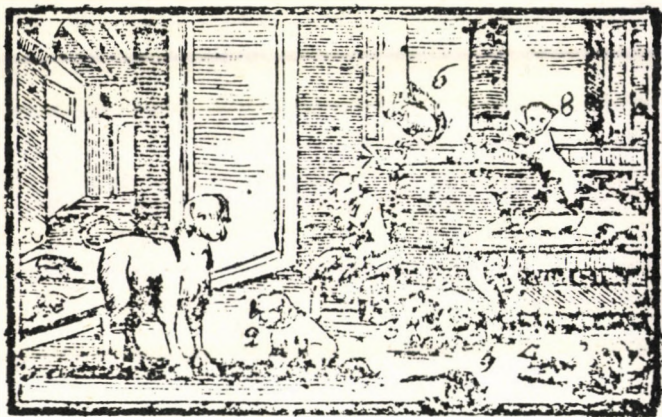

Das fliegende Ungeziefer (Insekt.)

Apis 1. facit mel, quod fucus 2. depalcit.	A' mēh 1. mē zet tsinál, a' mel lyet a' hera 2. el- cmőzt.	Die Biene 1. ma- chet Honig, wel- ches die Hummel 2. wegzehret.
Vespa 3. & cra- bro 4. pungui aculeo.	A' dards 3. és a' lő-dards 4. fu- lánkjekkal tsípnek (szúraak.)	Die Wespe 3. und Hornisse 4. ver- legen mit dem Sta- chel.
Pecora imprimis infestat cellrum; 5. nos autem mu- sca 6. & culex, 7.	A' barmokat leg-inkdők hábor- gatja a' bögöly: 5. minket pedig a' légy, 6. és a' szú- nyog. 7.	Das Vieh pla- get insonderheit die Bräme; 5. uns aber die Flie- ge, 6. und die Mú- cke (Gelse, Schna- cke.) 7.
Cicada (gryllus) 8. cantiliat.	A' ptrütsők 8. énkeledegel.	Die Grille 8. singet.
Papilio 9. est alata eruca.	A' lepke 9. szár- nyas hernyó.	Der Schmetter- ling 9. ist eine ge- flügelte Raupe.
Scarabæus 10. alas membrana- ceas tegit crusta- ceis.	A' szarvas-bő- gár 10. a' maga hártya - szárnyait kamény-hejú szár- nyakkal fedi be.	Der Käfer 10. bedeckt seine häuti- gen Flügel mit ei- ner Schale.
Cicindela (lam- pyris) 11. noctu nitet.	A' Szent - Iván bogara (fényes bogár) 11. éjjel tündöklik.	Das Johannis- würmchen 11. schimmert in der Nacht.

XXIV.

Quadrupedia, & primum domestica.
*A' négy-lábú-állatok, és először-is
 a' háziak,*

Die vierfüßigen Thiere, und erstlich die
 Hausthiere.

Canis 1. cum ca'ello est custos domus. *A' kutya, 1. a' kölykevel 2. együtt őrizője a' háznak.* Der Hund 1. mit dem Hündchen 2. ist der Hüter des Hauses.

Catus (*felis*) 3. pnr, at domum a muribus: 4. *A' matska 3. tisztítja a' házat az egerektől; 4.* Der Kater (die Kage) 3. reiniget das Haus von den Mäusen: 4.

Idem facit & mulcipula. 5. *Ugyan azt teszi az egér-fogó-i. 5.* welches auch mit der Mausfalle 5. geschieht.

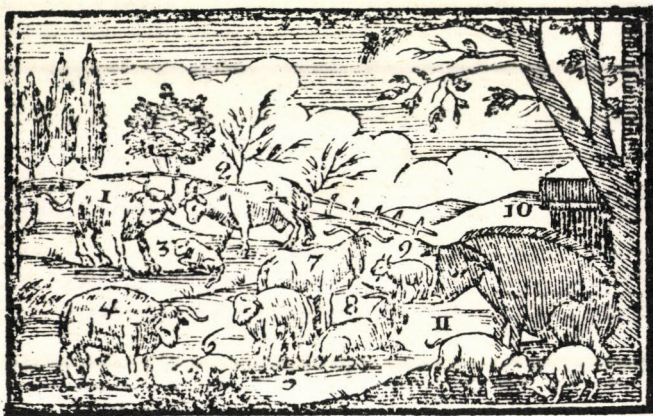
Sciurus, 6. fima; 7. & cercopthecus 8. domi habentur delectamento. *A' mókus, 6. a' majom, 7. és a' tengeri matska (farkas majom) 8. a' háznál mulatságnak okáért tartatnak.* Das Elchhorn, 6. der Fische, 7. und die Meerkatze 8. werden im Hause zur Ergötlichkeit gehalten.

Glis, 9. & caeteri mures majores, 10. ut muscula, martes, viverra, forex, infestant domum & horrea, *A' gözű, 9. és más nagy egerek, 10. mint a' menyét, nyest, göbény, és patkány, haborgatják a' házat, és a' tsüröket.* Der Rat, 9. und die andern größern Mäuse, 10. als: das Wiesel, derarder, der Iltis, die Spitzmaus, beunruhigen die Häuser und Scheunen, (Magazine.)

XXV.

Pecora.

A Barmok (Marhák)

Das Heerdvieh.

Taurus,

<p>Taurus, I. vac- ca, 2. & vitu'us, 3. pilis teguntur, haben'que cor- nua, sicut & bos castratus.</p>	<p>A' bika, I. te- <i>hén, 2. és borjú</i> <i>3. szörrel bé vagy-</i> <i>nak fedve; és szor-</i> <i>vaik vagynak, va-</i> <i>lamint az ökör-</i> <i>nek is.</i></p>	<p>Der Stier, 2. die Kuh, 2. und das Kalb, 3. sind mit Haaren bedekt, und haben Hörner, so wie auch der Ochse.</p>
---	--	---

<p>Aries, 4. & ovis, 5 cum agno 6. gestant lanam.</p>	<p>A' kos, 4. és <i>a' juh, 5. a' bá-</i> <i>ránnyal 6. együtt,</i> <i>gyapjat hordanak.</i></p>	<p>Der Widder, 4. und das Schaaf, 5. mit dem Lamme, 6. tragen Wolle.</p>
--	--	--

<p>Hircus (caper) 7. cum capra 8. & hædo 9. habent villos & aruncos.</p>	<p>A' baknak, 7. <i>a' ketskének, 8.</i> <i>és gödölyének 9.</i> <i>gyapjú-fürtjök va-</i> <i>gyon, és ketske-</i> <i>szakállak.</i></p>	<p>Der Boek (Zie- genbock) 7. mit der Ziege 8. und dem Zicklein 9. haben Zotten und Bärte.</p>
---	--	---

<p>Porcus (sus) 10. cum porcellis 11. habet setas :</p>	<p>A' disznónak, <i>10. malatzaival</i> <i>11. együtt, sertés</i> <i>vagynak :</i></p>	<p>Das Schwein (die Sau) 10. mit den Ferkeln 11. hat Borsten :</p>
--	--	--

<p>Ungulæ ejusdem sunt bifulcæ, ut illorum.</p>	<p>Az ő körmei-is <i>hasadtak; vala-</i> <i>mint amazoké.</i></p>	<p>Ihre Klauen sind gespalten, so wie der andern ihre.</p>
--	--	---

XXVI.

Jumenta. *A' teher-hordó Barmok.*

Das Lastvieh.

Asinus

Aſinus 1. & mulus 2. geſtant onera.	A' ſzamár 1. és az öſzvé 2. terheket hordoznak.	Der Eſel, 1. und der Mauleſel 2. tragen Laſten.
Equus: (quem ornat: juba 4.) geſtat nos ipſos.	A' ló 3. (mellyet ſerény 4. öksít) mi magunkat hordoz.	Das Pferd (Roß) 3. (welches die Mähne 4. ſteckt) trägt uns ſelbſt.
Camelus 5. geſtat mercatorem cum mercibus ſuis.	A' teve 5. a' kalmár hordozza annak árúval (portékájával) együtt.	Das Kamel 5. trägt den Kaufmann ſammt ſeinen Waaren.
Elephas 6. attrahit pabulum probolide: 7.	Az elefánt 6. hoſzſú hajlós orrával 7. haza magához az eledelt:	Der Elephant 6. zieht das Futter mit dem Rüſſel 7. an ſich:
Habet duos prominentes dentes, 8. poteſtque portare etiam triginta viros.	Vagynak neki két ki-ülő fogai, 8. és el-hordozhat harmincz férfit: kat-is.	Er hat zwey hervorragende Zähne, 8. und kann auch dreißig Männer tragen.

XXVII.

Feræ Pecudes. *A' vad állatok.*

Das wilde Vieh.

Urus 1. & bubalus 2. sunt feriboves.

Alces 3. major equo, (cujus tergus impenetrabile est) coram habet ramosa;

ut & cervus; 4.

A' jãhor 1. & a' bial 2. vad õkrök.

A' lóndlnagyobb alténak 3. (melynek hátta - borit semmi meg - nem járhatja) agas - bogas szarvai vagnak;

valamint a' szarvasnak - is; 4.

Der Uurochs 1. und der Büffel 2. sind wilde Ochsen.

Das Elend, 3. größer als ein Pferd (dessen Rückenhaut undurchbringlich ist), hat zackichte Hörner;

wie auch der Hirsch; 4.

sed

sed dama 5. cum hionulo ha- bet cornua fere nulla;	de az őznek 5. a' vemhével együtt majd sammi szar- va nintsen.	aber das Reh 5. mit dem Rehbock. lein hat fast keine Hörner;
Capricornus 6. habet prægrandia cornua:	Az ordei bak- nak 6. iszonyú nagy szarvai vagy nak:	Der Steinhock 6. hat gar große Hör- ner:
rupicapra 7. mi- nuta, sed adunca, quibus se ad ru- pem suspendit;	a' vad ketské- nek 7- kiseded. de horgas szarvai, mellyeken magát a' kösziklára fol- függeszti;	Die Gemse 7. sehr kleine, aber einwärts gebogene Hörner, mit denen sie sich an die Steine klippen anhängt.
monoceros 8 unum, sed pretio- sum; nisi forte hoc animal me- rum sit figmen- tum.	az unikornisnak 3. egy a' szarva. de igen botos: hanemha talán ez az állat tsupán- tsak költemény.	Das Einhorn 8. hat nur ein, aber sehr köstliches Horn, wenn nicht vielleicht dies Thier eine blo- ße Erbsichtung ist.
Aper 9. grassa- tur dentibus.	A' vad disznó 9. fogaival kegyet tenkedik.	Der Eber 9. wüthet mit den Zähnen.
Lepus 10. pa- vet.	A' nyúl 10. fé- lénk.	Der Hase 10. ist furchtsam.
Cuniculus 11. profudit terram;	Az ürge (tonge- ri nyúl) 11. meg- dssa a' földet;	Das Kaninchen (Erbszeisel) 11. durchgräbt die Erde;
ut & talpa, 12. quæ grumos fa- cit,	va'amint a' va- kandok is, 12. a' melly hantotiská- kat (hantsikokat) tsiná!	wie auch der Maulwurf, 12. welcher Häufchen aufwirft.

XXVIII.

Feræ bestiæ. *A' fene vadak.*

Die wilden Thiere.

Feræ b-fliæ ha- cent acutos un- gves & dentes, funique carnivo- ræ.	<i>A fene-vadak nok és fogaik, és körmeik vagy- nak, és hússal él- nek.</i>	Die wilden Thie- re haben scharfe Klauen und Zähne, und sind fleischfrä- ßig.
Ut: leo 1. ju- batus, (rex qua- drupedum) cum leæna;	<i>Illyenok: a' so- rényes oroszlán 1. (a' négy lábú álla- tok Kirdillya) a' nőstény oroszlán- nal együtt;</i>	Als; der hemähne- te Löwe 1. der Kö- nig der vierfüßigen Thiere, sammt der Löwin;
maculosus par- dus (panthera);	<i>a' tarka par- dutz, 2.</i>	das fleckichte Pantherthier; 2.
tigris, 3. imma- nissima omnium;	<i>a' tigris, 3. melly mindeneknél leg- fenebb;</i>	der Tiger, 3. das grausamste un- ter allen;
villosus ursus; 4.	<i>a' borzas szörű medve; 4.</i>	der zottichte Bär; 4.
rapax lupus; 5.	<i>a' ragadozó far- kas. 5.</i>	der reisende Wolf; 5.
lynx, pollens visu; 6.	<i>az eles-látású hiúz; 6.</i>	der Luchs, 6. wel- cher ein scharfes Gesicht hat;
caudata vulpes 7. astutissima om- nium.	<i>a' hosszú farkú róka, 7. a' melly mindeniknél ra- vaszabb.</i>	der langges- chwänzte Fuchs 7. der listigste unter allen;
Erinaceus 3. est aculeatus.	<i>A' süldiszó 8. tövises.</i>	der Igel 8. ist stachelicht.
Melis (taxus) 9. latebris gaudet.	<i>A' borz, 9. a' rejtők helyeket szereket.</i>	Der Dachs 9. versteckt sich gern.

XXIX.

Serpentes & Reptilia.

A' tsúszó és mászó állatok.

Die Schlangen und das Gewürme.

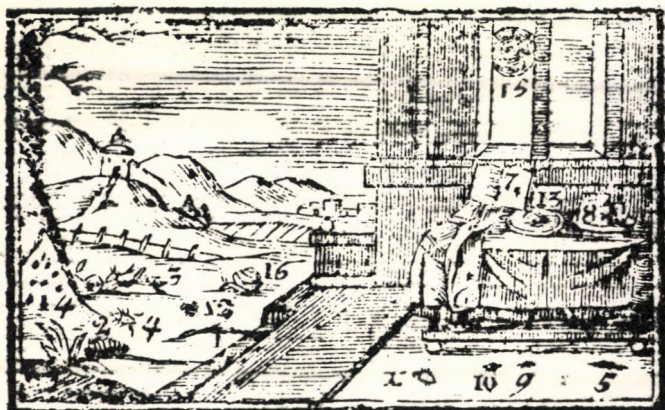
Angves repunt fluando se;	A' kígyók ma- gokat tokergetvén tsúsznak;	Die Schlangen fletehen sich krüm- mend;
Coluber 1. fil- veltris in sylva;	A' zomok-kígyó	Die große Schlan- ge 1. im Walde;
hydra (natrix)	1. az erdőben;	2. die Ratter 2. im
2. in aqua;	a' vízi kígyó 3.	Wasser;
vipera 3. in sa- xis;	a' vízben;	3. die Otter 3. in
alpis 4. in cam- pis;	a' vipera 3. a' közéklákon;	Steinschlappen;
boa 5. in do- mibus;	az áspis. 4. a' mezőkön;	4. die Felsotter 4. in den Felsbern;
cæcilia 6. est cæca.	a' tóhón-szopó kígyó 5. a' házak- nál;	5. die Unke 5. in den Häusern;
	a' vak kígyó 6. nem lát.	6. die Blindschlei- che o. ist blind.
Pedes habent; lacerta, 7. & sala- mandra, 8. quam antiqui quidam in igne naici & vi- vere putaverunt.	Ldbai vagynak; a' gyéknak, 7. és a' szalamandrá- nak 8. (mérges- tarka-gyéknak) mellyről né mel- lyek a' régick köz- ül azt tartották, hogy a' tűzben te- rem, és abban él.	Füße haben: die Eidere, 7. der Sa- lamander (Molch) 8. von welchem die Älten glaubten, daß er im Feuer wachse und lebe.
Draco, 9. serpens alatus, necat ha- litu,	A' sárkány; 9. a' melly szárnyas kí- gyó, meg-öl lehel- letivel;	Der Drache, 9. eine geflügelte Schlange, tódtet mit dem Hauche.
Scorpius 11. ve- nenata cauda:	a' skorpió 21. mérges farkával;	Der Scorpion 11. mit dem ver- gifteten Schwanz:
sed oculis solis ne quidem basilis- cus 10. eneca; quamvis antiqui id crediderint.	de tsupa nézése v-i még a' basilis- cus 10. j-m öi- meg; noha a' ré- gick úgy tartot- tak,	aber bloß mit den Augen tödtet selbst der Basilisk 10. nicht; obhon- es die Älten so glaubten.

XXX.

Insecta repentia.

A' mászkáló Bogarak.

Das kriechende Ungeziefer.

Vermes rodunt
res.

A' férgek meg-
rágnak holmit.

Die Würme be-
nagen die Sachen.

Lumbricus 1.
terram, cruce 2.
plantas;

A' giliszta 1.
a' földet, a' her-
nyó 2. a' pldatá
kat;

Der Regenwurm
1. die Erde, die
Auge 2. die Pflan-
zen;

Curculio 4. fru-
mentum, teredo
5. ligna;

a' 'su'sok. 4. a'
gabonát, u' jzu 5.
a' jat;

der Kornwurm 4.
das Getreide, der
Holzwurm 5. das
Holz;

tinea

timea 6. vestes, blatta 7. librum;	a' mty 6. a' ru- hst, a' papiros- moly 7. a' köny- vet;	die Schabe 6. die Kleider, die Motte 7. das Buch.
tarmites 8. car- nem & caseum, acari capillum.	a' pondrók (nyü- vek) a' húst es a' sajtot, a' haj-moly, a' hajtat.	Die Maden 8. das Fleisch und den Räus, die Milben das Haar.
Saltans pulex, 9. pediculus, 10. & fatens cimex, 11. non mordent.	Az ugráló bol- ha, 9. a' tetű, 10. és a' bűzös palatz- ka, 11. tsipnek bennűnket.	Der hüpfende Floh, 9. die Laus, 10. und die stinkende Wanze, 11. bei- ßen und.
Ricinus 12. san- guisugus est.	A' kuilants 12, vér-szopó.	Die Schafflanz 12. sauget das Blut.
Bombyx 13. fa- cit sericum.	A' selyem-bo- gár 13. selymet ereszt.	Der Seidenwurm 13. spinnet die Sei- de.
Formica 14. est laboriosa.	A' hangya 14 munkás.	Die Ameise 14. ist arbeitsam.
Aranea 15. te- xit araneum, re- tia mulcis.	A' pók 15. pók- hálótt s. o. a' mellé, meg-fogó háúójok a' legycanek.	Die Spinne 15. webet ein Gewebe, als Netz für die fliegen.
Cochlea 16. te- flam circumfert.	A' tsiga 16. ma- gáva: együtt ho-d lja a' maga héj- vas húzát.	Die Schnecke trägt ihr Haus mit sich herum.

XXXI.

A m p h i b i a.

A vízben és szárazon egyaránt élő állatok.

Im Wasser und auf der Erde
lebende Thiere.

In terra & aqua vivunt:	Mind a' szdra-zon, mind a' velen elnek:	Auf der Erde und im Wasser leben:
Crocodilus, 1. immauis & praedatrix bestia Nili, & aliorum quorundam fluminum:	A' krokodilus, 1. a' Nilusban, és más németly folyó-vizekben teremő iszonyú és ragadozó vad dilut.	Das Krokodil ist ein ungeheures und räuberisches Thier des Nilflusses, und einiger andern Flüsse:
Castor (fiber) 2. habens pedes anteriores ad natandum, & squameam caudam.	A' hód, 2. a' mellynek tud lábai vagynak az úzásra, és halhejes farka.	der Biber, 2. welcher Gänsefüße zum schwimmen, und einen schuppichten Schwanz hat:
Lutra, 3. & coexans rana, 4. cum bufone.	A' vidra, 3. és a' krákogó béka, 4. a' v-ras-béka-val együtt.	die Fischotter 3. und der quachende Frosch 4. mit der Kröte.
Testudo, 5. supra & infra testis, caelesto, operta.	A' tokenős-béka, 5. a' melly-mind fölül, mind alól, hűjjakkal, mint egy prissal, bé-vagyon fedve.	Die Schildkröte, 5. welche oben und unten mit Scholen, wie mit einem Schilde bedeckt.

Quidam habent squamas, ut: carpio, 3. lucius 4. &c.

Alii sunt glabri, ut: anguilla 5. mustella fluviatilis 6. &c.

Acipenser (sturio) 7, est mucronatus, & excrecit nonnunquam ultra longiudinem viri;

bucculentus tamen filurus 8. major est illo;

sed maximus est antaceus (huso) 9.

Aquæ, 10. quæ gregatim nataant, lunt minutissimi.

Alii hujus generis pisces sunt: perca, alburnus; barbus, thymellus, trutta (aurata); gobioides, tinca.

Cancer 12. tegitur crista, habet chelas, & greditur porro retroque.

Hirudo 13. sugit sanguinem,

Némeliy.knok hal-héjai vagynak, a' m'sod.sok a' po:yka, 3. a' tsuka 4. 's a' t.

Némellyek simák, mint: az ángolna, 5. a' meny-hal 6. 's a' t.

A' tok (kétsege) 7. tövises, és néha nagyobbra nőlegy ember hosz-júsfágándl:

a' nagy szájú hartsa 8. mindaz által még nagyobb nála;

de leg-nagyobb a' víza. 9.

A' kövi halak, 10. a' mellyek se-regenként úszkálnak, leg-uprőbb halatskák.

Más efféle halak még; a' sigr. sejer-kezeg, mártu, jáz - kezeg, pisztráng.gáb-hal, és tzo mpó.

A' rák 12. héj-jal van befedve, vagynak ouó-lubai, és májz eldrosis, hátra is.

a' nádály (piszta) 13. szopja a' vért,

Einige haben Schuppen, als: der Karpse, 3. der Hecht 4. u. a. m.

Andere sind glatt, als: der Aal, 5. die Aalraupe 6. u. a. m.

Der Stör 7. ist stachelicht, und wächst manchmal über eine Mannslänge:

der weitmäulige Weiß (Eel) 8. ist größer als junger;

aber der größte ist der Haufen. 9.

Die Grundeln, 10. welche haufenweise schwimmen, sind die kleinsten.

Andere dieser Art Fische sind: die Barsche, der Weißfisch, die Barbe, der Esch, die Forelle, die Krebse, die Schleie.

Der Krebs 12. ist mit der Schale bedeckt, hat Scheren, und geht vor- und rückwärts.

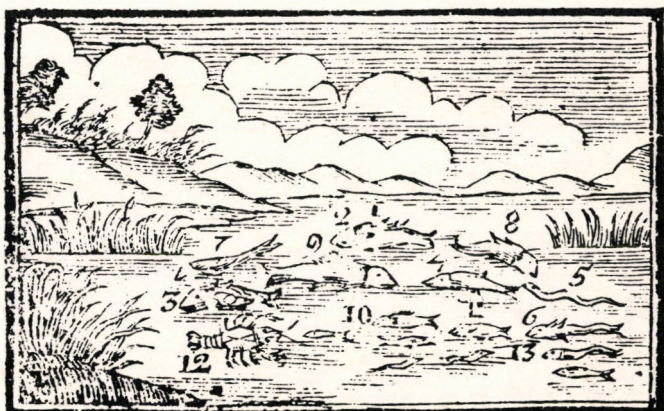
Der Egel 13. saugt das Blut aus.

XXXII.

Pisces fluviatiles & lacustres.

A' folyó-vízi és tóbéli halak.

Die Fluß- und Teichfische.

Piscis habet
pinnae, 1. quibus
natat, & bran-
chias, 2. quibus
respirat;

porro spinas
loco ossium;

praeterea mas-
lactes, femina
dva.

A' hal aknagya-
nak hull-szárnnyai,
1. a' mellekkel
úszik, és kapotói;
2. mellekkel lélek-
zetet vésszen;

továbbá szálkái
csontok helyett;
ezeken kívül a'
hímnek tejsz. a'
nőnek pedig
iárdia.

Der Fisch hat
Flossfedern, 1.
mit welchen er
schwimmt, und
2. Fischohren, 2. wo-
mit er Athem ho-
let;

weiter Gräten
anstatt der Knochen;
hier das hat der
Heimische Fisch, der
höherer Fogen.

XXXIII.

Pisces marini & conchæ.

A' tengeri halak és tsigák.

Die Meerfische und Muscheln.

Fiscium mari- norum maximus est balæna (ce- tus) ; 1.	<i>A' tengeri ha- lak közt leg-nu- gyobb a' tzei ha- I.</i>	Unter den Meer- fischen ist der größ- te der Walfisch ; 1.
delphinus 2. ve- locissimus ;	<i>leg-gyorsabb a delfin ; 2.</i>	der Delfin 2. der geschwindeste ;
raja 3. monstro- sissimus ;	<i>leg tsudtlatto- sabb a' tengeri jui- lö ; 3.</i>	der Rochen 3. der seichtamste ;
sed salmo 5. etiam in fluviiis invenitur.	<i>de a' lazass 5 a' jozob vizekben is talaltatik.</i>	aber der Lachs 5. wird auch in den Flüssen gefunden.

Dantur etiam pisces volatiles 6.	<i>Vigynak repülő halak-is, 6.</i>	Es giebt auch geflügelte Fische 6.
Appone haec, 7. quæ sal sæ, & altillos, 9. qui arefacti adferuntur;	<i>Add hozzadjak a' he: inge-et, 7. a' mallyek b' s'óvva, és a' tóke-halakat, (stockfisokat) 9. a' mally-kmez-afzal va hozatnak hoz-zának:</i>	Setze hinzu die Häringe, 7 welche gefahren; und die Stockfische, welche gehörret zu uns gebracht werden:
monstra item marina: phocam. 10. canem marinum, hyppopotamum, & cætera.	<i>ismét a' tengeri tsuádkut; a' ten geri-borjút, 10. tengeri-kutyát, tengeri-lovat, és egyebeket.</i>	gleichfalls, d. i. Meerwunder: das Meerkalb 10. den Seehund, das Meerpferd, u. d. gl.
Concha 11. habet tellas.	<i>A' tsigántak 11. h'fja vagyon.</i>	Die Muschel 11. hat Schalen.
Ostrea 12. dat lapidam carnem iis, qui eam in deliciis habent.	<i>Az ausztriga 12. jó ízű hússal szol-gál azoknak, a' kik azt kedvellik.</i>	Die Muschel 12. giebt schmackhaftes Fleisch denjenigen, welche sie gerne essen.
Murex 13. dat purpuram,	<i>A' bársony-tsi-ga 13. piros bár-sonyt ad,</i>	Der Purpurschneck 13. giebt Purpur,
Concha vero margaritifera 14. margaritas.	<i>A' gyöngy-ter mő tsiga 14. pedig gyöngyöket.</i>	oder die Perlen-muschel 14. Perlen
Sed Sirenes non nisi Poëtarum sunt commenta.	<i>De a' Sirenek (félig leány, félig hal, vagy madár testű tengeri tsu-dák;) tsak a' Poé-ták költeményei.</i>	Doch die Sirenen sind bloß Erfindungen der Dichter.

XXXIV.

Septem ætates hominis.

Az ember életének hét ideji.

Die sieben Alter des Menschen.

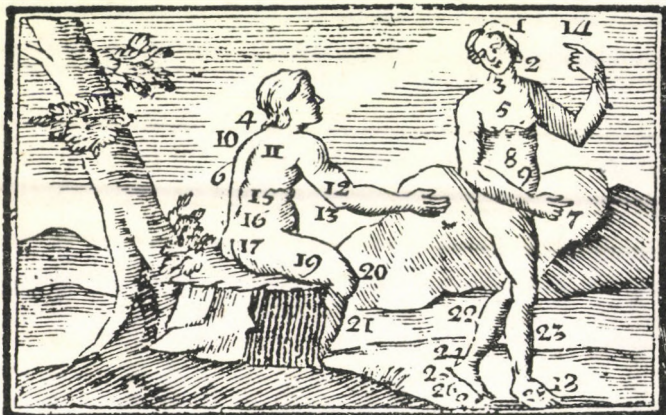
Homo est pri- mum infans, 1. deinde puer; 2.	Az ember első- ször tsotsemő, 1. után gyermek; 2.	Der Mensch ist erstlich ein Kind. 2. hernach ein Knabe. 2.
tum adolescens, 3. inde juvenis; 4.	azontúl nevedé- keny-iffjú, 3. to- vábbá fel-ferdült iffjú; 4.	ferner ein Jüng- ling, 3. weiter ein junger Mann; 4.
postea vir, 5. dehinc senex, 6. denique decrepi- tus (filicernium) 7.	annakutána meg - állapodott idejű férf, 5. ezek után vén ember; 6. végtére pedig meg - aggott öreg ember 7.	hernach ein Mann, 5. alsbenn ein alter Mann. 6. endlich ein Greis. 7.
Sic etiam in fe- xu femineo sunt: pupa, 8. puella; 9.	Hasonlóképen az aszfzonyi nemben- is v-gyon: tsetső- mő-leány, 8. lo- ányka; 9.	Eben so sind auch beim weiblichen Geschlecht: das Töchterlein, 8 das Mädchen; 9.
virgo, 10. mu- lier; 14.	fel-ferdült szűz, (leány-aszfzony, kis-aszfzony) II meg ért id-jű asz- fzony (férjhez- ment aszfzony) 12.	die Jungfer, 10. das Weib (die Frau); 11.
vetula, 12. anus decrepita, 13.	vén-aszfzony, 12. meg - aggott öreg aszfzony (ag-nő) 13.	das alte Weib, 12. die Altmutter (das steinalte Müt- terlein.) 13.

XXXV.

Membra hominis externa.

Az embernek külső tagjai.

Die äußerlichen Glieder des Menschen.

Caput 1. est supra, pedes 18. infra;	A' fő 1. felül vagyon, a' lábak 18. alul:	Das Haupt 1. ist oben, unten die Füße; 18.
Colli 2. pars anterior est jugulum; 3. posterior cervix. 4.	A' nyaknak 2. elöl: váll része a' torok, 3. hátul: része a' nyak-szírt, 4.	Der vordere Theil des Halses 2. ist die Kehle, 3. der hintere Theil der Mascken' 4.
Pectus 5. est ante, dorsum 6. retro.	A' mely 5. elöl vagyon; a' hát 6. hátul.	Die Brust 5. ist vorne, der Rücken 6. hinten.
Sub pectore est venter, 8. in ejus medio umbilicus. 9.	A' mely alatt vagyon a' has, 8. annak közepében a' köldök, 9.	Unter der Brust ist der Bauch, 8. in dessen Mitte der Nabel. 9.

A tergo

A tergo sunt scapulæ, 10. a quibus pendent humeri; 11.	A' hát megett vagyinak a' váll- lapotzkák, 10. a' mellyeken fűgge- nek a' vállak; 11.	Auf dem Rücken sind die Schulter- blätter, 10. an wel- chen die Schultern 11. hangen;
ab his brachia, 12. cum cubito; 13.	ezenek a' karok 12. a' könyökkel 13. együtt;	an diesen die Ar- me 12. mit den El- bogen; 13.
inde ad utrum- que latus, manus, dextra 7. sc li- cet & sinistra 14.	onnet pedig mind a' két oldalra a' kezek, tudniillik a' jobb kéz, 7. és a' bal kéz, 14.	von dannen zu beiden Seiten die Hände, die Rechte 7. nehmlich und die Linke. 14.
Humeros & la- tera excipiunt lumbi 15. cum coxis; 16.	A' vállak és ol- dalak után követ- keznek az ágyé- kok 15. a' csípő- csontokkal; 16.	Auf den Schul- tern u n d Seiten folgen die Lenden 15. mit den Hüf- ten 16.
et in podice na- tes. 17.	és az al - felen a' farak. 17.	und am Hintern die Hinterbacken. 17
Pedem absol- vunt: femur, 19. genu, 20. crus, 21. in quo fura, 22. cum tibia; 23.	A' lábak részei ezek: a' térd, 20. a' láb-szár, 21. melly- ben vagyon a' láb- ikra, 22. a' láb- szár-tsonnal 23.	Den Fuß (Bein) machen aus: der O- berschenkel, 17- das Knie, 20. der Un- terschenkel, 21. an welchem die Wa- de, 22. samt dem Schinbeine. 23.
Abhinc tali, 24. calx, 25. & so- lea; 26.	Azután a' bo- kák, 24. a' fark, 25. és a' láb-tal- pa; 26.	Weiter die Knor- ren, 24. die Fer- se, 25. und die Sohle; 26.
in extremo hallus 27 cum quatuor reliquis digitis.	a' négy pedig a' nagy ujj (hü- velyk) 27. a' több négy ujjakkal, 28. [együtt.	am Ende die grosse Zehe, 27. mit den vier an- dern Zehen. 28.

XXXVI.

Caput & manus. *A' fõ és a' kezek.*
Das Haupt und die Hände.

1. c pite sunt:
capilli, 1. qui pe-
ctine, 2. pectun-
tur;

binæ item au-
res, 3. tempora,
4. & facies, 5.

In facie sunt:
frons, 6. oculi,
7. nasus 8. cum
duabus naribus,
os, 9. genæ, 10.
& mentum, 13.

Os septum est
labiis 12.

A' fõn vagynan
a' hajak, 1. a'
mellyek fészüvöl 2
szoktak fészültetni;

továbbá két
füle, 3. a' vak
szemek, 4. és az
artzúlat, 5.

Az artzúlatban
vagynak; a' hom-
lok, 6. a' szemek,
7. az orr, 8. a'
két orr lyukakkal;
a' száj, 9. az or
tzák, 10. és az
áll. 13.

A' száj környül
van véve ajakak-
kal. 12.

Um Kopfe sind;
die Haare, 1. wel-
che mit dem Kam-
me 3. gekämmet
werden;

auch die zwey
Ohren, 3 die Schlä-
fe, 4. und das An-
gesicht. 5.

In dem Angesich-
te sind: die Stirne,
6. die Augen, 7. die
Nase, 8 mit den
zwey Nasenlöchern;
der Mund (das
Maul) 9 die Wan-
gen, 10, und das
Kinn 13.

Der Mund ist um-
geben mit den Lip-
pen. 11.

Lin-

Lingva cum palato septa est dentibus, 16. qui sunt in maxilla.

A' nyelv és az
iny környék vagy
nak körülvé az ill-
kaptziban levő fo-
gakkal 16.

Die Zunge mit dem Gaumen ist umringt mit den Zähnen, 16. welche in dem Kiefer stehen.

Virile mentum tegitur barba, 14. labium superius mystace, 11.

A' férfinak az
alla szakállal 14.
bő-vigyon fedve,
a' felső ajka ba-
juszszal. 11.

Das männliche Kinn bedeckt der Bart, 14. die obere Lippe der Schnauzelbart (Schnauz-
bart).

Oculus (in quo sunt albugo & pupilla) tegitur palpebris & supercilio, 15.

A' szem (a'
melyben vagyon
szem - fejsz, és
szem fény, szem
héjjal és szemöl-
dökkel 15. fedez-
tetik:

Das Aug (in welchem das Weiße und der Augapfel sind) wird von den Augenlidern und Augenbraunen 15. bedeckt.

Contracta manus, est pugnus; 17. aperta manus, palma 18. dici-

Az össze szor-
tott kéz, ököl, 17
a' ki-nyúlt kéz, te-
nyérnek 18. mon-
datik.

Die zugebrückte Hand ist eine Faust, 18 die offene Hand heißt die flache Hand. 18.

In medio est vola, 19. extremitas est pollex, 20. cum quatuor digitis reliquis,

Középen vagyon
a' marok, 19.
végső része a'
hüvelyk, 20. a'
több négy ujjakkal
együtt,

In der Mitte ist die Hölle; 19. das Aeußerste ist der Daum 20 mit den vier übrigen Fingern,

indice 21. scilicet, medio, 22. annulari, 23. & auriculari, 24.

tudniillik, a'
mutatóval, 21. kö-
zpsővel, 22. ne-
vedékennyel, 23. és
a' kis ujjal 24.

nehmlich mit dem Zeiger, 11. Mittelfinger, 22. Goldfinger, 23. und Ohrenfinger. 24.

In quolibet digito sunt tres articulari, a, b, c, & totidem condyli, d, e, f.

Mindenik ujjanak
három ízület
a, b, c, vagynak
is ugyan anny-
bőtköi: d. e. f.

An jedem Finger sind drei Glieder, a, b, c, und so viel Knöchel, d, e, f.

quibus accedit etiam ungvis, 25.

a' mallyakkhez, f.
rúl a' köröm-is, 25.

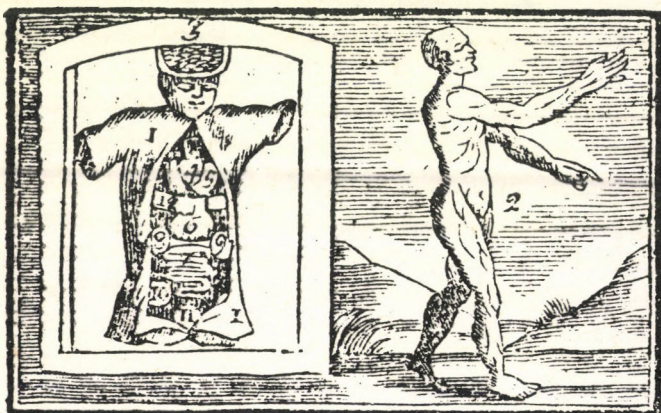
mozu noch der Nagel 25. kömmt

XXXVII.

Caro & viscera,

A' hús és a' belső részek.

Das Fleisch und die Eingeweide.

Ad fructuram
corporis perti-
nent: cutis cum
membranis ;

caro cum mu-
sculis ;

nervi , cartila-
gines, ossa, & vi-
scera.

*A' testnek alkot-
mányára tartoz-
nak; a' bőr a' hár-
tyókkal együtt ;*

*a' hús, a' domború
ínas hússal
(árva hússal)*

*az inak, portzo-
gók, tsontok, és
a' belső-részek.*

Zu dem Körper-
bau gehören: die
Haut mit dem
Häutchen ;

das Fleisch mit
den Muskeln
(Mänschen.)

die Nerven , die
Knorpeln, die Kno-
chen (Beine,) und
die Eingeweide (Ge-
därme.)

Detracta cute
1. apparet caro,
2. cumque ea mu-
sculi; per quos
moventur mem-
bra.

**Viscera sunt se-
quentia:**

in capite: ce-
rebrum, 3. cir-
cumdatum cranio,
& pericranio.

in pectore: cor,
4. obvolutum pe-
ricardio; & pul-
mo, 5. qui respi-
rat.

in ventre au-
tem: ventriculus,
6. & intestina 7.
omento obducta.

Porro: jecur
(hepar) 8. & a
sinistro ei opposi-
tus lien; 9.

Item duo renes
10. cum vesica.
11.

Pectus dividi-
tur a ventre cras-
sa membrana,
quæ vocatur dia-
phragma, 10.

Ha a' bõr 1. le-
húzatik, ki tettiak
a' hús, 2. és azzal
együtt a' domború
inak húsok is, a'
mellyek által moz-
dítatnak a' tagok.

A' belsõ - részre
a' következőndõk:
a' fõben az agy-
vellõ, 3. a' melly
koponyával és a'
koponya - borító
hártyával k'õrül
vagyon véve.

a' melynben: a'
szív, 4. a' m'ny-
szív hártyával be-
van borítva, és a'
tüdő, 5. a' melly
lélekzetet vészon.

a' hasban pedig:
a' gyomor, 6. és
a' belek, 7. a' mel-
lyek bel-virággal.
(lantorna hájjal)
be - vagynak bo-
rítva.

Továbbá a' máj,
8. és a' balról vé-
le által - ellenben
lévõ lép; 9.

i. mért a' két ve-
sék 10. a' hójag-
gal 11. együtt.

A' moly a' nas-
tól egy vastag
hártya által vá-
lasztatik - el, a'
mely által r'akész-
tõ hártyának 12.
nevezetik,

Nach abgezogener
Haut 1. erscheint
das Fleisch, 2. und
mit selbemde Mus-
keln, durch welche
die Glieder bewegt
werden.

Die Eingeweide
sind folgende:

Im Kopfe: das
Gehirn, 3. welches
mit der Hirnschale,
und dem Hirnschal-
häutchen umgeben
ist.

In der Brust:
das Herz, 4. wel-
ches mit dem Herz-
felle eingewickelt ist,
und die Lunge, 5.
welche Athem holet.

In dem Bauche
aber: der Magen,
6. und die Gedär-
me. 7.

Wetter die Leber,
8. und zur Linken
das ihr entgegen-
gesetzte Milz; 9.
wie auch: die
beiden Nieren, 10
mit der Blase. 11.

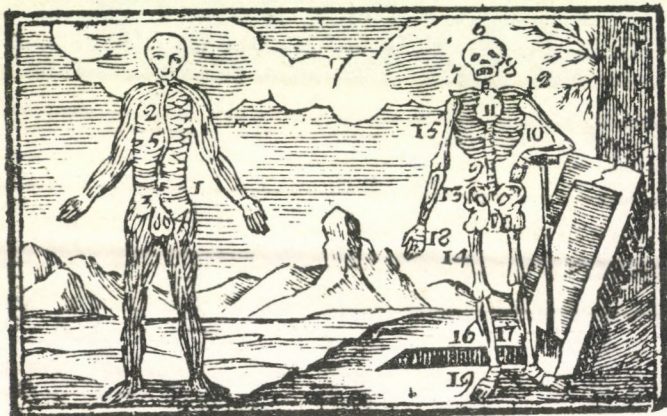
Die Brust wird
von dem Bauche
durch eine dicke
Haut abgesondert,
welche das Zwerch-
fell genannt wird.

XXXVIII.

Canales corporis & ossa.

A' testben lévő csökök, és a' csontok.

Das Geäder, und die Gebeine

Canales corporis sunt; arteriæ, per quas sanguis e corde in totum corpus diffunditur;

et venæ, per quas sanguis idem in cor refluit;

accedunt nervi, per quos fit sensus omnis.

Hæc tria i. in-
venis ubique so-
ciata.

A' testben lévő csökök ezek; a' vörösek, melyekben a' vér a' szívből az egész testre ki-öntetik (kifoly):

és a' lassú-erek, melyekben ugyanazon vér a' szívbe visszafoly;

ide járúlnak az idegek, a' melyek által vagyon minden érzés

Ezt a' hármat i. mindenütt együtt találod,

Die Geäðre des Körpers sind die Pulsadern, durch welche das Blut aus dem Herzen, in den ganzen Körper ausgegossen wird; und die Blutadern, durch welche das nehmliche Blut in das Herz zurückfließt;

hieszu kommen die Nerven (Sehnen) wodurch alles Gefühl geschieht.

Diese dreie i. findest du überall beisammen.

Porro

Porro ab ore
est gula, via ci-
bi ac potus in
ventriculū; 2.

et juxta hanc
ad pulmonem 5.
arteria aspera,
pro respiratione.

A ventriculo ad
anum est, inte-
cætera, colum 3
& intestinum ex-
tremum, ad ex-
cernendum ster-
cus.

Ab hepate ad
vesicam uretur,
4. ad urinam red-
dendam

Ossa sunt: in
capite calvaria
6.

duæ maxillæ 7
cum riginia duo-
bus dentibus; 8.
iūm spina, c
columna corpo-
ris,

constans ex vi-
ginti quatuor ver-
tebris, ut corpus
se flectere quea-

Costæ 10. item
numero viginti
quatuor.

Továbbá a' száj-
nak végiben va-
gyon a' nyelv-to-
rok, az ételnak és
italnak útja a'
gyomorba; 2.

és e' mellett a'
tüdőre 5. szolgál-
ló torok-gége, le-
szakadás végett.

A gyomortól az
al-félig vagyon,
e' többek között
a' vastag hurka, 3.
s a' véghurka, a'
anéjnak ki-tíz-
tására.

A' májtól a' hó-
ingig a' vizelel-
ője 4. a' vizellés
e.

A' csontok ezek:
a' főben, a' ka-
nonya; 6.

a' két all-kap-
zák, 7. harminz
ét fogakkal; 8.
továbbá a' ge-
intz, 9. a' test-
nek oszlapa,

a' melly huszon-
négy jorgó tön-
tekből áll, hogy
a' test magát meg
hajthassa.

Ismét az oldal
csontok, 10. szám-
szerint huszon-né-
gyen.

Feiner vom Mun-
de ist der Schlund,
die Strasse der
Speise und des
Tranks in den Ma-
gen: 2.

und neben dieser
zur Lunge 5. die
Luftröhre, zu m
Athemholen.

Vom Magen
zum Hintern ist
unter andern, der
Grimmdarm, 3. und
der Mastdarm, den
Unflat auszufüh-
ren.

Von der Leber
zur Blase die Harn-
röhre: 4. den Harn
zu lassen.

Die Bebeine sind:
am Kopfe, die
Hirnschale; 6.

die zween Kiefer,
7. mit zween und
dreßßig Zähnen, 8.
weiter der Rück-
grad, 9. die Säule
des Leibes,

bestehend aus
vier und zwanzig
Werkstücken, daß
der Leib sich biegen
kann.

Die Rippe, 10.
deren vier und
zwanzig sind.

Os pectoris
(sternum); 11.
duæ scapulæ, 12.
lacerti, 15. cubi-
tus, & radius,

Os sesibuli, 13.
os femoris, 14.
patella; tibiæ, 16.
17. fibula dextra
atque sinistra.

Ossa manus 18.
sunt numero vi-
ginti septem; pe-
dis 19. viginti sex.
In ossibus est
medulla.

A' mely. tsynt,
11. a' két váll-
polzkák, 12. a'
kéz karjai, 15. a'
könyök, és könyök-
orsó,
A' far-tsigdjx.
15. a' tzomb-tsoni,
14. a' térd kalát:
a' láb szár tson-
ton, 16. 17. a'
jobb és bal szár-
kapóts.

A' kéznektsonjtai
18. szám-szorín
huszon-két, a' láb-
19. huszon-két.
A' tsontokban
velő veyyon.

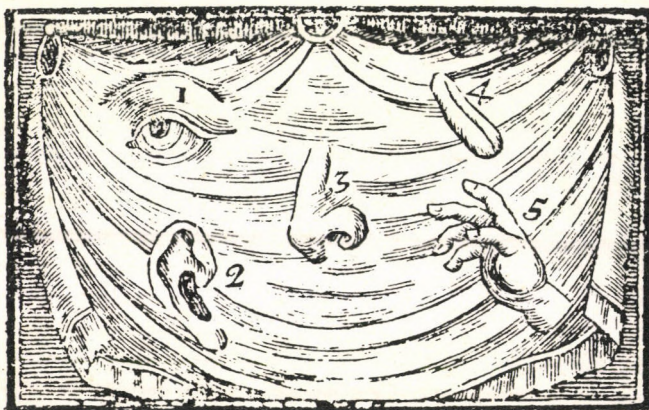
Das Brustblatt,
11. die zwey Schul-
terblätter, 12. die
Arm-schlenen, 15.
der Elbogen. und
Elbogenöhre.

Das Hüftbein, 13.
das Schenkelbein,
14. die Knie-scheibe,
das Schienbein, 16.
17. das rechte und
linke Wadenbein.

Gebeine der Hand
18. sind sieben und
zwanzig: des Fußes
16. sechs u. zwanzig.
In den Knochen
ist das Mark.

XXXIX.

Sensus externi. A' külső érzékenységek
Die äußerlichen Sinnen.

Sensus externi sunt quinque scilicet: visus, auditus, olfactus, gustus: & tactus.

Oculus 1. videt colores: quid album, vel atrum, viride vel caeruleum, rubrum aut luteum sit.

Auris 2. audit sonos, tam naturales, voces scilicet & verba;

quam artificiales, tonos nempe musicos.

Nasus 3. olfacit odores & faeciores.

Lingva 4. cum palato gustat lapores:

quid dulce, aut amarum, acie, aut acidum, acerbum, aut aulterum.

Manus 5. dignoscit tangendo rerum quantitatem & qualitatem;

calidum & frigidum, humidum & liccum;

*Öt külső érzé-
kenységek vagy-
nak, úgy mint:
látás, hallás, szag-
lás; íz-érzés, és
illetés.*

*A' szem 1. lát-
ja a' színeket: mi-
legyen fehér, vagy
fekete, zöld vagy
kék, vörös vagy
sárga.*

*A' fül, 2. hall-
ja a' hangokat,
mind a' természet-
lieket, tudniillik
a' szókat, és igé-
ket;*

*mind a' mester-
ségeseket, tudni-
illik a' muzsikás
hangokat.*

*Az orr 3. szag-
olja a' szagokat
és büszket.*

*A' nyelv 4. az
innyet együtt
kóstolja az ízeket;
mi legyen édes,
vagy kejeű, erős,
vagy savanyú, ti-
pós, avagy fojtós.*

*A' kéz 5. meg-
ismeri illetés (ta-
pogató) által a'
dolgok nagyságát
és minőségét:
a' melegeit és hi-
deget, a' nedvosi-
t és a' szárazat;*

Äußerliche Sinne sind fünf, nemlich: das Sehen; das Hören, der Geruch, der Geschmack, das Gefühl.

Das Auge 1. sieht die Farben: was weiß, oder schwarz; grün oder blau, roth oder gelb sey.

Das Ohr 2. höret die Töne, sowohl die natürlichen, nehmlich die Stimmen und Worte;

als die künstlichen, nehmlich die Musikstöne.

Die Nase 3. riecht den Geruch und Gestank.

Die Zunge 4. mit dem Gaumen kostet den Geschmack; was süß oder bitter, scharf oder sauer, herb oder streng ist.

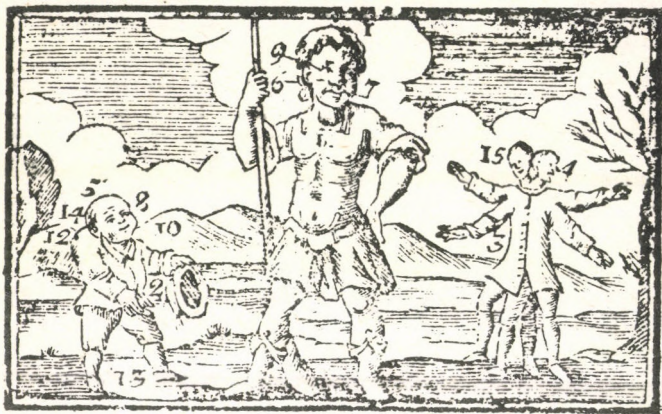
Die Hand 5. erkennt durch das Berühren die Größe der Sachen und ihre Beschaffenheit: das warme und kalte, feuchte und trockene,

durum & mol-	a' keményt és	das harte und
le, leve & alpe-	a' lágyat, a' si-	weiche glatte und
rum, grave &	mát és a' dara-	raube, schwere und
leve.	bost, a' nehezeti,	leichte.
	és a' könnyűt.	

XL.

Deformes & monstrosi.

Az éktelenek, és a' Tsuda-termetűek.

Die Ungestalten und Mißgeburten.

<p>Monstruosi & deformes sunt, corpore aberrantes a communi forma:</p>	<p><i>Tsuda-termotilek és éktelenek azok, a' kik testekrendezése a' közönséges formától külömböznék:</i></p>	<p>Mißgeburten und ungestaltete sind, deren Körper von der allgemeinen Gestalt abweichen:</p>
--	--	---

<p>ut sunt; immanis gigas, 1. & nanus pumilio, 2.</p>	<p><i>a' mitsoddok, az ifzonyú nagy óriás, 1. és a' törpe kis-ember, 2.</i></p>	<p>als da sind: der ungeheure Riese, 1. der kleine Zwerg, 2.</p>
---	---	--

<p>sed bicorpor, 3. biceps, 4. plerumque tantum per aliquas horas vel dies vivunt.</p>	<p><i>de a' két testű, 3 két fejű ember 4. többnyire tsakegy nchány óráig vagy napig élnek.</i></p>	<p>aber der Zweyleibige, 3. der Zweyköpfige 4. leben meistens nur ein paar Stunden oder Tage.</p>
--	---	---

<p>His accensentur: capito, 5. naso, 6. labeo, 7. bucco; 8.</p>	<p><i>Ezekhez jármlál: tatnak; a' nagy fejű, 5. nagy orrú, 6. nagy ajakú, 7. nagy szájú; 8.</i></p>	<p>Zu diesen werden gezählt: der Großkopf, 5. der Großnase, 6. der Warzmaul, 7. der Paußback; 8.</p>
---	---	--

<p>strabo, 9. obstupus, 10. strumolus; 11.</p>	<p><i>a' kantsal, 9. a' görbe nyakú, 10. a' golyvás; 11.</i></p>	<p>der Schleier, 9. der Krummhals, 10. der Kropfsichte; 11.</p>
--	--	---

<p>gibbosus, 12. loripes, 13. cilo, 15. &c.</p>	<p><i>a' plüpos házú, 12. görbe-lábú, 13. h-gyes - fejű, 15. 's a' t.</i></p>	<p>der Höckerichte (Buckelste,) 12. der Krumpfuß, 25. der Spizkopf. 25. u. s. w.</p>
---	---	--

<p>Vocabula hæc non ad irridendum alios ponimus, sed ad dignoscendum res.</p>	<p><i>Ezen szökat nem azért tesztük fel, hogymások at azok által meg. tsífol lyunk; hanem a' dolgoknak megismerésért.</i></p>	<p>Diese Wörter setzen wir nicht bloß wegen hieher, und andere damit zu verspotten; sondern wegen der Kenntniß der Sachen.</p>
---	---	--

XLI.

Agricultura. A' Földmívelés.
Der Feldbau.

Arator 1. jun-
git boves 3. ara
tro, 2.

et tenens laeva
sivam, 4. dextra
rallum 5. (quo a-
movet glebas), 6.

scindit terram
vomere & denta-
li, 7.

quae antea fimo
8. est stercoreata;

facitque sulcos.
9.

A' szántó-ember
1. bé, fogja az
ökröket 3. az eh-
ben, 2.

és bal kezével
az eke szorvát, 4.
jobb kezében az
őjatököt 5. tartván
(mellyel a' görö-
nyöket 6. félre-
hánnya),

a' szántó vassal,
és a' csorosztyával
7. hasítja a' föl-
det,

melly már az
előtt gundjúl 8.
meg-trágyasztott
és barázdákat 9.
tsinál.

Der Ackersmann
1. spannet die Och-
sen 3. vor dem
Pflug, 2.

und mit der lin-
ken Hand die Pflug-
bürste, 4. mit der
Rechten die Meute
5. haltent, (womit
er die Erbschollen
6. wegräumt),
pflüget er die Er-
de mit der Pflug-
scharre und beut
Pflugscharfen, 7.

welche zuvor mit
Mist 8. gedünget
worden ist;
und macht Fur-
den. 9.

Tum

Tum seminat
semen, 10. & in-
occat occa. 11.

Messor 12. me-
tit maturas fruges
falce messoria:
13.

colligit manipu-
los, 14. & collig-
gat in mergites,
15.

Tritor 16. in
area horrei 17.
triturat frumen-
tum tribula (flu-
gelo), 18.

jactat ventila-
bro: 19.

atque ita (cum
palea est separa-
ta & stramen 20.)
congerit in sac-
cos. 21.

Fœnifeca 22. in
prato facit fœ-
num:

defecans gra-
men falce fœna-
ria; 23.

corraditque ra-
stro; 24.

componit acer-
vos 26. furca; 25.

& convehit ve-
hibus 27. in fœ-
nile. 28.

Azután el-veti
a' magot, 10 és
bé boronálja boro-
nával 11.

Az arató 12. le
aratja a' meg-ért
termést az arató
sarlóval: 13.

őszve - szedi a'
markokat, 14. és
kévékben 15 köti

A' tséplő 16. a'
tsür' szűrűjén 17.
tsépli a' gabondá
tséppol; 18.

megszórja sző
rő-lapáttal; 19.

és okkópen (mi-
kor már a' poly-
va és szalma 20.
külön-váltanak)
sákokban 21. rak-
ja.

A' kaszás 20. a'
réten szénát tsi-
nál;

le-vágván a' fü-
vet kaszával; 23.

és gereblyével. 24.
őszve-gereblyéli;

boglyúkat 26.
rak villával; 25.

és szekereken 27.
a' széna-tartó haly-
re 28. hordja;

Mähann sät er
den Saamen, 10.
und eget ihn ein
mit der Ege. 11.

Der Schutter 12.
schneidet (mähet)
die reifen Feldfrüch-
te mit der Stichel. 13.

sammelt sie hand-
vollweise 14. und
bindet sie in Gar-
den. 15.

Der Drescher 16.
drischt mit dem
Dreschflegel (Dre-
schel) 17. das Korn
auf der Scheunens-
ne: 17.

wieft es mit der
Wueffschaukel: 19.

und also; (wenn
die Strea und das
Stroh 20. abgefon-
dert ist) fället er
es in Säcke. 21.

Der Wader 20.
machet auf der Wie-
se Heu;

indem er das
Gras mit der Sen-
se 23. abmähet;

und mit dem Re-
chen 24. zusammen-
rechet;

Schober 26. mit
der Heugabel 25.
machet:

und in Fubern
27. auf den Heu-
boden 28. zusam-
menführt;

XLII.

Pecuaría, A' Barom-tartás.

Die Viehzucht.

Agricultura & res pecuaria erant antiquissimis temporibus etiam regum & heroum;

hodie est tantum infimæ plebis cura.

Bubulcus 1. e vocat armenta 2. e bovilibus 3. bucina, 3.

et ducit pa- rum.

A föld-mivelés és barommal való bánds, régi időkben, a' Királyoknak és Fő-embereknek: foglalatossága volt;

ma idöben pedig csak az alacsony rendű köznépe.

A tsordás 1. hívja a' tsordákat 2. az akolból (istállóból) 3. kürtel, 4.

és ki-viszi legelni.

Mit dem Feldbau und der Viehzucht beschäftigten sich vor uralten Zeiten selbst Könige und Helden;

heutzutage ist sie bloß für das gemeine Volk.

Der Kühhirt 1. rufst das Vieh 2. aus den Ställen 3. mit dem Rühhorn,

4. und treibet es auf die Weide.

Opilio,

Opilio (pastor 5. pascit gregem 6. instructor filiu la, 7. & pera, 8. ut & pedo;	A' juhász 5. legelteti a' nyájat. 6. fel lát'n készül. ve sippal, 7. tá- rifnyával, 8. és pásztori bottal. 9. 9.	Der Schäfer 5. weidet die Heerde, 6. versehen mit der Sackpfeife, 7. und der Hirtenstange, 8. wie auch mit dem Hirtenstabe; 9.
habens secum molossu, 10. qui munius est con- tra lupos millo. 11.	véle lát'n a' ko- mondor kutyá. 10. a' melly a' farka- sok ellen érvel 11 v. gyon fel. fegy- verkezettve.	ben sich habend den Rüben (Schaf- hund) welcher wider die Wölfe mit einem stachelichen Halsbande bewaff- net ist. 11.
Sus 12. sagi- nantur ex aquali- culo haræ.	A' disznók 10 a' disznó - ólnak v' lújaból hízlal- tatnak.	Die Schweine 12. werden aus dem Eröge des Schwein- stalles gemästet:
Villica 13. mul- get ubera vaccæ, 14. ad præsepe, 15. super mulcra; 16.	A' majoros-asz- szony 13. feji a' tehennök tölgyeit 14 a' jászolnál 15. a' sajtar 16. je- lett;	Die Mäherinn (Mäuerinn) 13. melket die Euter der Kuh 14. an der Krippe, 15. über dem Melkschaf- se (Melksübel) 16.
et facit in va- se butyraceo 17. butyrum e flore lactis; et e coagulo caseos. 18.	és a' vaj-köpu- löben 17. vajat tsindl a' tej-fel- ből; és az alutt-tej- ből sajtokat. 18.	und macht in dem Butterfasse 17. Butter aus dem Milchraume; und aus der Lab- Käse. 18,
Ovibus deton- detur lana, 19.	A' juhoknak gyapja 19. le-nyí- ratik,	Die n Schafen wird die Wolle 19. abgeschoren,
ex qua confici- untur variæ ve- lies.	a' mellyből kü- löm - külömbfélé- ruhák készített- nok.	daraus verschie- dene Kleider ge- macht werden.

XLIII.

Mellificium.

A' méz - tsinálás.

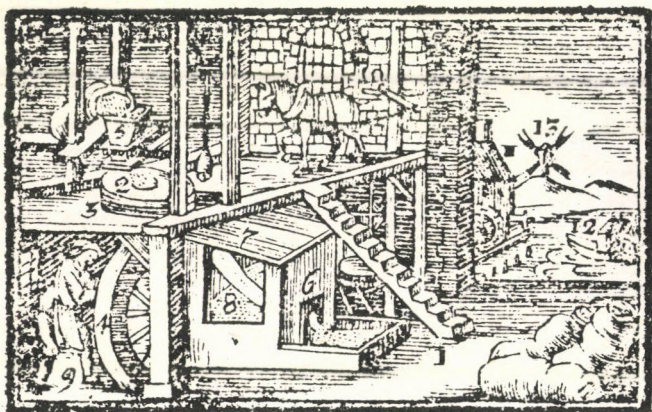
Der Honigbau.

Apes emittunt examen, 1.	A' méhek rajt 1. creptenek-ki,	Die Bienen schwärmen, 1.
adduntque illi ducem (regem) 2.	és adnak a' mel- lé vezért (Királyt. anya - méhet) 2.	und geben dem Schwarze einen Wesfel (König) 2. mit.
Examen illud, cum volaturum est, revocatur tin- nitu vasis ænei, 3.	Az a' raj, mi- dön el-akar repül- ni, réz edénynek 3. hangja által al- vissza hívattatik,	Wenn derselbe Schwarm wegflie- hen will, wird er mit dem Klange ei- nes kupfernen Be- ckens 3. zurückge- rufen,
et includitur no- vo alveari. 4.	és új méh kas- ban 4. rakéztatik.	und in einen neuen Stock 4. gefast.
Struunt, a p e s cellulas 5. sexan- gulares;	Raknak a' mé- hek hat-szögeletű kamarátskákat; 5.	Die Bienen bauen sechseckigte Zellen, 5.
complent eas melligine,	meg-töltik azo- kat mézes - ned- vesfőggel,	füllen dieselben mit Gelme,
et faciunt fa- vos, 6. e quibus mel 7. effluit.	és készítenek lé- pes-mézet, 6. a' mellyből méz 7. foly ki.	und machen Ho- nigkuchen. 6. aus welchen das Honig 7. herausfließt.
Crates favorum igne liquatæ abe- unt in ceram. 8.	A' lépes - méz rostélyai tűz ál- tal meg-olvasztat- ván, viaszszá 8. léznek.	Die Werke, am Feuer geschmol- zen, werden zu Wachs. 8.

XLIV.

Molitura.

Az örlés.

Das Mülhwerk.

In mola 1. currit lapis 2. super lapidem, 3.	<i>A malomban 1. eggyik kö 2. a' másik kövön 3. forog,</i>	In der Mühle 1. läuft ein Stein 2. auf dem andern Steine, 3.
circumagente rota, 4.	<i>körül forgatván azt a' körök: 4.</i>	durch ein umteiles beides Rad; 4.
et conterit per infundibulum 5. infusa grana;	<i>és őszve. töri a' garaton 5. fel-ön tölt magokat;</i>	und mahlet (zermahlet) die durch den Trichter 5. aufgeschüttete Körner;
separatque furem 6. deciditem in cistam 7. a farina per excussorium 8. elabente.	<i>'s külön-választja a' korpától, 6. melly a' láddba 7. hull, a' lisztet, melly a' szitán 8. áthal-esik.</i>	und scheidet die Kleyen, 6. die in den Kasten 7. fallen, von dem Mehl, welches durch den Beutel 8. stäubet.
Talis mola primum fuit mola manuaria; 9.	<i>Az illyetén malom leg-először kézi malom 9. volt;</i>	Eine solche Mühle war erslich die Handmühle; 9.
deinde molajumentaria; 10.	<i>azután szőraz malom, (mellyet barom hajt:) 10.</i>	hernach die Rossmühle, 10.
porro mola aquatica, 11. & mola navalis, 12. denique mola pneumatica (alata.) 13.	<i>továbbá vízi-malom, 11. és hajós malom, 11. utóljára szél-malom. 13.</i>	weiter die Wassermühle, 11. und die Schiffmühle, 12. endlich die Windmühle. 13.

LXV.

Panificium.

A' kenyér-sütés.

Das Backwerk (die Bäckerey.)

Pistor 1. cernit
farinam cribro
pollinario, 2. &
indit mactrae. 3.

Tum affundit
aqua m, facit
massam, 4. de-
pfitque eam spa-
tha lignea. 5.

Deinde format
panes, 6. placen-
tas, 7. simlas, 8.
spiras 9. &c.

P o s t i m p o n i t
palae, 10. & in-
gerit furno. 11.
per praefurnium,
12.

sed prius eruit
rudabulo 13. ignem
& carbones, quos
infra congerit. 14.

Et sic pinxit
panis, habens ex-
tra crustam, 15
& iustus micam,
16.

A' s'ütö 1. meg-
szitálja a' lisztet
sűrű szitával 2.
és a' s'ütö-tekendő-
be 3. teszi.

Azután rád vi-
zet tölt, tesztát
4. tsinál, és ot-
meg-dagasztja fa-
lapotzkával, 5.

Annakután
formál kenyéret,
6. lapényt, 7. sem-
lyet, 8. peretzet,
9. és egyebet.

Ezekután lapát-
ra 10. teszi, és
bé hánnya a' s'ütö
kementzébe, 11. a'
kementze' jzárján.
12.

de először ki-
húzza szén vonó-
val 13. a' tüzet,
és a' hőlt szeneket,
meltyeket alól egy
rakásba hajt. 14.

Es ekköppen sül
a' kenyér, 3' m-ly-
nek kívül hozzá,
15. belől pedig
mor sája vagyon
16.

Der Bäcker 1.
siebet das Mehl mit
dem Siebe, 2. und
schüttet es in den
Backtrog: 3.

alsdenn gießt er
Wasser darauf,
macht einen Teig, 4.
und knetet ihn mit
dem Knetzscheite, 5.

hernach formet
er Brotleibe, 6.
Kuchen, 7. Sem-
meln, 8. Brezeln 9.
u. d. gl.

Nach diesem se-
get er sie auf die
Backschaukel, 10.
und schlekt sie in
den Backofen 11.
durch das Ofen-
loch: 12.

doch zuvor schae-
ret er mit der Ofen-
frühe 13. das Feuer
und die Kohlen her-
aus, die er unten
zusammenhäuft. 14.

Und also wird
das Brod gebacken,
welches außen eine
Rinde, 15. und in-
wendig die Brosa-
me (Gäsmolle) 16.
hat.

XLVI.

Piscatio.

A' Halászat.

Die Fischerey.

Pisca-

Piscator 1. cap- tat pisces ,	A' halász 1. fog- dossa a' halakat ,	Der Fischer 1. fängt Fische ,
vel in littore , hamo, 2. qui ab arundine filo pen- det , & cui inhæ- ret esca ;	vagy a' partról, horoggal , 2. a' melly halszál-vefz- szövel iz ernán függ, és a' melly- re etető van ra- gasztva ;	entweder am Ufer mit dem Angel, 2. welcher von der An- gelrathe am Faden herabhängt, und an welchem die Spei- se (das Köder) an- gemacht ist ;
vel funda, 3. quæ pendens per- tica 4. aquæ im- mittitur ;	vagy merítő hál- lával, 3. a' melly pórádn 4. fügven a' vízbe eresztetik,	oder mit dem Bå- re, (Schleppnetz) 3. welches an einer Stange 4. hangend ins Wasser gelassen wird.
vel in cymba 5 reti ; 6.	vagy tsónakból 5. hállovai : 6.	oder auf dem Kahne, 5. mit dem Netze (Zuggarne) 6.
vel nassa ; 7. quæ per noctem in aquis demersa jacet.	vagy padig var- sával, 7. a' melly éjtzaka a' vízbe merítve vagon. (fekszik.)	oder mit der Fischreufe, 7. wels- che über Nacht ins Wasser eingesenket liegt.

XLVII.

Arcupium.

Madarászat.

Der Fischefang.

Auceps 1. ex-
struit aream; 2.

superstruit illi
rete aucupato-
rium; 3.

obsipat escam;
4.

et abdens se in
latibulum, 5. al-
licit aves cantu il-
licum,

A' madarász 1.
ma-dar-ász-jérül
1. készit;

anna k feliben
tsind ja a' mada-
rasz hálót; 3.

el-jzéria a' tsa-
lóka eledelt; 4.

és el-rejvén ma-
gát a' rejtés-hely-
ben, 5. oda édes-
gen a' ma-raha-
a' ts-logatomado-
rak enckesevel,

Der Vogelsteller
1. richtet einen
Vogelheerd an; 2.

setzt das Vogel-
garn 3. darauf;

stirnet die Aß,
(Vodspitze) 4.

und indem er sich
in die Lüt. 5. ver-
birgt locket er die
Vögel mit dem Ge-
sänge der lockvö-
gel,

qui

qui partim in area 6. currunt,	a' mellyek rész- szerint a' mada- rázószérűn 6. fut kosznak,	welche theils auf dem Heerde 6. lau- fen:
partim caveis 7. inclusi sunt;	rész szerint ka- litékban 7. vagy- nak zárva:	theils in Kä- fen 7. eingeschlos- sen sind:
atque ita obrui- reti advolantes aves,	és ekképen be- borítja hálójával az oda repülő madá- rakat,	und so überfällt er mit dem Narne die vorbeysfliegen- den Vögel,
dum se ad escam demittunt.	midőn a' tsaló- ka elődélre le-bo- tsátkoznak.	indem sie auf die Nz fallen.
Aut tendit ten- dículas, 8. quibus se ipsas suspen- dunt et suffocant.	Vagy töröket 8. hány, mellyekben m a g o k a t fel- akasztják, és meg- fojtják.	Ober legt er Schlingen, 8. in welchen sie sich selbst erhenken, und er- würgen.
Aut exponit vi- scatos calamos 9. amiti, 10.	Vagy lépes vesz- zőket 9. rak-ki a' madárász-póz- nára, 10.	Ober steckt er Kelmruthin 9. auf die Kelmjänge: 10.
quibus impli- cant pennas, ut nequeant avolare.	a' mellyekben balé-keverik tol- laikat, úgy hogy el-nem repülhet- nek,	auf welcher sie die Federn vermis- cheln, daß sie nicht davon fliegen könn- en,
et decidunt in terram,	és a' földre le- esnek,	und auf die Er- de herabfallen;
aut capiat eas- dem pertica, 11. vel decipula, 12.	vagy pödög tzi- nego fogóval, 12. vagy (tízineg ke- leptzével) 11. fog- aóssa őket.	oder er fängt sie mit dem Kloben, 11. oder dem Net- zenschlage. 12.

XLVIII.

Venatus.

A' vadászat.

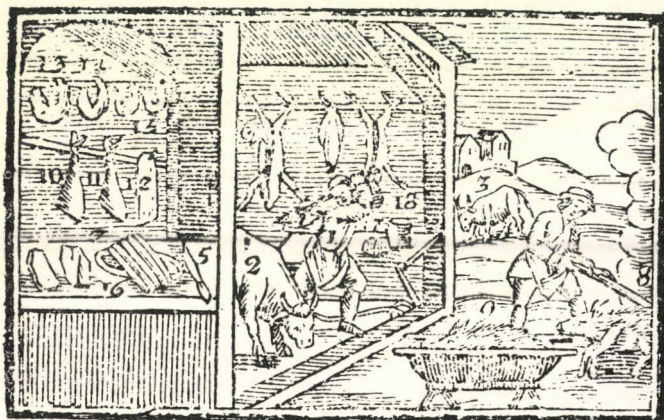
Die Jagd.

Venator

Venator 1. venatur feras,	<i>A' vadász 1. vadászta a' vadakat,</i>	Der Jäger 1. jaget das Wild,
dum sylvam cingit castibus, 2.	<i>midőn az erdőt körül - keríti vadász-hálókka, 2.</i>	indem er den Wald mit Garnen 2. umzingelt,
qui tenduntur super varos. 3.	<i>a' mellyek két ágú - villákra 3. ki-terítettnek.</i>	welche mit Garnstangen aufgestellt werden.
Canis sagax 4. feras vestigat, aut indagat odoratu.	<i>A' vősla 4. a' vadakat azoknak nyomokon nyomazza, vagy pedig szaglásával keresi.</i>	Der Spürhund 4. spüret das Wild aus, oder stöbert es mit dem Geruch auf.
Vertagus 5. persequitur eas.	<i>Az agár 5. kergeti azokat.</i>	Der Windhund 5. verfolgt es.
Lupus incidit in foveam, 6.	<i>A' Farkas bele-esik a' vorembe .6.</i>	Der Wolf fällt in die Grube: 6.
Cervus 7. fugiens incidit in plagas.	<i>A' szarvas 7. szaladván be-esik a' kötelekből font hálókba.</i>	Der stehende Hirsch 7. fällt ins Netz.
Aper 8. transverberatur venabulo. 9.	<i>A' vad-kan 8. által - veretik vadász-dárdával. 9.</i>	Der Eber 8. wird mit dem Jaggerspieße 9. gefället.
Ursus 10. mordetur a canibus, & funditur clava, 11.	<i>A' medve 10. az obektől mardolatik, és buzogánnyal (bunkós bottal) 11. üttetik.</i>	Der Bär 10. wird von den Hunden gebissen, und mit der Keule 11. geschlagen.
Si quid effugit, evadit: 12. ut hic, lepūs & vulpes.	<i>Ha valami kivesz a' lada, az elmegy; 12. mint itten a' nyúl, és a' róka.</i>	Was aber durchgeht, das entwischt, 12. wie hier der Hase und der Fuchs.

XLIX.

Lanionia. A' Mészárosfág.
Die Fleischeren, (Schlächteren.)

Lanio 1. mac-
tat pecudem alti-
lem; 2.

(macilentæ 3.
e nim veicendo
non sunt.)

prosternit cla-
va; 4.

vel jugulat clu-
naculo; 5,

A' mészáros 1.
meg öli a' hizlati
barmot; 2.

(mert az özt-
verek 3. nem en-
ni - valók.)

le - üti az ütő-
szíszével, 4.

vagy meg - met-
szi torkát a' mé-
száros - késsel; 5.

Der Fleischer,
(Mezsaer, Schläch-
ter) 1 schlachtet das
Maßvieh, 2.

(benn das Ma-
sare 3. tauget nicht
zum essen,)

er schlägt es nie-
der mit der Warte,
4.

oder sticht es mit
dem Schlachtmesser
5. ab;

postea

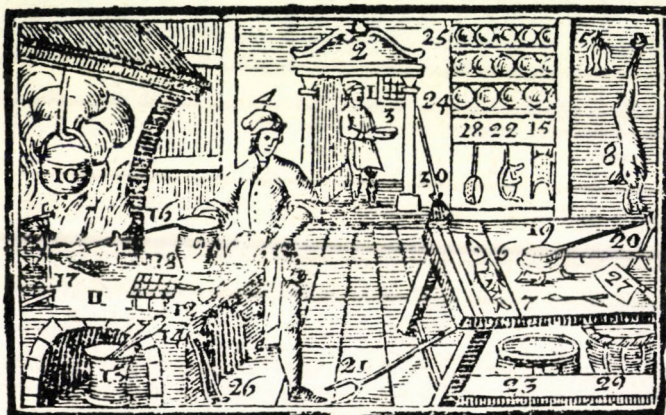
postea excoriat, & diflecat ;	azu ⁿ a' bōrit; le - hūzza, 6. es a' mūrkhāt fel - da rebollya;	Dann steht er die Haut ab, 6. und zerplücket es ;
tandemque car- nes venum expo- nit in macello. 7.	's ezek ütān a' kūst a' mézār. szelben 7. el-ad- ni ki - tofzi.	moranf er das Fleisch in der Fleischbank 7. zum Verkauf ausstellt.
Suem 8. glabrat igne, vel aqua fervida, 9.	A' disznót (fer- ést) 8. meg ko- p szja t ű z zel, vagy ferró - víz- zel, 9.	Das Schwein 8. senzet er mit Feuer, oder brühet es mit heißem Wasser, 9.
et facit pernas, 10 petasones, 11. & luccidias; 12.	es kéfzi: sódart, 10. disznó - lábat, 11. szalonndi; 12.	und machet Schuh- lern, 10. Schinken, 11. Speckseiten, 13.
præterea varia farcimina;	ezen kívül fo- sá-e hurkát 's kol- bájt;	über das allerlet Würste ;
faliscos, 13 apexabones, 14. tomacula, 15; & botulos. 16.	gömböztöt, 13- véres - hurkát, 14. májos hurkát, 15; és húfos - kolbájt. 16.	große Magen- würste, 13. Blut- würste, 14. Leber- würste, 15. und Bratwürste. 16.
Adeps 17. & sebum 18. eliqua- tur.	A' hójat 17. és fagygyat 18. ki- szektiák olvaszta- ni.	Das Schmeer 17. und Unschlitt 18. wird geschmol- zen (ausgelassen.)

L.

Coquinaria.

A' szakácsfág.

Die Kocherey.

Promus-condus
1. profert e penu
2. obsonia. 3.

Ea accipit co-
quus, 4. & coquit
cibos varios.

Aves 5. deplu-
mat prius, & exen-
terat.

Pisces 6. de-
squamat, & ex-
dorfuat;

A' sáfár 1. elő-
hozza az éls. ka-
marából 2, az ele-
séget. 3.

Azt el-veszi a'
szakács, 4. és főz
kütömb - kütömb
elödelket.

A' madarakat 5.
először meg-mel-
lyeszti, és bálleket
ki-veti.

A' halakat 6,
héjjuktól meg tisz-
títja, és hátoknál
fogva darabokra
vágulajja;

Der Speisemet-
ster 1. gtebt aus
der Speisefammer
2. die Eßwaaren 3.
heraus.

Dieselben em-
pfängt der Koch, 1.
und kochet verschie-
dene Speisen.

Die Vögel 5.
rupfet er erstlich,
und weldet sie aus.

Die Fische 6.
schuppet und spal-
tet er;

Quas-

Quasdam car: Némelly búst | einiges. 6. sch. solt
nes lardo traje- szalonagyal meg- | det er vornehmlich
ctat ope lardarii, spekel (által szur- | der Episknadel. 7.
7. kál) a' spekelő-tő-
vel 7.

Lepores 8. exuit. | A' nyúlaknak 8. | Die Hasen 8.
a' bürít la. ház-a | greifet er ab.

Tum hæc eli- | Azután ez- | Hernach siedet er
xat ollis, 9. & | meg-főzi öblös fa- | dieses in Töpfen 9.
cac-bis 10. in so- | zésakban, 9. és | und Kesseln 10.
co; 11. egy-b főzö-f. z- | auf dem Herde,
kakban, 10. a' tüz- | 11.
helyen; 11.

et despumat li- | és a' tajtékjokat | und schäumt es
gula. 12, | le-hánnya kalán- | mit dem Schaum-
ul 12. | löffel. 12.

Elixata condi- | A' mi meg-főit, | Das Gesottene
aromatibus, | meg-fűszer-számoz- | würzet er mit Ge-
za fűszer-számok- | würze,
kal,

quæ comminuit | a' melllyeket | welches er mit
pistillo 14. in mor- | apróra tör mo'sá- | dem Stößel 14.
tario, 13. aut te- | törövel 14. a' mo- | im Mörser 13. zer-
rit radula. 15. | sárban, vagy re- | stößt; oder reibt es
szelövel 15. meg- | auf dem Reibelsen.
reszel. | 15.

Quædam assat | Némellyeket | Einiges brät er
verubus, 16. & | meg-fűtt nyárson, | an Bratpfosten, 16.
automato, 17. vel 16. és magában- | und am Brater, 17.
super craticulam; | forgó-petsnye- | oder über dem Ro-
18. | fergatón, 17. vagy | ste; 18.
pedig rőston; 18.

vel frigit farta- | vagy meg-ránt | oder röstet es in
gine 19. super tri- | serpenyőben 19. a' | der Pfanne, 19.
podem. 20. | három-idbú vason | über dem Drensu-
20. | fe. 20.

Vasa coquina- | Ezeken kívül | Küchengeräthe
ria sunt præte- | konyha-edények | sind über das: —
rea: — | még: —

rutabulum, 21.	a' <i>szénvondó</i> , 21.	die Ofenrücke,
ignitabulum, 22.	<i>szén-tartó</i> (mele-	21. die Glutpfanne,
trua, 23. in qua	<i>gütő vas-edény</i>)	22. die Spüßgelte,
e'uun ur catini 24.	22. <i>mosogató</i> , 23.	23. worinn die tie-
& patinæ; 25.	<i>mollyban meg-</i>	fen 24. und flachen
	<i>öblítettnek a'</i>	Schüsseln 25. aus-
	<i>mely tálak</i> 24. <i>és</i>	gespült werden,
	<i>l. pos-talak</i> ; 25.	
pruniceps, 26.	a' <i>fogó</i> , 26. a'	Die Feuerzange,
cultus incitorius,	<i>vagdaltó-kés</i> , 27.	26. das Hackmesser,
27. qualus, 28.	<i>szűő-edény</i> , 23.	27. der Sieber, 28.
corbis, 29. & lco-	<i>kosár</i> , 29. <i>és se</i>	der Korb, 29 und
pæ. 30.	<i>pró</i> . 30.	der Besen. 30.

LI.

Vindemia. *A' szüret.* Die Weinlese.

Vinum crescit	<i>A' bor a' szől.</i>	Der Wein wächst
in vinea, 1.	<i>lő-hegyen</i> 1. <i>te-</i>	in dem Weluberge,
	<i>rem</i> ,	1.
ubi vites pro-	<i>a' hol a' szőlő</i>	allwo die Wein-
pagantur,	<i>tővek el-homlít-</i>	stöcke fortgepflanzt
	<i>tatnak</i> ,	werden,

et vi-

et vimine, aut carice, ad arbores. 2. vel ad palos, 3. vel ad jugum 4. alligantur.	<i>és kötő-vezővel, avagy fűvel, az élő fákhöz, 2. vagy karókhöz, 3. vagy pedig hofszúlásokhoz 4. kötve.</i>	und mit Weidenruthen, oder Riethe, groß, an die Bäume, 2. oder an die Pfähle, (Stöcken) 3. oder an die Weinsatten 4. angebunden werden.
--	--	---

Cum tempus adest vindemiant, vinitor abscondit boscos,	<i>Midőn a' szüretnek id je benn vagon, a' vintzler le mettzi a' szőlőgeréseket,</i>	Wenn die Zeit zum Ersen da ist, schneidet der Winger (Weinzettel) die Trauben ab,
--	--	---

et comportat trimodiis (cupellis, ophoris) 5. conjicitque in lacum. 6.	<i>és együve hordja puttonokban, 5. s a' fürteő kádiba 6. tölti.</i>	und trägt sie in Butten 5. zusammen, und schüttet sie in die Weinkufe (Boting)
--	--	--

Postea calcant pedibus, 7. aut tundit ligneo pillo, 8.	<i>Azutén megtapossa lábával, 7. vagy pedig tört tsomoszlóval (fatoróval,)</i>	Dann tritt er sie mit den Füßen, 7. und stampft sie mit einem hölzernen Stempel (Mostler,) 8.
--	--	---

et exprimit torculari 9. succum, qui dicitur mustum; 11.	<i>és ki-nyomja sajtóval 9. a' levét, a' mely mustnak 11. neveztetik;</i>	und presset mit der Welnpresse (Relter) 9. den Saft heraus, welcher Most 11. genannt wird;
--	---	--

atque labro (orca) 10. exceptum doliis 12. infunditur;	<i>és dé'sákbán 10. szedetvén hordókba 12. töltetik;</i>	und von der Mostkufe (Schlauchfasse) 10. aufgefangen, in die Weinsässer 12. eingefüllt,
--	--	---

operculo 15. tegitur;	<i>dugattsal 15. bedugatik;</i>	mit dem Stopfsel, 15. zugedeckt: (verspündet) wird;
-----------------------	---------------------------------	---

et in cellas subcantherios 14. abditum, in vinum abit.	<i>és a' pintzébe gadnár-fákra 14. tetetvén, borrá válik.</i>	und in die Keller auf Kanter 14. geleget, zu Wein wird.
--	---	---

E do.

E dolio aut li- phone 13. pro- miur, vafe prius relito;	A' hor'óbból 13. vagy lopó - tökkel (héberrel) 13. sz. detik-ki, a' hor- dót eicóbb fel-bont- ván;	Aus dem Fasse wird er entweder mit dem Heber 12. herausgezogen. w. n. das Faß vorher an- gezapfet ist,
aut tubulo, 16. in quo est episto- mium.	vagy pedig tsa- ponn, 16. a' mel- lyen tsap - áugats vagyon.	oder mit der Faß- röhre (Pippe) 16. an welcher das Hähnelein ist.

LII.

Zythopœia.

A' serfőzés.

Die Bierbräueren.

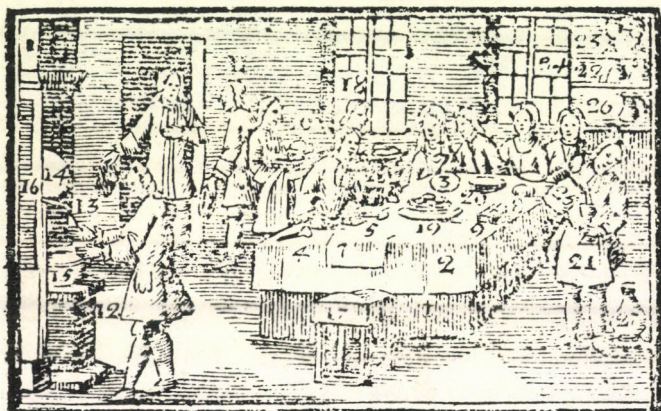
Ubi non habetur visum, bibitur cerevisia:	<i>A' hok bar nintsen, ott sert isznak;</i>	Wo man keinen Wein hat, trinkt man Bier;
quæ ex polenta (farra tosto) 1. & lupulo 2. in aheno 3. coquitur;	<i>a' melly szalad. bál 1. és komlóból 2. réz - üstben 3. főzetik;</i>	welches aus Malz 1. und Hopfen, 2. im Kessel 3. gekochten wird,
post in lacus effunditur;	<i>azután kádakba 4. töltetik;</i>	hernach wird es in Kuffen (Bottungen) 4. gegossen;
et frigesfacta, labris 5. in cellaria 6. deferitur, & vasis infunditur.	<i>és meg-hidegedvén, de'sákban 5. a' platzra 6. hordatik, 's hordókba töltetik.</i>	und wenn es abgekühlt ist, mit Eßten (Kübeln) 5. in die Keller getragen, und in die Fässer gefüllt.
Vinum sublimatum, e fœcibus vini, in aheno 7. (quod superimpositum est alembicum 8.) vi caloris extractum —	<i>Az égett bor, a' bor seprőből, réz fazékban, 7. (mellyre lombik fedő 8. vagyontéve) a' melegség erője által ki-húztatván —</i>	Der Brandwein, aus den Weinhefen in einen Kessel, 7. über welchen ein Brennkolben 8. gestellt ist, durch Kraft der Hitze herausgezogen, —
destillat per tubum 9. in vitrum.	<i>a' tsön 9. által le tsepog az üvegbe.</i>	tröpfelt durch die Röhre 9. in das Glas.
Vinum & cerevisia aculescens, fit ace.um.	<i>A' bor és ser meg etzetesedvén, etzetté válik,</i>	Wein und Bier, wenn es versauert, so wird es zu Essig.
Ex vino, vel cerevisia, & melle fit mullum, coquando.	<i>A' borból, vagy serből, és mézből, főzés által, mézesbor, és méh-ser lesz.</i>	Aus Wein, oder Bier, und Honig, wird Meer gekochten.

LIII.

Convivium.

A' Vendégség.

Die Mahl; it.

Cum apparatus convivium, mensa sternitur mappa 2. munda atriclinariis,

qui praeterea apponunt discos, 3. cochlearia, 4. cultros 5. cum furcillis, 6. mapulas, 7. & panem 8. cum salino. 9.

Fercula inferuntur in patinis, 10. artocreas 19. in lance.

Mikor vendég-ség készültetik, akkor az asztal tisztá abroszszal 2. megterítetik az asztalnokok által.

a' kik egyszer mind felrakják a' tányérokat, 3. kanakakat, 4. kefeket, 5. és villákat, 6. az asztal-kenőket, 7. és a' kenyéret 8. a' só-tartóval 9. együtt.

Az ételek tálcában 10. hordatnak fel; a' pástétom 19. széles tálcában.

Wenn eine Gasterei veranstaltet wird, wird der Tisch mit einem reinen Tischtuch 2. von den Tafeldeckern gedeckt,

welche über das die Teller, 3. die Löffel, 4. die Messer 5. mit den Gabeln, 6. die Servietten, 7. und das Brod 8. mit dem Salzfaße 9. auslegen

Die Speisen werden in Schüsseln 10. aufgetragen; die Pastete 19. auf der Platte.

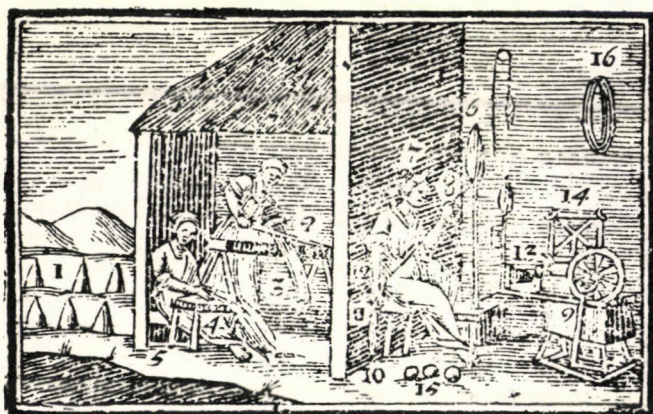
Con-

Convivæ ab ho- spite 11. introduc- ti, abluiebant olii manus e guttur- nio 12. super pel- vim, 15.	A' vendégek a' gyárdtól 11. be- viteltetvén, meg- szoktuk mosni ré- genten kezeiket az íbsikból 12. a' mo- dó-tál 15. felet', és meg-törülték kezfekendővel; 16.	Die Gäste, ein- geführt von dem Wirth, 11. wu- schen sich vor Alters die Hände aus dem Handfasse, 12. über dem Siebbeden, 15. und trockneten sie mit dem Handtu- che 16. ab;
atque ita assi- debant mensæ per sedilia. 17.	's úgy ültenek az asztalhoz szé- keken. 17.	und so setzten sie sich auf die Stühle 17. zu Tische.
Structor 18. de- aruat dapes, & distribuit,	A' tálnok 18. fel-metéli az étke- ket, és el-oszo- gatja.	Der Vorschein- der 18. zergliedert (transchirt) die Speisen, und leget sie vor.
Assaturis inter- ponu ureambam- ma: a in scutellis. 20.	A' sülttek közzé leves-ételek egye- lítettnek tálat- kában. 20.	Zwischen die Bra- ten werden aller- hand Brühn (Sof- sen) in Schüsseln 20. gesetzt.
Pincerna 21. in- fundit temetum ex urceo, 25 vel cantharo, 26 vel lagena, 27. in po- cula, 22. 23.	A' pohárnok 21. bort tölt korsóból, 25. vagy kunnából, 26. vagy pedig pi- litzkból 27. a' po- harakba, 22. 23.	Der Mundschent 21. schenkt das Ge- tränk aus dem Krü- ge, 25. oder Kan- ne, 26. oder Fla- sche, 27. in die Be- cher 22. 23. ein;
quæ hodie ple- rumque sunt vi- trea, & in abaco 24. exstant;	a' melyek má- ma öbbyircüveg- ből készülték, és a pohár-séken 24. állanak;	welche heutzuta- ge meistens aus Gläs sind und auf der Credenz 24. ste- hen;
et porrigit ho- spiibus.	és kecskbe ad a' a' vendégeknek.	und überreicht es den Gästen.
Olim ea ipse ma- convivator 28. ho- spitiibus propina- re solebat.	Hogyan tette a' vendégadó 28. 28. szokta a' adott a' kenne- knek el-hozzatni, fele.	Vordel erst pfleg- te der Gastgeber über 28. fűrt den Gästen zu zu trin- ken. LIV.

LIV.

Tractatio Lini.

A' Lennel való bánás (Len-készítés,)

Die Behandlung des Flaxses.

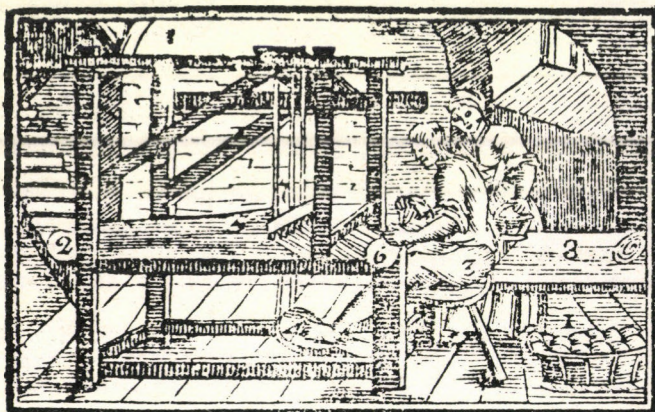
Linum

Linum & can-	A' len és ken-	Der Flachß und
nabis, aquis ma-	der vízben mog-	Hanf, wenn er im
cerata, rursum-	áztattatván, és az	Wasser gerófstet,
que siccata, 1.	után újr. meg-szá-	und wieder getrock-
	raztatván, 1.	net ist, 1.
contunduntur	öszve - törtetnek	werden mit der
frangibulo ligneo;	fa-tölővel; 2.	Brechel 2. gebro-
2.		chen,
ubi cortices 3.	a' mikor a' por-	da denn die
decidunt:	dorjak 3. le-húl-	Rinden 3. wegsfal-
	lanak.	len;
Tum carminan-	Azután meg-	Alstern werden
tur carmine fer-	gerebélgetnek vas	sie mit der Hechel
reo; 4.	gerebénél; 4.	4. gehechelt;
ubi stupa 5. se-	a' mikor a' tse-	da denn das Werk
paratur.	pü 5. külön-válik.	5. abgesondert wird.
Linum purum	a' tisztá - len	Der reine Flachß
colo 6. alligatur	gu'salyra 6. kötö-	wird von der Spinn-
a netrice, 7.	tik a' fonó - asz-	nerin 7. an den Ko-
	szony 7. által,	den 6. gebunden,
quæ sinistra fi-	a' ki bal-kézé-	weiche mit der
lum trahit, 8.	vel a' fonalat húz-	staken den Faden
	za; 8.	spinnet; 8.
Dextra 12.	jobb-kézével 1.	mit der Rechten
rhombum, 9. vel	a' p-rgó-ronkat, 9.	12. das Spinnrad,
fulum 10. (in	vagy az orsó 10	9 oder die Spindel
quo verticilius)	(mellyen perdito-	10 (woran der
11. vertat,	keris a 11. vágyn)	Einspan, - spinnen-
	forogtja.	mittel) 11. um-
		drehet.
Tandem fita	Azután a' fo-	Dann werden die
deducuntur in a-	nal a' motólára	Faden auf die Wel-
labrum; 14.	14. törtik;	se (Wasserspindel)
		14. gehaspelt;
ex iisque vei	és belőle vagy	aus denselben
glomi 15. glome	gombolyagok 15.	werden entweder
rantur, vel fasci-	tekertetnek, vagy	näule 15; gewun-
culi 16. liant,	fonal-nyalábok	den, oder geleh-
	16. (palzmak,	nen 16. gemacht.
	lesznek.	

LV.

Textura.

A' szöves.

Die Weberen.

Textor

Textor diducit in flamen globos, 1. & circumvol- vit jugo 2. tex- torio;	<i>A' takáts fel- veti szálakra a' gombolyagokat, 1. és fel-tekeri a' zugoly-fára; 2.</i>	Der Weber zet- telt das Garn an, 1. und rollt es auf den Weber- baum; 2.
ac sedens in textrina, 3. cal- cat pedibus infi- lia. 4.	<i>és ülén a' szö- vő - székhén 3. nyomja lábaival a' talpallókat (kom- postorokat.) 4.</i>	und sitzend auf dem Webersuhle, 3. tritt er die Schä- mel 4. mit den Füß- sen.
Liciis diducit flamen, 5.	<i>A' nyűztös - fo- nall-il el-választja egymástól az ál- ló-fonala'. 5.</i>	Mit den Zotten theilet er das Garn, 5.
et trajicit ra- dium, 6. in quo est trama;	<i>és áttal veti raj- ta a' vetelőt, 6. a' mallyen van a' bél-fonal;</i>	und wirft den W.erspuhl, 6. an welchem der Ein- trag ist;
ac densat pe- ctine: 7.	<i>és sürűvétsindl- lya a' bordával: 7.</i>	und machet es dichte mit dem We- berkamme: 7.
atque ita confi- cit linteum, (te- lam.) 8.	<i>és ekk'pen ké- szíti a' vásznat. 8.</i>	und so webet (macht) er die Leinwand. 8.
Sic facit etiam pannifex pannum e lana.	<i>Igy készít a' posztó mivés - is a' posztót gyapjúból.</i>	Eben so macht auch der Tuchma- cher das Tuch aus der Wolle.

LVI.

Lintea.

A' vásznak (gyóltások.)

Die Leinwand.

Lintea

Lintea insolan-
tur 1. aqua 2. su-
perfusa, donec
candescant.

Ex iis fuit sar-
trix 3. indusia, 4.
muccinia, 5. col-
laria, 6. capitia,
& cætera.

Hæc si sordi-
dentur, rursus
lavantur a louri-
ce, 7.

aqua, vel lixi-
vio, ac sapone.

Átvásznak (gyö-
tsök) a' verő-fény-
re tétetnek 1. víz-
zel meg - öntöztet.
vén, 2. míg nem
meg - fehérednek.

Azokból varr a'
varró - aszszony 3.
ingeket, keszkenő-
ket, 5. nyakra-
valókat: hálósü-
végöket, és egye-
beket.

Ezek ha bő-szön-
nyozódnak, újra
ki-mosattatnak a'
mosó - aszszonyok-
tól, 7.

vízzel, vagy lúg-
gal, és szappannal.

Die Leinwandten
werden mit aufge-
gossenem Wasser 2.
gebleicht, 1. bis
sie weiß werden.

Aus denselben
nähet die Nähbe-
rinne 3. Hemden. 4.
Schnupstücher, 5.
Halstücher, 6.
Nachtmägen n. d. g.

Diese, wenn sie
unrein sind, wer-
den neuerdings von
der Wäscherinn 7.
gewaschen,

mit Wasser, oder
Lauge, und Seife.

LVII.

Sartor.

A' szabó.

Der Schneider.

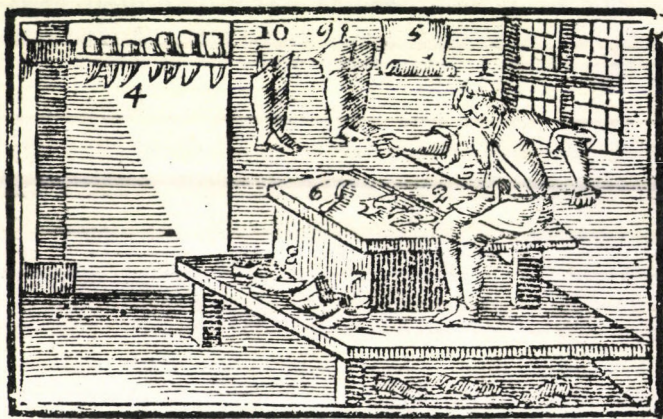
Sartor

Sartor 1. dilcin- dit pannum 2. for- fice; 3.	A' szabó 1. fől metéli a' posztót 2. ollóval; 3.	Der Schneider 1. zerfchneidet da s Tuch 2. mit der Scheere; 3.
et confuit acu, ac filo duplicato: 4.	és öfve - varja tövel, és tzerndval (todrott fonallal) 4.	und nähet es mit der Nähnael und dem Zwirne zusa- men;
Postea compla- nat futuras ferra- mento: 5.	Azután meg-si- mítja a' varráso- kat téglázó - vas- sal; 5.	Hernach bögelt er die Nähte mit dem Bögelleisen: 5.
licque conficit chlamydes, quæ habent fimbrias; 8.	és okképen készít menteket, melyek- nek prémjek 8. va- gyon;	und also machet er Pelze, welche ein Gebräme ha- ben; 8.
pallia 10. cum patagio, 11. & manicatas togas; 12.	palástokat 10. gallérrel, 11. és újjas hofsfú felső- ruhákat; 12.	Mäntel 10. mit dem Kragen, 11. und Uermelröcke; 12.
nec non tuni- cas cum globulis 14. & manicis; 15.	nem külömben dolmányokat gom- bokkal 14. és új- jakkal; 15.	wie auch Westen (Kamiföler) mit Knöpfen, 14. und Uermeln; 15.
thoraces, 13. caligas, 16. chi- rothecas, 19. ami- cula 20. &c.	melyre valókat (lajblikat), 13. nadrágokat, 16. kofztyüket, 19. vál- lakat 20. 's a' t.	Bämmfer, 13. Hosen, 16. Hand- fäuber, 19. Elbel 20. u. d. g.
Sic facit & pel- lio pellicea e pel- libus;	Igy készít a' szűtsis bor - ruhá- kat a' bőrönből:	Also macht auch der Kürschner Pelz- kleider aus Pelz- werk:
inter cætera endronidem, & diphtheram.	a' többek közt téli bundát, és ja- háiz bundát.	unter andern den Winterpelz und den Schafpelz.

LVIII,

Sutor.

A' varga.

Der Schuster.

Sutor

Su'or 1. con-	A'varga 1. ké-	Der Schuster 1.
ficit ope subulæ,	szít arral, 2. és	macht vermittelst
2. & fili picati,	szurkos fonallal,	der Nhl 2. und des
3.	3.	Nachdrats, 3.
super modulo,	a' kaptán 4. hör-	über dem Leisten
4. e corio 5. (quod	bül, 5. a' molly	4. aus Leder 5.
scalpro sutorio 6.	a' varga-késsel 6.	(welches mit dem
discinditur)	el motéltetik)	Kneife (Kneipe) 6.
		zuge schnitten wird)
sandalia, 7. cal-	paputsokat, 7.	Pantoffeln, 7.
ceos 10. (cothur-	tsizimákat, 10. tzi-	3 t s c h m e n, 10.
nos), calceolos,	pókat, 8. sirukat,	Schuhe, 8. Etles
8. ocreas, 9. &	9. és botskorokat.	fel, 9. und Holzs
perones,	(topánkákat.)	stiefel (Topanten)

LIX.

Faber lignarius.

Az Áts.

Der Zimmermann.

Hominis vic-
tum & amictum
vidimus: punc-
quitur domicili-
um ejus.

Primo habita-
bant homines in
specubus; 1.

deinde in ta-
bernaculis, vel
tuguriis; 2.

tum autem in
tentoriis;

demum in do-
mibus.

Lignator ster-
nit & truncat se-
curi 4. arbores;
5.

Az embernek
eledelét és ruhá-
zatját már lástuk;
következik most
az ő lakó-hajléka.

Először az em-
berek barlangok-
ban 1. lakának;

azután leveles
szinokban, vagy
kunyhókban, 2.

továbbá sátorok-
ban-is; 3.

végére pedig
házakban.

A' fa-vágó le-
vágja és meg-nye-
si se'fjével 4. az
elő-fákat; 5.

Des Menschen
Speise und Klei-
dung haben wir ge-
sehen: nun folgt
seine Wohnung.

Anfangs wohnten
die Menschen in
Höhlen; 1.

hernach in Laub-
hütten, oder Stroh-
hütten; 2.

alsdann auch in
Zelten; 3.

endlich auch in
Häusern.

Der Holzhacker
fället und behauet
mit der Holzart 4.
die Bäume; 5.

ubi

ubi remanent samenta. 6.	a' mikor hulla dek gallyatákák 6. maradnak - el.	wobon das Reid- holz überbleibt. 6.
Clavosum li- gnum findit cu- neo, 7. quem adi- git tudite; 8.	A' görtsös - fát fkel 7. hasittja. neg, a' mellyet folyokkal (bun- kóval) 8. üt belé- je;	Das Knottichte Holz spaltet er mit dem Reile, 7. wel- chen er mit dem Schlägel 8. hinein- treibt;
et componit strues. 9.	és rakás - fúkat 9. rak össze.	und machet Holz- hausen. 9.
Faber lignarius elevat materiam super cantherios, 18. ope trochleæ. 15.	Az Als az épü- letnek való fát fel- emeli faragó - szé- kekre, 14. (ke's- ke-lábakra) tsiga- 15. által.	Der Zimmermann hebt das Bauholz auf die Zimmerbö- cke 12. mit Hilfe der Winde. 15.
affigit anlis, 16. linneat amushi: 17.	le - szegezi hor- gas vassal (kaj- mattsal) 16. meg- méri tsapó - sínér- rel : 17.	befestiget es mit Klammern, 16. mest es mit der Richtschnur : 17.
tum asciat li- gnum ascia; 10.	akkor meg - fa- ragja szinlő - bár- dal 10- a' darab- gerendát;	dann zimmert er das Holz mit der Zimmerort, 10.
unde cadunt assulæ; 11.	a' mellyről for- gások hullanak le; 11.	wobon die Spä- ne fallen; 11.
et serrat serra, 12. ubi scobs 13. decidit.	és fűrészli fű- részfél, 12. a' mi- kor fűrész-por 13 hull - le.	und säget es mit der Säge, 12. da die Sägspäne 13. abfallen.
Tandem com- paginat parietes; 18.	Azután össze- foglalja a' fala- kat; 18.	Dann füget er die Wände zusam- men, 18.
et configit tra- bes clavis traba- libus. 19.	és össze - szegezi a' gerendákat vas- tag letz - szegekkel. 19.	und nagelt die Balken mit Zim- mernägeln.

LX.

Faber murarius.

A' kō-míves.

Der Maurer.

Faber

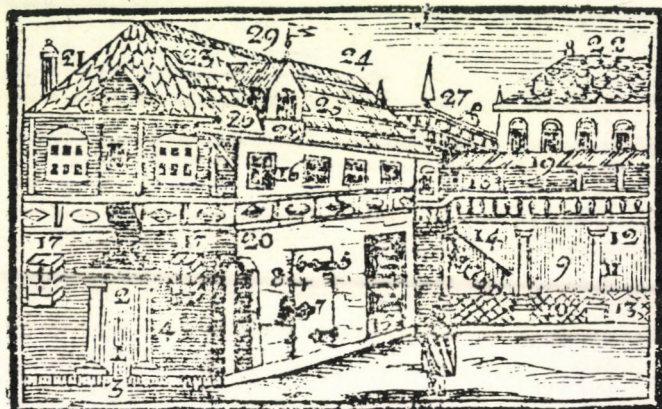
Faber murarius 1. ponit funda- mentum, & struit muros, 2.	A' kő-műves 1. fundamentomot vet, és kőfalakat 2. rak,	Der Maurer 1. leger den Grund, und sezet Mauern, 2.
vel e lapidibus, quos lapicida eruit in lapidici- na; 3.	vagy kővekből, mellyeket a' kö- vőgő a' kőbányá- ban 3. ás;	entweder aus Bruchsteinen, wel- che der Steinhauer in der Steingrube bricht; 3.
et latomus 4. conquadrat ad normam; 5.	a' kő-faragó 4. pedig négy-sze- geletesen ki-farag az igazgató mér- ték 5. szerint;	und der Steins- meß 4. nach dem Richtscheite vier- eckigt zurichtet; 5.
vel e lateribus; 6.	vagy pedig tégl- lákból, 6.	oder aus Ziegel- steinen, 5.
qui ex arena & luto, in aqua intritis, forman- tur,	a' mellyek víz- zel fel-kevertt fö- vényből és sárból formáltatnak,	melche aus Sand und Leime, mit Wasser abgerührt, geformt,
et igne exco- quantur.	és tűzzel ki-éget- tetnek,	und mit Feuer ge- brannt werden.
Dein crustat calce, ope trul- læ, 7.	Azután bé-va- kollya mészszel, a' vakoló-kaldunnal 7.	Hernach bewirft er sie mit Kalk, (Mertel)vermittels der Mertelkelle, 7.
et tectorio ve- stit, 8.	és mázoló-mész- szel meg-mázol- lyá. 8.	nun d übertüncht sie. 8.

LXI.

Domus.

A' Ház.

Das Haus.

Ante ianuam
domus est vesti-
bulum. 1.

A' ház ajtaja
előtt vagyon a'
torndáz. 1.

Vor der Thüre
des Hauses ist der
Eingang. 1.

Janua habet
limen, 3. & su-
perliminare, 2.
& utrinque postes.
4.

Az ajtónak va-
gyon alsó-küszöb-
je, 2. és mind a'
két oldalon ajtó-
felje, 4.

Die Thüre hat
eine Unterschwelle,
3. eine Oberschwel-
le, 2. und beyder-
seits die Pfosten. 4.

A dextra sunt
cardines 5. a
quibus pendent
fores; 6.

Jobb kézzre vagy-
nak az ajtó-farkak,
5. melyeken függ
az ajtó; 6.

Zur Rechten sind
die Thürangel, 5.
an welchen die Thü-
re hängt; 6.

a sinistra clau-
simum, 7. aut pes-
culus. 8.

bal felől vagyon
a' záró-pléh, 7.
vagy a' kilints. 8.

zur Linken ist das
Schloß, 7. oder der
Riegel. 8.

Intra parietes est cavædium, 9. tessellato pavi- mento, 10.	Belöl a' falak közti vagy a' pitvar, 9. négy sze- gű padimentom- mal 10. ki-rakva.	Zwischen den Mauern ist der of- fene Saal, 9. mit einem gewürfelten Anstrich; 10.
fultum colum- nis, 11. in quibus epistylum, 12. & basis. 13.	oszlopokkal 11. meg-erősítve, mel- lyeken vagy onfz- lopfő, 12. és onfz- lop-talpa. 13.	gestützt mit Säu- len, 11. an welchen das Kapital 12. und Postament. 13.
Per scalas 14. & cochlidia 15. ascenditur in su- periores contigna- tiones.	Lajtorjákon, 14. és keringő-grádi- sokor 15. men- nek - fel a' felső rend-házakba.	Ueber die Treppe (Stiege) 14. und Windelstiege 15. geht man hinauf in die oberen Stock- werke.
Extriuscūs ap- parent fenestras 16. et cancelli: 17.	Kívül meg-lá- szorak az abla- kok 16. és rost- lyok, 17.	Außen erscheinen die Fenster, 16. und Gitter, 17.
pergulæ, 18. suggrundia, 19. & fulcra, 20.	a' fedő-lé- fők, 18. az eszter- ha, 19. és az oja- lopok. 20.	die Gallerien, (Al- tane) 18. Wetter- bänke, 19. und Pfeiler. 20.
In summo est tectum, 21. con- tectum tegulis 22. aut scandulis, 23. nonnunquam stramine:	Leg-feljül va- gyon az ház-hefe, 21. a' melly meg- van fedve tserép- pel, 22. vagy sin- dellyel, 23. néha pedig szalmával; a' mellyek lé- szakna, 24. ezek pedig szarkákban 25. fekszenek.	Zu oberst ist das Dach, 21. gedeckt mit Ziegeln, 22. oder Schindeln, 23. manchmal auch mit Stroh;
quæ incumbunt tignis, 24. hæc tignis, 25.	a' mellyek lé- szakna, 24. ezek pedig szarkákban 25. fekszenek.	welche auf den Ratten, 24. diese auf den Sparren 25. liegen.
Tecto adhæret stillicidium, 26.	A' ház-hefevél afszve-ragad a' tse- vegő-es-terha (tse- pegés'-hegye. 26.	An dem Dache hängt die Traufe (Dachrinne.) 20.

LXII.

Faber ferrarius.

A' kováts.

Der Schmied.

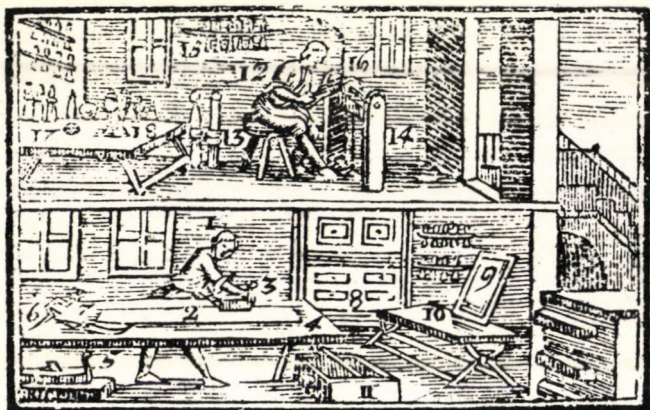
Faber

Faber ferrarius 1. in ustrina (fabrica ferraria) 2. inflat ignem folle, 3.	A' kovács 1. a' korács-műhelyben 2. fel-fűjs a' tüzet fűvával, 3.	Der Schmied 1. in der Schmiede 2. bläst das Feuer mit dem Blasbalge 3. auf;
quem attollit pede; 4.	a' mellyet lábával 4. fel-emel;	den er mit dem Fuß 4. tritt;
atque ita candefacit ferrum.	és úgy tüzesíti-meg a' vassal.	und so macht er das Eisen glühend.
Deinde eximit forcipe. 5.	Azután ki-veszi fogóval, 5.	Hernach zieht er es mit der Zange 5. heraus,
imponit incudi, 6. & cudit malleo: 7.	reá teszi az üdvorsu, 6. és üti a' kalapátsal; 7.	legt es auf den Amboss, 6. und schmettet es mit dem Hammer, 7.
ubi stricturae 8. exiliunt,	a' mikor tüzeszikrak 8. ugrálnak - ki.	da die Funken 8. davon spritzen.
Et sic excuduntur: clipei, 9. scutellæ, 10. canthi, 11. catenæ, 12. laminæ,	Es ekképen készíttetnek, a' szeg, 9. patkók, 10. kerék-talp vasak, 11. lánczok, 12. pléh - vasak,	Und so werden verfertigt die Mägel, 9. die Hufeisen, 10. die Ketten, 11. die Ketten, 12. die Bleche,
seræ cum clavibus, cardines, &c.	lakatok kúlsókkal együtt, ajtó-sarkak, 's a' t.	Die Schösser mit den Schlüsseln, Thürangel, u. d. g.
Ferramenta candentia restinguuntur in lacu.	A' tüzes vas mi-vesz el-oltatnak a' víz - tartóban.	Das glühende Eisenwerk wird in dem Löschtröge abgelöschet.

LXIII.

Scrinarius, & Tornator.

Az Asztalas, és Esztergályos.

Der Tischler, und der Drechsler.

Arcularius 1. dolat alleres 2. runcina, 3. in tabula; 4.	<i>Az asztalas 1. meg - gyalúlja a' deszkákat, 2. gyalúval 3. a' gyalú-ló-táblán; 4.</i>	Der Tischler (Schreiner) 1. hobelt die Bretter 2. mit dem Hobel, 3. auf der Hobelbank; 4.
deplanat plana; 5.	<i>meg - simítja simító gyalúval; 5.</i>	glättet sie mit dem Schlichthobel, 5.
perforat terebra; 6.	<i>meg - fúrja fúróval; 6.</i>	durchbohret sie mit dem Bohrer 6.
sculpit cultro; 7.	<i>meg - faragja késsel; 7.</i>	schneidet sie mit dem Schnitzer, 7.
combinat glutine, & subscudibus; 8.	<i>össze - foglalja enyvel, és hevederekkel; 8.</i>	füget sie mit dem Leime, und mit Leisten zusammen, 8.
et facit tabulas, 9. menfas, 10. arcas (cistas) 11. armaria &c.	<i>és készít táblákat, 9. asztalokat, 10. iddákat, 11. almáriomokat, 's a' t.</i>	und macht Tische, 9. Tische, 10. Trugeln (Kisten) 11. Kästen u. d. g.
Tornator 12. tornat torno 15. super scamno tornatorio, 14. globos, 16.	<i>Az esztergályos farag 12. (esztergályoz) az eszterga - vassal 15. az esztergály-székek, 14. golyóbi-sokat, 16.</i>	Der Drechsler 12. drehet mit dem Dreheisen 15. über der Drehbank 14. Kugeln, 16.
Conos, 17. icunculas, 18. & similia torevmata.	<i>tekéket, 17. képetekéket, 18. és e' féle esztergdly-mivöket.</i>	Regel, 17. Puppen (Docken) 18. und dergleichen Drehwerke.

LXIV.

Figulus.

A Fazekas.

Der Töpfer.

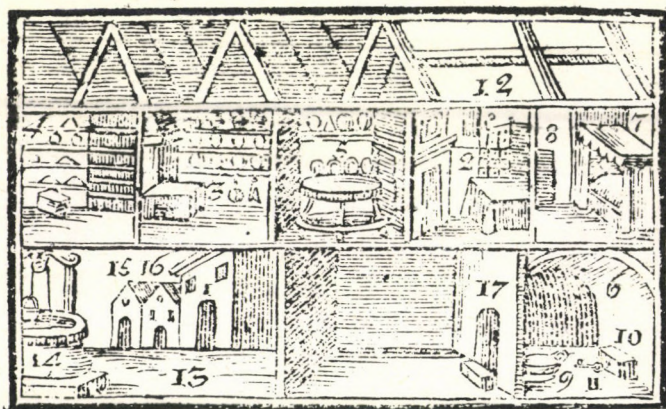
Figulus

Figulus 1. sedens super rota 2. figulari, format ex argilla 3. ollas, 4.	A' fazekas 1. ülve a' korong 2. felett formál agyagból, 3. fazekakat, 4.	Der Töpfer 1. sitzend über der Scheibe, bildet aus Thon (Leim) 3. Töpfe, 4.
urceos 5. (amphoras,) tripodes, 6. patinas; 7.	korsókat, 5. serpenyőket 6. (lábasokat) tálat; 7.	Krüge, 3. Dreypfüße (Reinen) 6. Schüsseln; 7.
fideltas, 9. opercula, 10. & alia vasa testacea. 8.	kályha-darabokat, 9. fedőket, 10. és más tserépedényeket. 8.	Osfentacheln, 9. Stürze (Deckel) 10. und andere irdene Gefäße. 8.
Postea excoquit ea in furno, 11.	Azután ki-égeti azokat az égetőkemontzában, 11.	Hernach hárter sie im Brennofen, 11.
et incrustat lithargyro.	és meg - színli mázzal.	und überzieht sie mit der Glasur.
Fracta olla dat testas. 12.	Az el-törtt fűzőkből tserépek 12. lesznek.	Ein zerbrochener Topf giebt Scherben. 12.

LXV.

Partes domus.

A' háznak részei.

Die Abtheilungen des Hauses.

Domus

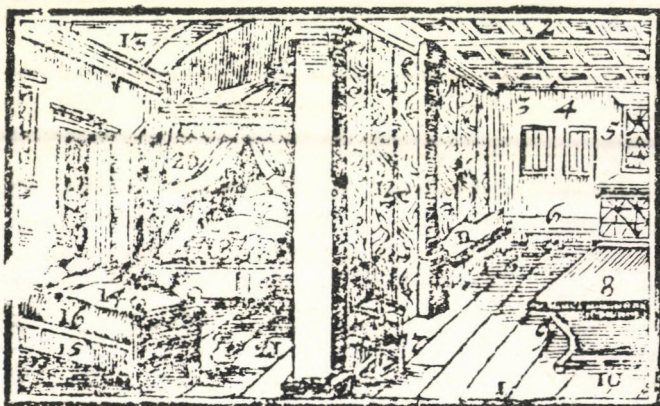
Domus habet conclavia plura :	<i>A' háznak sok külömb - külömb záros-helyei vagy- nak :</i>	Das Haus hat mehrere Gemächer :
ut sunt: atrium, 1. hypocaustum, 2. culina; 3.	<i>a' minéműek: a' pitvar, 1. szoba 2. konyha; 3.</i>	als da sind: das Vorgemach (Vor- saal) 1. die Stu- be, (das Zimmer) 2. die Küche; 3.
cella penuraria, 4. coenaculum, 5. camera, 6. & cu- biculum 7. cum adstructo secessu. 8.	<i>édes-ház, 4. ebéd- lő-ház, 5. ből- (bóltos - kamara) 6. és háló-ház, 7. a' melléje építte- tett árnyék-szék- kel 8. együtt.</i>	Die Speisekam- mer, 4. der Speise- saal, 5. die Gewöl- be (die Kammer) 6. und das Schlafzim- mer, 6. mit dem daran gebauten Ge- trete, (Abtritt) 8.
Corbes 9. in- serviunt rebus transferendis;	<i>A' kosarak 9. holmi dolgoknak ide'stova való hor- dásokra szolgál- nak:</i>	Die Körbe 9. die- nen die Sachen hin- und wieder zu tra- gen;
arcæ 10. (quæ clavæ 11. claudun- tur & recludun- tur) illis adser- vandis.	<i>a' ládák, 10. (a' mellyek kül- tsal 11. be-zárat- nak és ki-nyittat- nak) azoknak ben- nek való tartására.</i>	die Kästen (Tru- hen, Kisten) 10. (wel- che mit dem Schlüs- sel 11. zugehloffen und aufgehloffen werden (dieselben zu bewahren.
Sub tecto est tabulatum; 12.	<i>A' ház héjazat- ja alatt vagyon a' padlás; 12.</i>	Unter dem Dache ist der Boden; 12.
In area 13. pu- teus, 14. stabu- lum, 15. lignile, plausinarium. &c.	<i>Az udvaron 13. a' kút, 14. izis- tálló, 15. a' fa- tartó-szín, szekér- szín 's a' t.</i>	Im Hofe 13. der Schöpfbrunn, 14. der Stall, 15. die Holzschuppen, Wa- genschuppen u. d. g.
Sub domo est cella. 17.	<i>a' ház alatt va- gyon a' pince. 17.</i>	Unter dem Hause ist der Keller. 17.

LXVI.

Hypocaustum cum Dormitorio.

A' szoba és a' háló-ház.

Das Zimmer (die Stube) mit dem Schlafgemach.

Hypocaustum 1.
ornatur laqueari-
bus, 2. & nonnun-
quam parietibus
tabulatis; 3.
illuminatur fe-
nestris: 4.

calescit fornace,
5. quæ construi-
tur ex fideliis.

*A' szoba, 1. me-
nyozottal, 2. és né-
ha deszkával bel-
sőlt falakkal is 3.
meg-ékesítették;
ablakokkal 4-
meg - világosítá-
ták;
meg - melegíté-
tik kementze 5. ál-
tal, a' melly ka-
rab - kályhákból
rakatik.*

Das Zimmer 1.
wieb verglert mit
der Decke 2. und
manchmal mit ge-
täfelten Wänden, 3.
wird beleuchtet
durch die Fenster:
4.
erwärmet durch
den Kachelofen, 5.
welcher aus Ka-
beln zusammenge-
setzt wird.

Uton-

Uensilia hypo-
causti (hob.: scam-
na, 6. seilæ; 7.

mensæ 8. cum
fucris 9. ac sca-
bellis, 10. et cal-
citæ 11.

Appendustur
etiam tapetes. 12.

Pro levi cuba-
tu est in dormito-
rio 13. lectus, 14.

stratus in spon-
da 15. super fra-
mentum, 16. cum
lodibus, 17. &
stragulis. 18.

Cervical 19. est
sub capite.

Conopeo 20.
lectus tegitur.

Matula 21. est
veloce lavandæ,

A' szoba' búto-
rai, a' lótlák (pa-
dok), 6. a' jzö-
ken; 7.

az asztalok 8.
ofzlop-lábaikkal 9.
és 'samolyaikkal
10. együtt, és a'
párna-jzökek. 11.
Szönyegeik is 12.
szaktak fel-füg-
geszténi.

A' tsendes fe-
küdés végéig a' há-
16. házban 13. egy
14. vágyon,
a' melly a' nyo-
szolyában 15.
szalmára 16. van
meg-votva lóra-
dökkal és takaró-
zókkal (pokró-
tzokkal, papla-
nokkal. 18.

A' párna (ván-
kos, fejally, fejel)
19. a' fö alatt va-
gyon.

Az ágy, szü-
nyeg-hálóval (lu-
perlával) 20. be-
vonatik.

A' vizelő edény
21. vizelőre (ho-
sag könnyítésére)
való.

Die Zimmerge-
räthe sind: die Hän-
del, 6. die Seifel
(Stühle) 7.

die Tische 8. mit
ihren Bestellen (Zü-
cken) und Fußrit-
ten, 10. wie auch
Polsterseifen. 11.
Tapetenen 12.
werden auch auf-
gehängt.

Zur sanften Ru-
he ist in der Schlaf-
kammer 13. das
Bett, 14.

gebettet in der
Bettstadt (Spann-
bett) 15. über dem
Strohsack 16. mit
den Lillachen (Zin-
tuchern) 17. und
Bettdecken (Luche-
ten.) 18.

Das Kissen (Pol-
ster) 19. ist unter
dem Haupte.

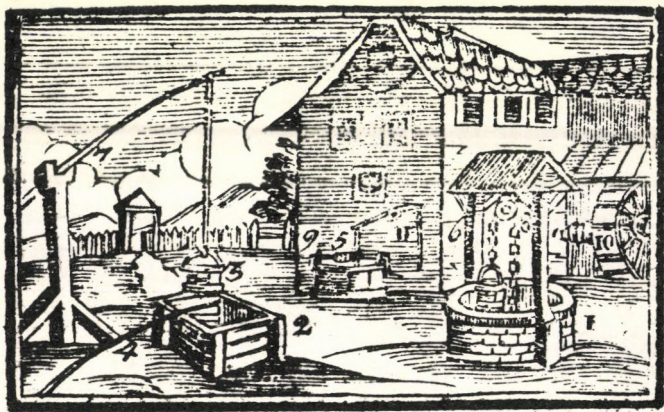
Das Bett wird
mit dem Vorhang
10. verdeckt.

Der Nachttopf
21. dient die Fla-
se zu erleichtern.
(Wasser zu lassen.)

LXVII.

Putei,

A' Kútak.

Die Brunnen.

Ubi fontes de- scendunt, effodiu- tur putei, 1.	A hol források nintsek, ott in- kútnak 1. ásattat- nak,	Wo es an Quel- len mangelt, wer- den Brunnen 1. ge- graben,
qui circumdan- tur crepidine, 2.	a' mellyek kö- rül-véteknak kút-	welche mit einer Zehne 2. umgeben
ne quis incidat:	kárval, (kút-ga- radjával) 2. hogy valaki belé ne essen:	werden, d. h. nicht hand hineinfallt:
inde hauritur aqua urnis, 3.	onnan merítte- tik a' viz, vedrek- kel, 3.	da aus schöpft man d. s. Wasser in Eimern, 3.
(quæ pendent vel pertica, 4. vel fune, 5. vel catena; 6.	(a' mellyek vagy rúdon, 4. vagy kö- telen, 5. vagy lán- czon 6. függenek);	(welche entweder an einer Stange, 4. oder an einem Seil- e, 5. oder an einer Kette 6. hängen,)
idque aut tol- lenone, 7. aut girgillo, 8. aut cylindro 9. manu- briato:	merítettetik pedig vagy kút-gémme- l, vagy forgó-kari- kával, 8. (isigá- val) vagy gömbö- lyeg tekörövel. 9. mellynek marko- lattja vagyon;	und dieses ent- weder mit dem Schwengel, 7. oder in der Windelschei- be, 8. oder mit der Walze, 9. die einen Handgriff hat;
aut rota, 10. aut denique an- thia. 11.	vagy kerekkel, 10. vagy pedig víz- vonó szivárván- nyal. 11.	oder mit dem hohlen Rade, 10. oder endlich mit der Pumpe. 11.

LXVIII.

Equile.

A Ló-istálló.

Der Pferdestall.

Stabula-

Stabularius (equiso) 1. pur- gat a limo 2. sta- bulum;	1. lovazt 1. ki- tiseltia a' zardsi 2. az istállóból;	Der Stallknecht (Hofwarter) 1. mühet 2. den Stall aus;
allizat equum 3. capistro 4. ad prælepe; 5.	hozzi - kéri a' lovat 3. kötö fés- zel a' jásolhoz; 5.	bindet das Pferd 3. mit der Halfter 4. an den Barran, (Krippe,) 5.
aut si mordax sit, constringit li- scella 6.	vagy ordig hi- rapós, orr - kö- töt (vasperetzet) 6. szorít a' szíjjára.	oder wenn es bit- tig ist, fasset er ihm den Maulkorb 6. an.
Deinde subster- nit stramenta. 7.	Azután szalmát 7. hány alája.	Hernach machet er die Streu mit Stroh, 7.
Avenam venti- lat vanno, 8. quam miscet pa- leis,	Meg - parolja parló - rostával 8. a' zabol, a' molly közze szotkát egyalit,	Den Haber schwingt er in der Banne (Futter- schwinde) 8. wels- chen er mit Häcker- ling vermenget,
e aque pascit equum, ut et fœ- no. 9.	és azzal éteti a' lovat, valamin- szénával. is. 9.	und damit füttert er das Pferd, wie auch mit Heu. 9.
Postea ducit aquatun ad aqua- rium: 11,	Ezek után itat- ni viszi az itató- ra: 11.	Nach diesem füh- ret er es zum Was- sertroge 11. trinken;
dum detergit panno, 12. de- pectit strigili; 15.	a kőr ofatár meg - törli törle- rongyal, 12. meg- vakarja lö - vaka- róval; 15.	dann wischt er es mit dem Luche ab; 12. striegelt es mit dem Striegel, 15.
in sternit gausa- pe, 14.	rá - teríti a' po- krótztot, 14.	legt ihm die De- cke (Közen) auf, 14.
et inspicit un- gulas, an solcae ferreae (colcae fer- rae) 15. adhuc fir- mis clavis hære- ant.	és meg - nézi a' kőrmoit, ha val- lyon a' lö - patkók 15. még erősen ta- szegerve állanaké- rajtok.	und beschaut die Hufe, ob die Eisen- 15. noch an festem Nägeln hängen.

LXIX.

Victor.

A' Bodnár.

Der Binder.

Victor

Viotor 1. amictus praecinctoric, 2.	A' bodnár 1. elő kötövel 2. körül-kötőzködővel,	Der Binder (Bötcher) 1. mit dem Schurzsfelle 2. umgebunden,
facit e virgis columnis, 3. super sellam incilioriam, 4. scalpro bimanubriato, 5. circulos;	mogyoró vész szökből, 3. a' farragó - széken, 4. két nyelvű kés, 5. abrantsokat tsinál;	macht aus Haselruthen, 3. über der Schnitzbank 4. mit dem Reismesser 5. Reife;
et ex ligno affulus. 6.	szőlőpedig dongákat.	und aus Holz Haseläuben (Taufeln.) 6.
Ex affulis conficit dolia, 7. & cupas, 8. bino fundo;	A' dongákból készit hordókat 7. és tonnákat, 8. két-két fenekkel;	Aus den Taufeln macht er Fässer, 7. und Tonnen, 8. mit zwey Böden;
tum lacus, 9. labra, 10. trimodia 11. (cupellas, ænophora,) & situlas, 12. uno fundo.	ismét kádakat, 9. de' sákat, 10. puttonokat, 11. és rotskákat, 11. egy fenékre.	dann Ständer (Bodungen) 9. Schässer, 10. Butten, 11. Selten 12. mit einem Boden.
Postea vincit circulis, 13. quos ligat salignis viminibus, 15.	Azután megkötöti abrantsokkal, 13. a' mellyeket meg-szorít fűzfavészszötskéekkel. 15.	Hernach bindet er sie mit Reisen, 13. welche er mit weidenen Reislern (Wieden) 15. heftet,
et aptat trudite, 16. ac tudicula. 11.	és ro'á veri bunkóval (súlyokkal) 16. és trébéllyel. 17.	und mit dem Schlägel 16. und Triebel 17. anschlägt.

LXX.

Restio, & Lorarius.

*A' köteles (kötél-verő) és a' szíj-
gyártó.*

Der Riemer und der Seiler.

Restio

Restio 1. nectit funes 2. e stupa 4. vel canabi agitatione rotulae. 3. -1	A kötél-vető 1. köteleket 2. ké- tsopúbból, 4. vagy kenőrből, a' ké- reketske' 3. forgu- tása' által.	Der Seiler 1. drehet Seile, 2. aus Werk, 4. oder Hanf, durch Umdrehung des Rades. 3.
---	--	--

Sic fiunt primo funiculi, 5. tum restes, 6. tandem rudentes. 7.	Így készülnek először málzagok, 5. azután kötelek, 6. utóbbára vastag hajó-kötelek. 7.	Also werden ver- fertigt erstlich das Seilgarn (Bindfä- den) 5. dann die Stricke 6. endlich die Schiffseile. 7.
--	--	--

Lorarius 8. scin- dit de corio bu- bulo 9. loramen- ta; 10.	A szij - gyártó 8. metél ökr és tehén bőrből, 9. szíjjakat; 10.	Der Kleiner 8. schneidet aus der Rindschaut 9. Klei- men; 10.
--	--	--

frena, 11. cin- gula, 12. balteos, 13. crumenas, 14. hippoperas. 15. etc.	kantárokat 11. övedzőket, 12. kard/síjjakat, 13. táskákat (tarso- lyokat) 14. által. vettöket (ilzáko- kat.) 15. 's a't.	Bäume, 11. Gür- teln 12. Wehrge- hänke, 13. Taschen, 14. Mantelsäcke, (Ranzen, Felleisen) 15. u. d. gl.
---	--	--

LXXI.

Viator.

Az útaxó (úton-járó.)

Der Wendersmann (Reisende.)

Viator 1. portat humeris in bulga, 2. quæ capere nequit funda, 3. vel marsupium: 4.

tegitur penula, (lacerna) 5.

tenet manu baculum, 6. quo se faciat.

Az útonjáró 1. vállán viszi bőrtárfznyában 2. azokat, a' melyek a' satskóbann, 3. vagy az erszényben 4. el-nem férnek:

köponyeggel 5. magat be-fedi,

botot 6. tart kezében, a' mellyel támaszkodjan.

Der Wendersmann 1. trägt auf dem Rücken im Reisefelle, 2. was der Schtebsack 3. oder die Tasche 4. nicht fassen kann:

er wird mit dem Reisemantel 5. bedeckt;

in der Hand hält er den Wanderstab (Stock), 6. auf den er sich stützt.

Opus habet via-
tico, ut et fido
ac facundo comi-
te. 7.

Ne deferat vi-
am regiam, 9.
prop' ter semitam:
8. nisi sit trius
callis.

Avia, 10. & bi-
via 11. fallunt, &
seducunt in sale-
bras: 12.

nonnunquam e-
tiam tramites, 13.
& compita. 14.

Sciscitetur igi-
tur obvios, 15.
qua sit eundam:

et caveat prae-
dones, 16.

ut in via, sic
etiam in diver-
sorio, 17. ubi per-
noctat.

Szükség van
úti-költségre, va-
lamint hív es nyá-
jas beszédű úi-
társra-is. 7.

El-ne hagyja
az ország'-útját 9
valamelly gyalog-
ösvényért, 8. ha-
nem-ha az jártt
út lejénd.

A' járattlan
útak, 10. és a ket-
tős-utak 11. m g-
tsainak, és egye-
netlen darabos he-
lyekre 12. visznek;

néha a' kereszt-
utak-is, és a' fok-
féle ágazó utak.
14.

Tudakozódjon
tehát az elöiben
akadéktól, 15. mer-
re kellessen monni;

és őrizkedjen a'
tolvajoktól, 16.

valamint az út-
ban, úgy a' ven-
dég-fogadóban is,
17. a' hol meg hál.

Er bedarf einer
Wegzebrung, wie
auch eines getreuen
und gesprächigen
Befährten. 7.

Die Landstrasse
9. verlasse er nicht
wegen des Fußstei-
ges; 8. wenn es
nicht ein gebahnter
Pfad ist.

Die Abwege 10.
und Scheidewege
11. betrügen und
versühren in un-
wegsamen Dorte;

manchmal auch
die Krummwege,
13. und Kreuzwe-
ge. 14.

Deswegen erkun-
dige er sich bey den
Begegnenden, 15.
welchen Weg er ge-
hen müsse;

und hüte sich für
den Straßenräu-
bern, 16.

gleichwie auf der
Strasse, so auch
in der Herberge, 17.
wo er übernachtet.

LXXII.

Eques.

A' Lovas ember.

Der Reuter.

Eques 1. im-
ponit equo 2. ephip-
pium; 3.
idque succingit
cingulo;

insternit etiam
dorsuale; 5.

ornat eum pha-
leris, frontali, 6.
antilena, 7. &
postilena, 8.

A' lovas 1. fel-
tes: i a' lóra 2. a'
nyerget; 3.
és azt le-szorít-
ja hevederrel; 4

reá teríti a' tza-
frangot-is; 5.

Fel-ékesíti tzi-
ra szerzőmokkal,
homlok szíjjal, 6.
szügyestővel, 7. és
far matringal. 8.

Der Reuter 1.
legt dem Pferde 2.
den Sattel 3 auf,
und umgürtet
denselben mit der
Hurte; 4.

Legt ihm auch
die Schabdecke
(Rückendecke) 5.
auf;

zieret es mit dem
Reutzeuge, dem
Steucriemen, 6.
Brustriemen, 7 und
Schwanzriemen. 8.

Deiade

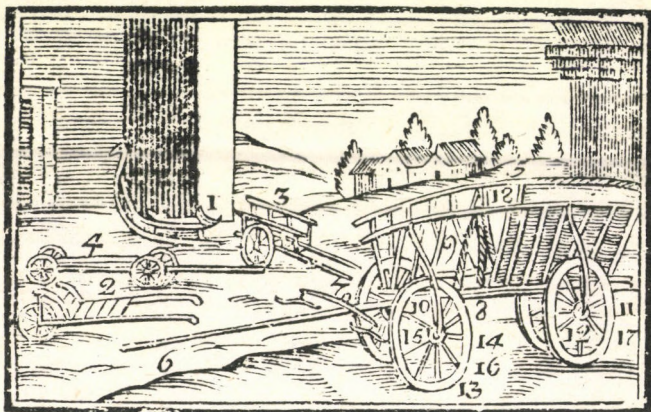
Deinde insilit in equum; indit pedes sta- pedibus; 9. sinistra capessit lorum 10. freni, (habenam), 11.	<i>Azután fel-ugrik a' lóra; lábait a' ken- gyelben 9. tefzi; bal kezében fog- ja a' kantár - 10. /zárat, 11.</i>	Hernach schwingt er sich auf das Pferd; setzt die Füße in die Steigbügel; 9. mit der Linken faßt er den Zügel (Zaum) 10. des Sessels, 11.
quo equum fle- ctit, & reinet.	<i>a' mellyel for- ditja és tartóztat- ja a' lovat.</i>	womit er das Pferd lenkt und an- hält.
Tum admoveit calcaria, 12. in- citatque virgula; 13.	<i>Akkor osztán meg - sürkentyűz- za, 12. és vész szövel 13. néki-in ditja;</i>	Dann giebt er ihm den Sporn, 12. und treibt es mit der Spitzruthe 13. an;
coërcet autem postomide. 14.	<i>a' zabola 14. ál- tat pedig meg. za- bálazza (tartóz- tat; 1.)</i>	und bündiget es mit der Dremse. 14.
Bulgæ 15. pen- dent ex ephippii apice, 16. quibus inserun- tur sclopi. 17.	<i>A' puska - tokok 15. a' nyereg. ka- pán 16. fűggenek, a' melly. kbe te- szik a' pistolyo- kat. 17.</i>	Die Hufstern 15. hängen am Sattel- knopfe, 16. worinn die Pisto- len 17. gesteckt wer- den.
Ipse eques in duitur chlamyde; 18.	<i>Ő maga a' lo- vára, kurta mentét 18. vészon magá- ra;</i>	Der Reuter selbst ist mit dem Reitro- ck angethan;
lacerna (penu- la) 19. a tergo revincitur.	<i>a' köpönyeg 19. hátlátra köttetik - fel.</i>	der Regenmantel 19. wird hinten aufgebunden.
Veredarius 20. cursum equo fer- tur.	<i>A' posta 20. nyargalvást me- gyen a' lovon.</i>	Der Postillon (Postreuter) rennet sehr schnell.

LXXIII.

Vehicula.

A' szekerek.

Die Wagen.

Traha 1. vehi-
mur super nivi
bus & glacie.

Szónon 1. já-
unk a' havon és
a' jégén.

Mit dem Schlit.
ten 1. fahren n-te
über Schnee und
Eis.

Vehiculum uni-
rotum dicitur pa-
bo; 2.

Az egy kerekű
szekeretske tolo-
ta'yigának (ta-
lyitskának) 2.
mondatik;

Der Wagen mit
einem Rade wird
ein Schubkarren 2.
genannt;

birotum carru-
ca; 3.

a' két kerekű,
talyigának; 3.

mit zwey Rädern
ein Karren; 3.

quadrirotum
currus. 4. 5.

a' négy kerekű,
szekérnek. 4. 5.

mit vier Rädern
ein Wagen. 4. 5.

Currus

Currus paries sunt: teino, 6. jugum, 7. com-pages, 8. spon-dæ, 9. tum axes, 10. circa quos cur-runt rotæ,	A' <i>sickérnek</i> <i>részai</i> ezek: a' <i>rúd</i> , 6. a' <i>ferhétz</i> , 7. a' <i>nyújtó</i> , 8. az <i>öldzlak</i> ; 9. <i>továbbá</i> a' <i>ten-gelyek</i> , 10. <i>mel-lyek körül forog-nak</i> a' <i>kerekek</i> ,	Die Theile des Wagens sind: die Deichsel, 6. die Wage, 7. die Fuge, 8. die Leitern, 9. dann die Achsen, 10. um welche die Räder laufen,
quibus præfi-guntur paxilli, 11. & obices. 12.	a' <i>mellyeknek eleikkon</i> <i>tenge-y-rég szagok</i> 11. és <i>lőtsők</i> 12. <i>üttet-nok</i> .	denen die Nägel 11. und die Lechne 12. vorgeschlagen werden.
Basis rotæ 13. est mediocris, 14.	A' <i>kerekek fun-damentoma</i> 13. a' <i>kerek ágy</i> , 14.	Die Grundfesse des Rades 13. ist die Nabe, 14.
ex quo prode-unt duodecim ra-dii; 15.	a' <i>mellyből ti-zenkét kerek - kül-lők</i> 15. <i>jönnek ki</i> ;	aus welcher zwölf Speiten 15. her-vorgehen;
hos ambit or-bile,	<i>ezeket körül-ve-szi</i> a' <i>kerek-tal-pa</i> ,	die se umgiebt der Kranz,
compositum e-sex absidibus, 16. & totidem, vel paucioribus can-this. 17.	a' <i>melly, hat-bóltozat - forma talp-fükből</i> , 16. és <i>vagy ugyan an-nyi, vagy keve-sebb talp-vasakból</i> , 17. <i>szerkesztetett-űszve</i> .	welcher zusam-mengesetzt ist aus sechs Felgen, 16. und eben so vielen, oder weniger Rad-schienen 17.
Curruui impo-nuntur crates, 18.	A' <i>szekekre sze-kér-kasok</i> 18. <i>ra-katnak</i> .	Auf den Wagen werden die Flechten gelegt.

LXXIV.

Vectura.

A' szekerezés.

Das Fuhrwerk.

Auriga 1. jungit parhippum 2. sellario 3. ad temonem,

de helcio 4. de pendentibusloris, vel catenis. 5.

Deinde infidet equo sellario,

agit ante se antecelliores 6. (scilicet equos) scutica, 7. & regihabena. 8.

A' kotsis 1. befogja a' rúdaslovat 2. a' nyergesló 3. mellé a' székér-rúdhoz, a' hámról 4. lefüggő szij-kötéllal, vagy lántzal. 5.

Azután rak - ül a' nyerges - lóra,

hajtja maga előtt az első - lovakat, 6. ostorral, 7. és nyeplővel 8. igazgattja.

Der Fuhrmann 1. spannet das Handpferd 2. zu dem Sattelpferde 3. an die Deichsel, mit dem vom Krummet (Pferdegeschirr) 4. herabhängenden Riemen oder Ketten. 5.

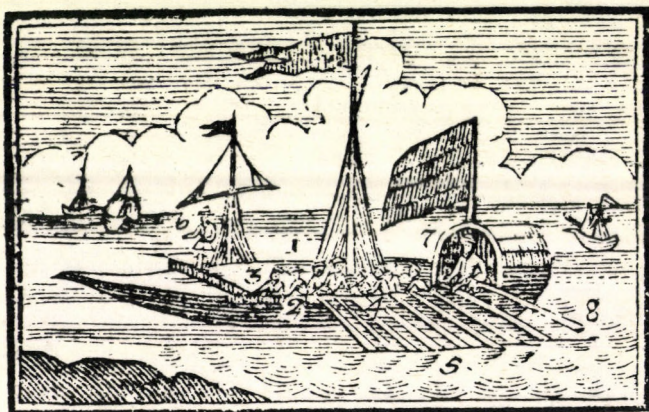
Hernach setzt er sich auf das Sattelpferd,

treibet vor sich die Vorspannpferde 6. mit der Peitsche, und lenket sie mit dem Leitseil 7. 8.

<p>Axem unguit ex vase unguentario 9. axungia;</p>	<p><i>A tengelyt megkeni a' kenő- edé yböl 9. szeker-kenővel;</i></p>	<p>Die Radachse schmieret er aus der Schmierbüchse 9. mit Wagenschmier.</p>
<p>et inhibet rotam sufflamine, in præcipiti descensu;</p>	<p><i>és meg-tartóztatja a' kereket kőő-lántal 10. a m.r.d.k. csészke- lón;</i></p>	<p>und sperrt das Rad mit der Hemmfette 10. in gäher Abfahrt ein:</p>
<p>et sic aurigatur per orbitas. 11.</p>	<p><i>és ekképen szekerézik a' kekvágáson (kerekenyomon.) 11.</i></p>	<p>und so fährt er in dem Wagengeseise. 11.</p>
<p>Magnates vehuntur sejugibus, 12.</p>	<p><i>A nagy Urak hat l.vakon 12. járnak,</i></p>	<p>Die großen Herren fahren mit sechs Pferden, 12.</p>
<p>duobus rhedariis, curru pensili, qui vocatur carpentum; 13.</p>	<p><i>két kotsissal, lógó-kotsiban, a' mallyet hintő-nak 13. húviah;</i></p>	<p>mit zwei Kutschern, in einem Hangwagen, welcher eine Karosse (Kutsche) genannt wird; 13.</p>
<p>alii bijugibus, 14. rheda (essendo.) 15.</p>	<p><i>mások két lovon, 14. kotsiban. 15.</i></p>	<p>andere mit zweien Pferden, 14. in der Kalesche (Chaise,) 15.</p>
<p>Per invios montes utunur, lococurruum, jumentis clitellariis. 17. 18.</p>	<p><i>Az út nélkülváló helyeken szekeret helyett, hátokon terhet. hordó barmokkal 17. 18. éinek.</i></p>	<p>Ueber unwegsame Gebirge gebraucht man sich, anstatt der Wagen, der Lasttragenden Thiere. 17. 18.</p>

LXXV.

Navigatio. *A' Hajókázás.*
Die Schifffarth.

Navis actuaria
1. instructa est re-
mis, 2. quibus
aquam remiges 3.
pellunt.

Prorera 6, stat
in prora:

Gubernator 7.
sedet in puppi.
tenetque clavum.
8.

*Az evezős hajó-
nak 1. evező - la-
pátjai 2. vagynak,
mellyekkel hajtják
az evező - legények
3. a' vizet.*

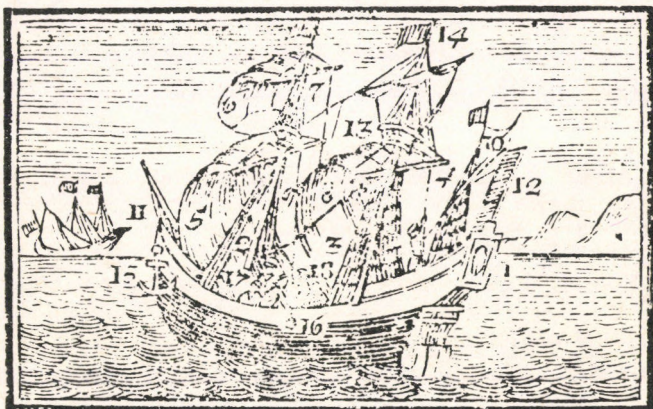
*Az első - hajós
6. a' hajó orrá-
ban áll.*

*A' kormányos
7. a' hajó - farában
ül, és tartja a'
kormányt. 8.*

Das Ruderschiff
1. ist mit Rudern
2. versehen, mit
welchen die Ruder-
knechte 3. das Was-
ser schlagen.

Der Schiffmann
6. steht im Vor-
dertheile.

Der Steuermann
7. sitzt im Hinter-
theile, und fährt
das Steuerruder. 8.

Navigia 1. majora non remis, sed solum ventorum impelluntur.

In illis erigitur malus, 2.

cui adnectuntur antennæ; 4.

his vela, 5. quæ ad ventum expanduntur. 6.

In prora est rostrum: 11.

in puppi vexillum 12. ponitur.

A nagy hajók, 1. nem evezés-látatokkal, hanem egyedül a szelek ereje által hajtattak.

Azokban árbócfal 2. állittatik fel.

a' mellyre felkötöttek a' vitorlá-fák; 4.

ezekre pedig a' vitorlák, 5. mellyek a' szél ellenében ki-feszítettnek. 6.

A' hajó-eleln vagy a' hajó-orra: 11.

a' hajó sárdban zászló 12. tétetik.

Die größten Schiffe 1. werden, nicht durch Ruder sondern bloß durch die Gewalt der Winde fortgetrieben.

In denselben wird der Mastbaum 2. aufgerichtet,

an welchen die Segelstangen 4. angehängt werden,

an diese die Segel, 5. welche gegen den Wind ausgespannt werden. 6.

Am Vordertheile ist der Schiffsnabel, 11.

Im Hintertheile wird das Fahnenlein (Flagge) 12. aufgesetzt.

Ancora 15. na-
vis siltatur:

bolide 16. pro-
funditas maris ex-
ploratur.

Atque ita ipsa
etiam maria tra-
jiciuntur,

Pontes & sca-
phæ lintres, cym-
bæ sunt naviculæ
parvæ,

A' vas - matska

15. által a' hajo
meg-á-lítarik:

az ónos kötél. l

16. (mellynek vé-
zin ón vagyon)

a' tenger'm'lysege

meg-ni' gálhatik.

E. ekképen a'

tengereken - is ál-

tal mennek az em-

berek.

A' hidasok, és

tsónakok, apró

hajótskák,

Mit dem Anker
wird das Schiff an-
gehalten,

mit dem Een-
blen 16. wird die
Tiefe erforscht.

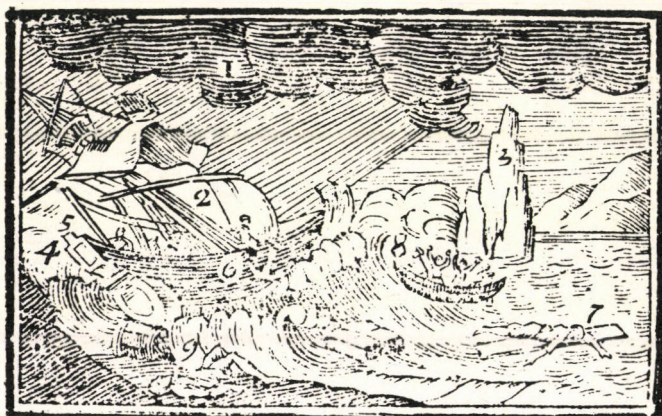
Und so wird selbst
über die Meere ge-
schifft.

Die Boote und
Rähre (Nachen,
Pletten, Zillen,
Fschinackel) sind
kleine Schiffchen.

LXXVI.

Naufragium.

A' Hajótörés.

Der Schiffbruch.

Cum

Cum procella 1. repente oritur, contrahunt nauæ vela, 2.	<i>Mikor hirtelen széleszes-háború 1. támad, öszvo- vonják a' hajókot a' vitorlákat, 2</i>	Wenn jählings ein Sturm 1. entsteht, ziehen die Schiff- leute die Segel 2.
ne navis ad sco- pulos 3. allidatur;	<i>hogy a' hajó a' tengeri kőszikák- hoz 3. ne üdjön;</i>	zusammen, damit nicht das Schiff an die Klip- pen 3. geworfen werde;
aut in brevia (fyrtes) 4. inci- dat.	<i>vagy pedig fö- veny tollásokba 4 ne anad'jon.</i>	oder auf die Sand- bänke 4. laufe, (Krande)
Si non possunt prohibere, patiu- tur naufragium. 5.	<i>Haeleít nem ve- hetik, hajó törést szenyvednek. 5.</i>	Wenn sie nicht ausweichen können, so leiden sie Schiff- bruch. 5.
Tunc pereunt miserabiliter ho- mines, merces, & omnia, quæcun- que sunt in navi:	<i>Akkor keserve- sen el-vesznek az emberek, a' por- tékák, és minden valami tsak va- gyon a' hajóban:</i>	Dann gehen die Menschen, die Wa- ren, und alles, was auf dem Schiffe sich befindet, jämme- rlich zu Grunde.
Neque hic quid- quam juvat sacra ancora 6. ruden- te jacta.	<i>Nem-is használ akkor semmit a' vastag hajó köte- len a' tengerbe vet- tetett őreg vas matska 6.</i>	Da hilft denn auch nichts der gro- ße Anker, 6. wel- cher an dem Anker- seile ausgeworfen wird.
Quidam eva- dunt vel tabula 7. enatando, vel sca- pha. 8.	<i>Néne'lyok ki- szabadúlnak v'gy deszka szálon 7. ki-úszván, vagy tsónakon 8.</i>	Einige entkommen schwimmend auf et- nem Brette, 7. oder auf einem Rachen. 8.
Pars mercium cum mortuis a mari 9. ad littora desertur.	<i>A' portékáknak némelly r'fze a' hóttakkal együtt, a' tengertől 9. a' partra ki-vettetik.</i>	Ein Theil der Waaren wird samt den Todten vom Meere 9. an die Ufer (das Gestade) geworfen.

LXXVII.

Schola. Az Oskola. Die Schule.

Schola 1. est	Az oskola 1. ol-	Die Schule 1.
officina, in qua	hatén mûhely,	ist etne Werkstatt,
noveili animi ad	melyben a' gyenge	in welcher die jun-
virtutem forman-	elmek a' jeles ts-	gen Gemûther zur
tur;	elkedet kire szok-	Eugend gebildet
	tattatnak;	werden;
et distingvitur	és meg-külöm-	und wird in
in classes.	börtetik (fel-ol-	Klassen abgetheilt.
	ratik) szakaszokra.	
Præceptor 2. se-	A' tanító 2. a'	Der Lehrer
det in cathedra;	tanítói-jzekben 3.	(Schulmeister) 2.
3.	ül;	sitzt auf dem Lehr-
		stuhle;
aut obambula:	vagy pedig jár-	oder geht unter
inter discipulos, 4.	kál a' tanítvánnyai	den Schülern 4.
	4. között,	herum,
qui sedent in	a' kik alatto-	welche auf Bän-
subsellis. 5.	nyabb székekben	ken 5. sitzen.
	5. ülnek.	

Ille docet, hi discunt.

Quædam præscribuntur illis creta, in tabella. 6.

Quidam legunt aliquem librum manuales.

Quidam sedent ad mensam, & scribunt: 7.

Præceptor vero corrigit 8. mendas.

Alii stant, & recitant memoriæ mandata. 9.

Nonnulli confabulantur, 10. ac gerunt se petulantier:

hi castigantur virga. 12.

O tanit, azok pedig tanúlnak.

Némelly dolgok táblára 6. íratnak le eleikbe krétával.

Némollyek közülök valamely kézi könyvet (minden-napi könyvet) olvasnak.

Némollyek az asztalnál ülnek, és írnak: 7.

A Tanító pedig meg-igazítja 8. a hibákat.

Mások állanak, és el-mondják, a mellyeket meg-tanúltanak (könyv nélkül tudnak.) 9.

Némellyek egymással fetssegnék, 10. és magukat sántatatanúl viselik (pajkoskodnak),

ezek vesztővel meg-fenyítetnek. 12.

Jener lehret, die- se lernen.

Einige Sachen werden ihnen mit der Kreide auf der Tafel 5. vorge-schrieben.

Einige lesen in irgend einem Hand-buch.

Einige sitzen am Tische, und schreiben: 7.

Der Lehrer aber verbessert 8. die Fehler.

Audere stehen, und sagen das Auswendiggelernte her. 9.

Einige plaudern, 10. und betragen sich muthwillig;

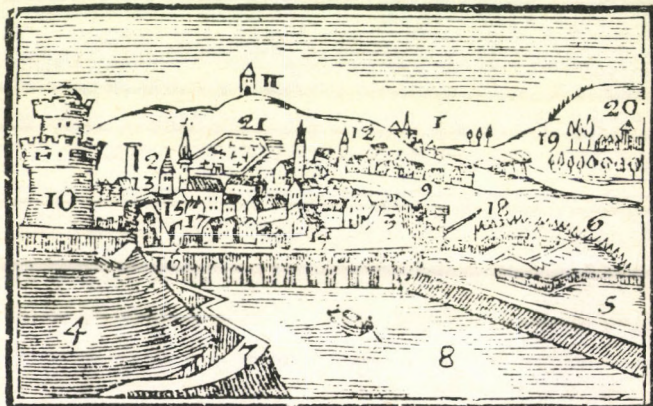
diese werden mit der Ruthe 12. ge-züchtigt.

LXXVIII.

Urbs.

A' Város.

Die Stadt.

Ex multis domi-
bus fit pagus 1.
vel oppidum au-
urbs. 2.

A' sok házból,
falu 1. l. f. sz.; vagy
mező-város, vagy
pedig kerített-vá-
ros (kültös-vá-
ros.) 2.

Aus vielen Hän-
fern wird ein Dorf,
1. oder ein Markt-
flecken, oder eine
Stadt. 2.

Urbes munian-
tur & cinguntur
mœribus, 3. val-
lo, 4. aggeribus,
5. & vallis (pa-
lis) 6.

A' kerített-vá-
rosok meg-erősít-
etnek és körül-vé-
tetnek köjallal,
3. jántz. l. 4. töl-
tessel, 5. és pa-
lánkokkal. 6.

Die Städte wer-
den befestiget; und
mit Mauern, 3. et-
nem Walle, 4.
Schanzen, 5. und
Pallisaden (Pfahl-
werk) 6. umgeben.

Intra muros est
pomœrium 7. in-
ternum:

A' közfalon be-
töltött vagy a' kerít-
és' belső köze; 7.
kivül az árok. 8.

Innerhalb der
Mauer ist der
Zwinger, 7.
außerhalb der
Stadtgraben. 8.

extra fossa. 8.

In n.æ. libus sunt propugnacula & turres. 10.	<i>A' hõ-falakon vagyinak a' bäs- tyák, 9 és tor- nyok. 10.</i>	Auf den Mauer- sind die Bakenen, 9 und Thürme. 10.
Speculæ exstant in editio- ribus locis. 11.	<i>Az ör-álló-he- lyek 11. magas he- lyeken ki-tetfzöön vagyinak.</i>	Die Warten 11. stehen an erhab- nen Orten.
In urbem in- gressus sit ex sub- urbio, 12.	<i>a' városba a' külső - városból (hostátból) 12. vagyona' bémenc- tel,</i>	In die Stadt geht man aus der Vorstadt, 12.
per portam, 13. plerumque super pontem. 14.	<i>a' kapun 13. keresztül, többnyi- re hídon 14. által,</i>	durch das Thor, 13. meistens über die Brücke. 14.
Porta habet cataractas, 15. pontem versati- lem, 16. valvas; 17.	<i>A' kapuna k vagyinak fel-vonó gátorjai 15. (rós- télyai); fel-vonó hídja, 16. két-felé nyitó szárnya; 17.</i>	Das Thor hat Fallgatter, 15. et- ne Zugbrücke, 16. Flügel; 17.
claustra ferrea, & repagula, ut & vecies. 18.	<i>vas-retefzei, és zárjai, a' mint rúdjai-is. 18.</i>	eiserne Schlösser, und Riegel, wie auch Schlagbäume. 18.
In suburbis sunt horti, 19 & prædia suburba- na; 20.	<i>A' hostátokon vagyinak a' ker- tek, 19. és a' kül- ső-majorok; 20.</i>	In den Vorstäd- ten sind Gärten 19. und Meyerhöfe; 20.
ut et cæmete- ria. 21.	<i>valamint a' te- metők-is. 21.</i>	wie auch Kirch- höfe (Gottesäcker) 21.

LXXIX.

Interiora Urbis.

A' Városnak belső-részei.
Das Innwendige der Stadt.

Intra urbem
sunt 1. plateæ 1.
lapisibus litatæ;

fora 2. (alicu-
bi cum portici-
bus; 3.) & angu-
portus. 4.

Publica ædifi-
cia sunt:

in medio urbis:
templum, 5. scho-
la, 6. curia, 7.
domus mercato-
ria, 8.

*A' városban be-
löl vagynak: az
útazák 1. kövekkel
ki-rakva;*

*a' piactok 2 (né-
hol fedeles torná-
tzokkal; 3) és a'
szoros-kövek. 4.*

*A' közönséges
épü'etek ezek:*

*a' város' közo-
sán: a' templom,
5. iskola, 6. ta-
náts-ház; 7. ka-
roskodó-ház (kal-
már-ház.) 8.*

In der Stadt sind:
Gassen (Strassen)
1. welche gepflastet
sind;

Plätze (Märkte)
2. (an einigen Or-
ten mit bedeckten
Bänken 3.) und
Gäßlein. 4.

Essentielle Ge-
bäude sind:

In der Mitte der
Stadt: die Kirche,
5. v. Schule, 6.
das Rathhaus, 7.
das Kaufhaus; 8.

circa

circa mœnia & portas: armamentarium, 9. granarium; 10.

diversoria, popinæ, cauponæ, 11. theatrum, 12. & nosodochium, 13.

in recessibus: cloacæ, 14. & carcer (custodia) 15.

In turre primaria, est: horologium, 16. & habitatio vigilum. 17.

In plateis sunt putei, 17.

Fluvius 19. vel rivus urbem interfluens interservit fordibus eluendis.

Arx 20. exstat in summo urbis.

a' kő - falak és kapuk kő ül: a' fegyverek háza, 9. az élel - ház, 10.

a' vendég - fogadó, konyha - házak (Traktir - házak) kő tsmdk, 11. a' játék - néző - hely, 12. és az Ispudly, 13.

a' féltő való helyeken: a' perver - társ, 14. és a' tömlőt. 15.

A leg - főbb tornyban vagyon: az óra, 16. és a' vigyázók lakó - helye, 17.

Az útszékhöz kő - tak 18. vagynak,

A' folyó víz 19. vagy putak, mely a' városban keresz - tül - foly, a' szem - nek ki - tisztít -ására szolgál.

A' vár 20. a' városnak leg - magasabb részében vagyon.

an den Mauern und Thoren: das Zeughaus, 9. der Schützkasten, 10.

die Wirthshäuser, Gasthüser, 11. Schenkhäuser, 11. das Theater (Schauspielhaus) 12. und das Spital, 13.

an abgelegenen Orten die Kloake, 14. und das Gefängniß. 15.

Auf dem höchsten Thurme ist: die Uhr, 16. und die Wohnung der Wächter. 17.

Auf den Gassen sind die Brünne. 18.

Der Fluß 19 oder Bach, welcher durch die Stadt fließt, dient den Unflath auszuführen.

Das Schloß (die Festung) 20. ist am höchsten Orte der Stadt.

LXXX.

Supplicia Maleficorum,
A' Gonofz-tévőknek büntetéseik.

Die Leibesstrafen der Ubelthäter.

Malefici 1. per-
lictores 2. e car-
cere 3. producun-
tur ad locum sup-
plicii;

Ibique pœna
promerita addici-
untur.

Latrones, ho-
miciðæ, incendia-
rii &c morte
mulctantur.

Sagæ (ſtrig-s)
ita dicæ, olim
cremabantur ſu-
per rogam, 10.
quævis revera
ſagæ dan. ur nul-
læ.

Vita donati
numellis conſtrin-
guntur, 16. vir-
gis cæduntur, 20
ſtigmatè notan-
tur, relegantur,
damnantur ad tri-
remes, vel ad car-
cerem perpetu-
um.

A' gonosz-tévők
1. a' poroſzlók 2.
Altal a' tömlöttz-
ból 3. a' büntet-
nek helyére vitot-
nak;

és ottan méltó
büntetéssel meg
büntettetnek;

A' latrok, gyil-
kosok, gyújtoga-
tók's a' t. meg-
ölettetnek.

Régent en az
úgy nevezett bo-
szorknyokat nagy
rakás fán 10. meg-
égették; noha va-
lósíggal boſzor-
kány egy t ſep-
sints.

A' kiknek éle-
tek meg-engedte-
tik, kalodában 16.
tötetnek, meg-
veszörtetnek, 20.
béyeggel meg-bé-
lyegeztetnek, az
orſzágból ſzám-ki-
vittetnek, gállyá-
ra, vagy örökös
tömlöttzre ítélte-
nek (ſzententziáz-
tatnak.)

Die Uebelthäter
1. werden von den
Schergen 2. aus
dem Kerker 3. zum
Richtplatz (Raben-
ſtene) geführt;

und werden da-
ſelbſt mit ihrer ver-
dienten Strafe be-
ſtraft.

Die Räuber, Mör-
der, Mordbrenner
u. d. g. werden mit
dem Tode beſtraft
(hingerichtet.)

Die Zauberinnen
(ſogenannten He-
ren,) wurden vor
Zeiten auf dem
Schelterhauſen 10.
verbrannt, obſchon
es wirklich keine
Heren giebt.

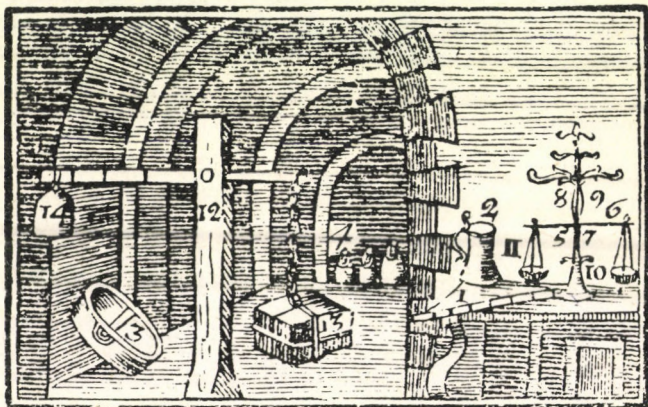
Denen man das
Leben ſchenkt, die
werden an den
Pranger geſtellt, 16.
mit Ruthen ge-
ſtäupt, 2. gebrand-
marct, aus dem
Lande verwieſen,
auf die Galeren,
oder zu ewiger Ge-
fangenſchaft verur-
theilt.

LXXXI.

Mensuræ & pondera.

A' mértekek és a' fontok.

Maasß und Gewichte.

Res continuas *Az egy végti i* Zusammenhängen-
metimur ulna, 1. *ben-lévő hoszszú de* Sachen messen
ut; exempli gra- *dolgokat singol* wir mit der Elle, 1.
tia: pannum, lin- *(réffel) i. mérjük:* wie zum Beispiel:
teum, &c. *mint, példának- Tuch, Leinwand*
okért a' posztót, u. d. g.
gyóltstot, 's a' t,

Liquidas sexta- *A' híg (folyó)* Das Flüssige mit
rio, vel congio, *dolgokat itzével,* der Halbe, oder
2. ex grat. vinum, *vagy kondérral, 2* mit der Maasß, 2.
oleum &c. *péld. ok. a' bort,* 3. B. Wein, Del
olajat, 's a' t. u. d. g.

Aridas modio, *A' szárazokat,* Die trockenen Sa-
vel cu bul o, 3. *vékával, vagy kö-* chen mit dem Vier-
ex. grat. triticum, *bötlel, 3. péld. ok.* tel (Scheffel) oder
avenam &c. *a' búzát, zabot,* Mezen (Rübel) 3.
's a' t. 4. B. das Getreide,
Haber u. d. g

Gravi-

Gravitatem re- rum experimur ponderibus, 4. & balance. 5.	<i>A' dolgoknak nehézségét meg- próbáljuk fontok- kal, 4. és mérő- serpenyővel. 5.</i>	Die Schwere des Dinge prüfen wie mit Gewichtern, 4. und mit der Wa- ge. 5.
In hac primo est jugum, 6;	<i>Ezen vagon- tég-elsőben is a' rúdja, 6.</i>	An dieser ist erst- lich der Waagbals- ten, 6.
in cujus medio axiculus: 7.	<i>a' mellynek kö- zepin van a' ton- getyatska; 7.</i>	in dessen Mitte die Art: 7.
superius truti- na. 8. in qua exa- men 9. se se agi- tat:	<i>fellyül a' mér- ték istája, 8. mellyben a' mér- ték nyelve 9. ma- gát mozgatja;</i>	oben darüber das Waaggericht. 8. worin das Zünglein 9. sich bewegt;
utrinque sunt lances, 10. pen- dentes funiculis. 11.	<i>mind a' két ol- dalon mérő serpe- nyők 10. vagnak, mellyek madzagok- kon 11. függenek.</i>	zu beyden Seiten sind die Waagscha- len, 10. welche an den Waagsträngen 11. hängen.
Statera 12. pon- derat res suspen- sas unco: 13.	<i>A' lántzos - fon- (Római font, füg- gő-má'sa) 12. meg- méri a' horgára 13. fel-függesztett dolgokat:</i>	Die Schnellwaage 12. wiegt die an den Haken angehäng- ten Sachen: 13.
pondus 14. ex opposito indicat, utrum sit æquili- brium nec ne?	<i>a' fontja 14. an- nakellonébon, meg- mutatja, ha meg- van-e a' mértékbe- li egy arányúság, vagy nintsen?</i>	das Gewicht 14. gegenüber zeigt an, ob an beyden Sei- ten ein Gleichge- wicht sey, oder nicht?
Dimidium li- bræ, selibra est.	<i>Egy fontnak fe- le, fél. font.</i>	Die Hälfte eines Pfundes, ist ein Halbpfund.
Sed pecunia numeratur, non ponderatur, ut olim.	<i>De a' pénzt számoljuk, nem mérjük, mint ré- gonten szokták.</i>	Aber das Geld wird gezählt, nicht gewogen, wie vor Zeiten.

LXXXII.

Sepultura.

A' Temetés.

Das Begräbniß.

Defuncti olim
cremabantur, &
cineres in urna 1.
recondebantur,

A' h'ltakat ré-
genten meg-éget-
ték, és hamvokat
egy vedorben (kor-
só formájú föld-
edényben) 1. el-
tették.

Die Todten wur-
den vor Zeiten ver-
brannt, und die
Asche in einem Krü-
ge (Urne) 1. auf-
bewahrt.

Nos includimus
nostrosdemortuos
locu'o, (sarcopha-
ga;) 2.
imponimus fere-
tro; 3.

Mi a' mi halot-
tainkat koporsó-
ban 2. zárjuk:
koporsó - rádra
(Szent - Mihály'-
lovára) 3. tesz-
szük;

Wir legen un-
sere Verstorbenen in
einen Sarg, 2.

legen sie auf die
Bahre; 3.

et efferrī cura-
mus pompa fune-
bri in cæmete-
rium, 4.

ubi a vespillo-
nibus 5. sepulcro
inferuntur, et hu-
mantur.

Sed vero res est
periculi plenissi-
ma, mortuum
absque mora se-
pelire :

nam sæpe vi-
vit adhuc, qui ha-
betur pro mortuo.

Cum funus pro-
cedit, more anti-
quo, cantantur
hymni, et cam-
panæ 10. pullan-
tur :

qui tamen mos
non ubique ob-
iinet.

Sepulcrum 6.
(bustum) cippo 7.
tegitur,

et monumentis,
8. epitaphiisque
9. ornatur.

*é: ki-vitetjük te-
metési pompával
a' tem töbe, 4.*

*a' hol a' sír-ésók-
tól 5. sírba tétet-
nek, és eltemet-
tetnek.*

*De igen vesze-
delmes dolog a' ha-
lottat minden vá-
rakozás nélkül el-
temetni:*

*mert gyakran
éleiben van még
az, a' kit m-g.
hólnak tartanak.*

*Mikor a' ha'ot-
tat viszik, régi szo-
kás szerint, éne-
kek énekeltetnek,
és a' harangok 10.
húzzattatnak;*

*a' melly szokás
mindazáltal min-
den helyeken nin-
tson.*

*A' sír 6. kopor-
só - kövel 7. fedé-
tik - bsz,*

*és emlékezet ofz-
lopival 8. 's ko-
porsó - kövi-írással
9. meg-ékesítettik.*

und lassen sie mit
Leichen - Gepränge
nach dem Kirchhofe
4 tragen,

allwo sie von den
Todtengräbern 5.
ins Grab gelegt
und eingescharret
werden.

Es ist aber äu-
ßerst gefährlich, den
Toten alsogleich
zu begraben :

Denn oft lebt
derjenige noch, wel-
cher für todt gehal-
ten wird.

Wenn die Leiche
fortgetragen wird,
werden nach alter
Gewohnheit Lieder
gesungen, und die
Glocken 10. geläut-
tet,

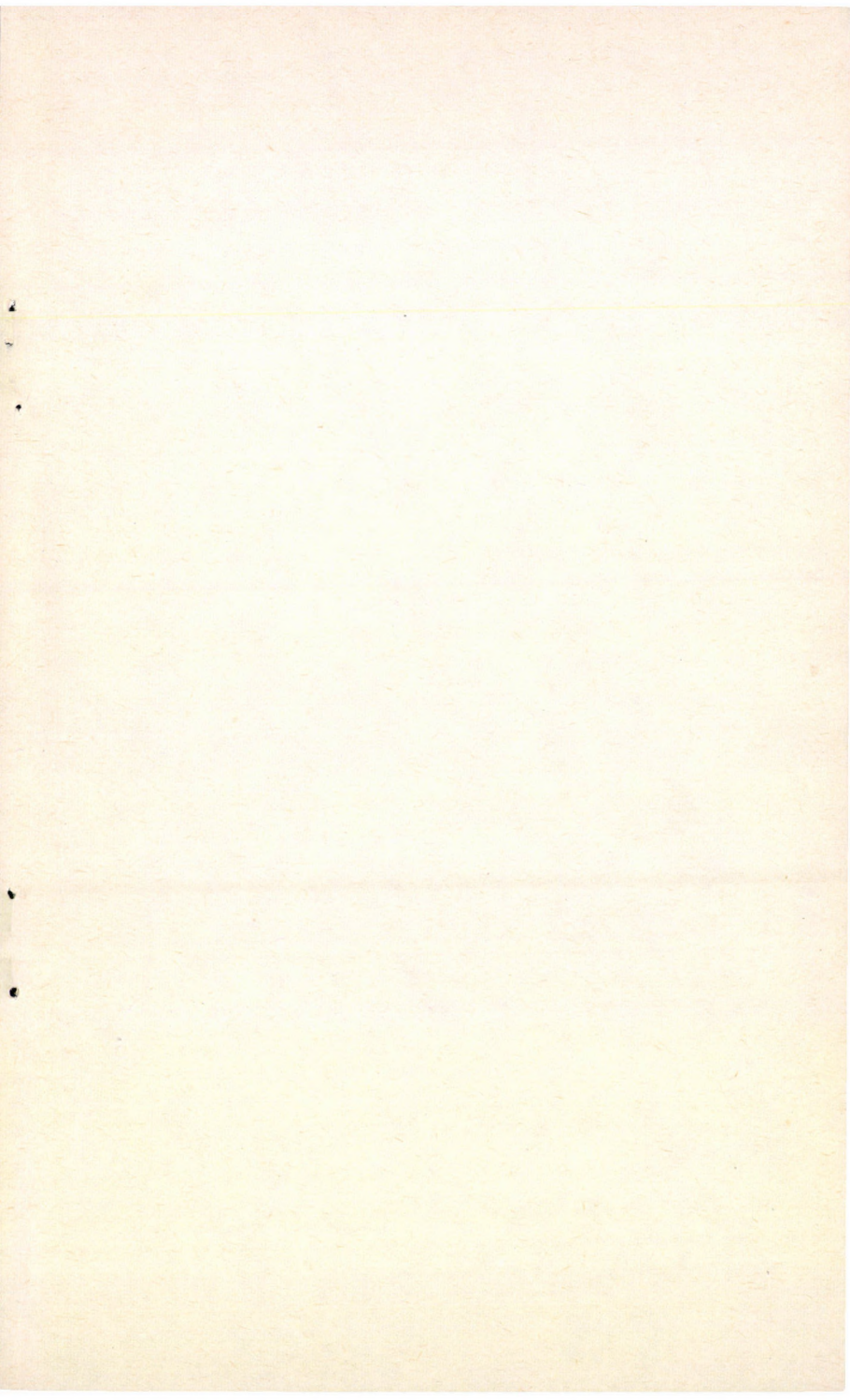
welche Gewohn-
heit doch nicht über-
all eingeführt ist.

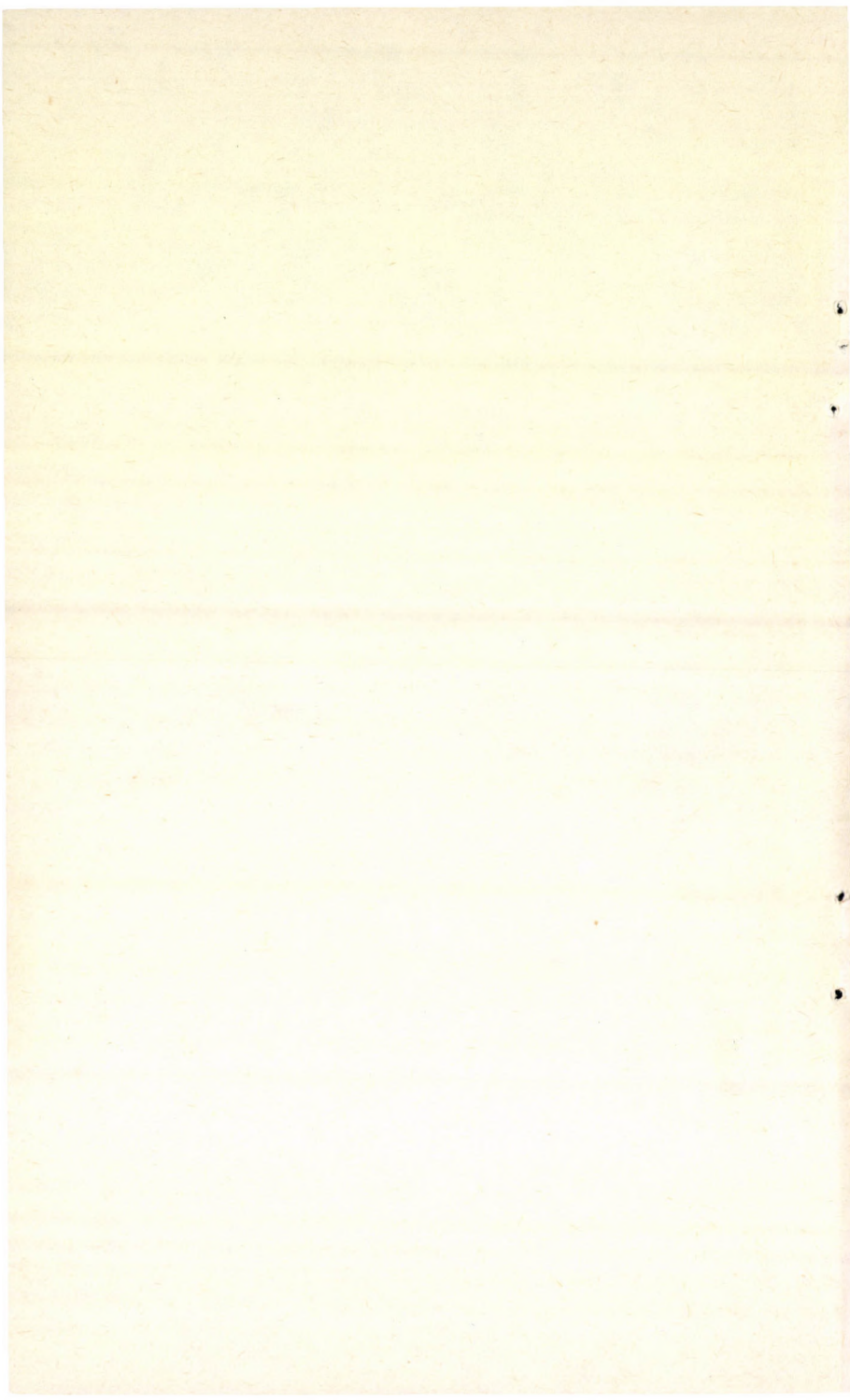
Das Grab 6.
wird mit einem
Grabstein 7. be-
deckt,

und mit Denkmä-
lern 8. und Grab-
schriften 9. geziert.

Index Titulorum.

A ër. 10	Figulus. 130	Pisces fluviatiles
Agricultura. 84	Flores. 28	& lacustres. 66
Amphibia. . . . 64	Fructus arbo-	Pisces marini &
Animalia, & pri-	rum. 26	conchæ. . . 68
mum Aves. 36	Fruges. 32	Putei. 136
Aqua. 14	Frutices. . . . 34	Quadrupedia,
Arbor. 24	Hypocaustum	& primum do-
Aucupium. . . 96	cum Dormi-	mestica. . . 50
Aves aquaticæ 46	torio. 134	Restio & Lo-
Aves Campe-	Ignis. 12	rarius. . . . 142
stres & Sylve-	Insecta repen-	Sartor. 116
stres. 42	tia. 62	Schola. 156
Aves domesti-	Insecta volan-	Scriniarius &
cæ. 38	tia. 48	Torna'tor. 128
Aves rapaces. 41	Interiora ur-	Sensus externi. 80
Canales corpo-	bis. 160	Septem ætates
ris, & ossa. 78	Jumenta. 54	hominis. . . 70
Caput, & ma-	Lapides. 22	Sepultura. . . 166
nus. 74	Lanionia. . . . 100	Serpentes &
Caro & viscera. 76	Lintea. 114	Reptilia. . . 60
Cælum. 8	Mellificium. 88	Supplicia Ma-
Convivium. 108	Membra homi-	lesicorum. 162
Coquinaria. 102	nis externa. 72	Sutor. 118
Deformes &	Mensuræ &	Terra. 18
monströsi. 82	pondera. 164	Terræ fœtus. 19
Domus. 124	Metalla. 20	Textura. . . . 112
Domus partes 132	Molitura. . . . 90	Tractatio lini. 110
Eques. 146	Mundus. 6	Vectura. . . . 150
Equile. 138	Naufragium. 154	Vehicula. . . . 148
Faber ferra-	Navigatio. . . 152	Venatus. . . . 98
rius. 126	Nubes. 16	Viator. 144
Faber ligna-	Olera. 30	Victor. 140
rius. 120	Olcines 40	Vindemia. . . 104
Faber mura-	Panificium. . . 92	Urbs. 158
rius. 122	Pecora. 32	Urbis interio-
Feræ bestiæ. 58	Pecuaría. . . . 86	ra 160
Feræ Pecudes. 56	Pilcatio. 94	Zythopœia. 106

BIBLIOTHECA COMENIANA I.

Sorozatszerkesztő: dr.FÖLDY FERENC
Szerkesztő: dr.FÖLDY FERENC
dr.CSORBA CSABA

Ez a könyv a Tiszáninnyi Református Egyházkerület Nagykönyvtárában Sárospatakon őrzött kötetről készült hasonmás kiadás. A címlap az Országos Széchényi Könyvtár példányáról készült.

Megjelent a MAGYAR COMENIUS TÁRSASÁG, a SÁROSPATAKI COMENIUS TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA és a BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI LEVÉLTÁR kiadásában, 2000 példányban, A/5 méretben, 6,3 ív terjedelemben.

Felelős kiadó: dr.Földy Ferenc és
dr.Csorba Csaba

Készült a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár sokszorosító műhelyében az 1986. esztendőben

Engedélyszám 45613

ISBN 963 01 72046

ISSN 0237-6024

FEED

BIBLIOTHECA COMENIANA

A MAGYAR COMENIUS TÁRSASÁG KÖNYVSOROZATÁVAL KIVÁNJA ELŐSEGÍTENI COMENIUS SZELLEMI HAGYATÉKÁNAK, ESZMEINEK FELTÁRÁSÁT ÉS KORSZERŰ ELEMZÉSÉT, TOVÁBBÁ A TÁRSASÁG KUTATÓMUNKÁJÁNAK KÖZZÉTÉTELÉT.

SOCIETAS COMENIANA HUNGARICA IUBET SERIE LIBRORUM SUORUM SPECIEM HEREDITATEMQUE INGENII COMENII APERIRE ET ANALYSEM MODERNAM EIUS ADIUVARE ATQUE OPERA SOCIETATIS HUIUS PUBLICARE.

DIE UNGARISCHE COMENIUS GESELLSCHAFT WÜNSCHT MIT IHRER BÜCHERSERIE DAZU BEITRAGEN, DIE GEISTIGE ERBSCHAFT UND IDEEN VON COMENIUS ZU ERSCHLIESSEN UND ZEITGEMÄSS ZU ANALYSIEREN, WEITERHIN DIE FORSCHUNGSARBEIT DER GESELLSCHAFT ZU VERÖFFENTLICHEN.